

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Homiliæ Qvadragesimales Reverendissimi D.ni P. F. Hieronymi Baptistæ De Lanvza Venerabilis memoriæ Episcopi Barbastrensis & Albarrazini, Ord. FF. Prædicatorum

Ex Hispanico idiomate in latinum perfectè fideliterq[ue] iuxta posteriorem omnium, nouamq[ue] editionem translatae, & ab innumeris cùm S. Scripturæ, tùm SS. Patrum typographicis erroribus emendatæ ... cum triplici Indice ...

Lanuza, Jerónimo Bautista de

Antverpiæ, 1649

Primo die Iouis Quadragesimæ. Homilia Secunda. De Centurione. Cum introisset Iesus Capharnaum, accepit ad eum Centurio. Matthai. 8.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53012](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53012)

te agnosco, quòd illa non sis, quam te esse mentitur alienus ille habitus. *quare aliam te esse simulas?* Secretum certè stupendum debet pedum sonitus continere, cum ex illo Propheta cognouerit, quòd hæc non esset mulier illa, quam se esse fingebat, sed alia longè diuersa. Est ille pedum sonitus, qui rei veritatem luce clarius aperiat.

2f. 38.7. Quo: quot viuunt in hoc mundo incedunt omnes larnati, alios se mentientes, quam reipsâ sint cooperientes seiplos vestibus à sua essentia profusus alienis: quòd forsan ille dicere intendit, qui huius rei tam claram habebat notitiam, Propheta Dauid: *Verumtamen in imagine pertransit homo.* In Hebræo habetur verbum, quòd significat figuras idolorum; nam idola statuebantur secundum exteriorem formam, tanquam potestate præclara & maiestate veneranda; in-
sus vero, nihil aliud hæc erant, quàm segmen ligni. Talem fingeant Iouem totum auro fulgidum, excelso resedentem throno, vt qui cæ-
los reget, & pro beneplacito suo terram qua-
teret tonitru, & fulgure terreret, flammantef-
que radios iacularetur. Mercurium erigebant ornatum suo caduceo, vtpote repletum omni-
genâ sapientiâ, & eiusdem sapientiæ Principem. Martem collocabant euaginato gladio terribi-
lem, vt qui solo armorum strepitu potentissimos quosque superabat exercitus: ab intus verò, hi omnes & eorum singuli, non erant nisi luti quod-
dam figmentum, puluere oblitum, aut lapis ru-
bigine sordidus, aut lignum a cinera corrosum.

Ita Propheta Habacuc de quodam loquitur ido-
lo, splendide adornato, depicto, vestito: *Ece iste cooperitus est auro & argento, & omnis spiritus non est in visceribus eius.* Quid sunt omnes homines hic ambulantes, nisi puluis & lutum? qui vesti-
bus cooperiti incedunt sumptuosos. Hic suo Re-
gno, alter suo Ducatu, suo Comitatu alius, hic serico, diuitiis ille, hæc venustate, illa veste plu-
maria, alia deniq; mille laruis adornata. Hic ap-
paret Iupiter quidam potentissimus, qui tonet & sonet, qui mandet & veter; Alius Mars quidam, qui conturbet & domet omnia. Verum sonitum pedum attende, vt debis extremum vite, dum duplicantur campanæ, dum sepulchrum aperitur, dum te mundus è se repellit, ipse verò cum omnibus tuis diuitiis maneat superbus, pedibus suis omnes tuos conterat titulos, tibi tantummodo relinquat vile linteamen pulueri tuo conieciendo, terrâ te obuoluat & cinere, his accedat rulliens, qui ligone vel sareulo os tuum oculisque; conuertat. Hic ille sonitus pedum tuorum, dum portam ingrederis æternitatis: quod est moii: *Quoniam ibis homo in domum æternitatis.* Eia ig tur hotta-
tur nos Iſaias postquâ diuinâ quâdam eloquentiâ cuncta hæc descripsit. *Memento horum Iacob* O Iacob, luctator, qui Dei tui beneficentiam fatigis obtinere. *Memento horum,* & tuam com-
promitto arrogantiâ, tuæ superbiæ alas demittito, vt verus Iacob coram Domino p'orato, ac humilibus precibus, & seruentioribus orationibus, eius gratiæ postulato benedictionem, quæ cælestis obtineas gloriæ fruitionem, Amen.

S V M M A R I V M

HOMILIE SECUNDE SEQUENTIS.

DO. et nos præfens Euangelium, quomodo Christus Centurio-
nem, vt adamantem & speculum illuminarit, ex quo clarissimi
lucis radij prodierunt. *a.* Miles fuit Hispanus, qui omnes enerat
prætextus, quos allegant mundani, cur sancti non sint. *b.* Lucis
radij quibus nos & illuminat, & erudit, decem computantur;
quorum Primus hic fit: Christum accedere vt verum Deum,
mediantibus sacerdotibus. *c.* Secundus: Recurrere ad Deum
principaliter corde & animo. *d.* Tertius: Hoc autem optima dispositione, meliote
quam Regulus: cui Christi ministri diligenter attendant, ne fiant personarum acco-
ptores, cuiquequæ illi expediat, conscribentes medicinam. *e.* Quartus: fide magis
viuâ, quam sacerdotes, qui Centurionis peruerterunt commissum. *f.* Quintus: Ap-
pellatur Christus, Dominus sine termino. *g.* Sextus: sibi ipsi, non domini suæ in-
digni.

a. f. 1.
b. f. 2. 13.
c. f. 4. 5. 6.
d. f. 7.
e. f. 8. 9.
f. f. 10.
g. f. 11.

dignitatem imputare. *b.* Septimus: Hæc sint prima orationis verba: *Non sum dignus*, *h. f. 12.*
 & se indignum reputans, & præcedentibus bonis operibus: fit dignus. *i. Octavius: i. f. 13. 14.*
 intelligere, modum operandi Deo proprium esse; solo suo verbo. *k. Nonus: Excus- 15.*
 sat se, ne Christum in domum suam recipiat, considerans celsitudinem Maiestatis. *k. f. 16.*
l. Decimus: Ex regimine militiæ, deducere modum imperandi Dei omnipotentis. *17.*
m. Speculum tam lucidum, ut eius verè Christus fidem admiretur. *n. & secundum 17.*
 rei veritatem de eo pronuntiavit: *o. Non inuenit tantam fidem in Israël.* *18. 19. 20. 21.*

- §. 1. Christus lux vera omnes illuminat, quosdam ut lateres, alios verò velut specula: quorum unus extitit hic Centurio.
- §. 2. Prodit Ecclesia cum milite Gentili, sed sancti, qui negligentia vestra rationes, cur sancti non sint, excindat.
- §. 3. Tribus militibus, quorum duo Hispani, confundit Euangelista vestras obtentiones: inter hos censetur noster Centurio Hispanus.
- §. 4. Accessit Christum Centurio per Iudeorum seniores, quod enim per alios agit, hoc agere per te censetur.
- §. 5. Centurio Christum verum Deum confitetur, dum ad eum accedit per sacerdotes, quales ipsi sunt mundo uniuerso.
- §. 6. In omni lege, accesserunt laici ad Deum, per sequestratos sacerdotes, etiam Balac Rex Idololatra.
- §. 7. Verius dixerit accessisse Centurionem ad Christum, licet dignum, quam illos quos premisit medios, & qui propius cum eo sunt locuti.
- §. 8. Centurioni placidè responder Christus, Regulo autem asperius: quo nos docet, ut alter Eliseus, non honorare quempiam, eo titulo, quia dives, nec pauperem reiicere, quia pauper.
- §. 9. Christus expertissimus medicus diuersis morbu diuersa prescribit Medicamina: non enim omnia omnibus expediunt.
- §. 10. A Centurione missi legati, eiusdem inuenterunt mandatum, quos modica fidei rearguas, sed excellentioris commendat Centurionem, qui palmam cripiat Moyse & Aaroni.

- §. 11. Conuenienter Centurio Christum appellauit Dominum: nomen Deo ab æterno proprium.
- §. 12. Euincit Salomonem Centurio: dum indignitatem suam non domui, sed sibi adscribit: nulla enim Deo indigna, nisi quam peccatum reddit indignam.
- §. 13. Prudensissime orationem suam ab his verbis inchoat: Domine non sum dignus: aptissimum orationis principium.
- §. 14. Dum se indignum, accusat, fit Deo dignus: hunc imitantur, qui dignè ad Christi Domini accedunt Sacramentum.
- §. 15. Opera bona subsidio veniunt Centurioni tempore necessitatis; mala verò tibi erunt obstaculo ut videre licet in mysterio Christi.
- §. 16. Credit Centurio Christum operari qualibet posse, solo suo verbo, ut Deus, cui hoc est proprium.
- §. 17. Ex eo, quod ait Centurio, confunditur Iuliani Apostatae blasphemia; pariter S. Ioannes Euangelista verus B. Virginis filius esse declarat.
- §. 18. Virtutem Diuini verbi intellexit Centurio, ut alter Abraham. Optimè rem suam egit recusando, & Zachæus admittendo: nos verò vtrumque imitemur.
- §. 19. Admiracione dignus fuit illius argumenti discursus, ex militari obedientia desumptus, in qua ipse viuebat Centurio.
- §. 20. Admiratur Centurionem Christum: verè enim & realiter hanc assumpsit defectum, ipsa morte maiorem: ut in eo Centurionem honoraret.
- §. 21. Quà ratione verum sit: fidem Centurionis fidei Israëlitarum palmam præcipere.

HOMILIA II DE CENTVRIONE

Primo die Iouis Quadragesimæ.

Cum introisset Iesus Capharnaum, accessit ad eum Centurio, Matthæi 8.

Militem hodie nobis diuinus proponit historiographus S. Mattheus, inter fistulas & tympani fonitus eductum, & eum tam præclarum, vt licet ob armorum dexteritatem, in Romano exercitu ad Centurionis fuerit præmorus dignitatem, ob eam tamen, quâ in spiritualibus armis cæteris antecellit, in militia Christi nomen meruit celebris Capitanei; *Cohortis Ramana Centurio* (ait D. Petr. Chrysol.) *factus est Dux militia Christiana*: Equidem iure optimo: tam dexterè eorum nouerat huius militiae armis ludere, virtutibus inquam & principaliter, fide, vt ipse cælorum Rex, multo subsisteret tempore, eum contuendi gratiâ, cuius dexteritatem admiratus, eum continuo inter milites suos adeo promoueret, atque ei & locum & nomen magnis Ducis dederit, vt latus cingeret supremis illis Principibus, & Ducibus populi sui Abraham, Isaac & Iacob, quem oculis omnibus vt Prototypon proponit, ex quo discamus, vt optimè edocto, in militia Christiana, & exercitiis spiritualium armorum versato deuotam orationem, humilitatem profundam, viuam fidem, spem securam, inflammatam charitatem, & reuerentiam adeo gratam, vt toti Ecclesiæ & eiusdem doctissimis Magistris, composuerit illa verba, quibus sese offerant, illi actui, qui hæc maximè requirit, scilicet Communio-
ni: *Domine non sum dignus.*

Miles, Sacerdotum Magister, & totius Ecclesiæ plebis piissimæ Doctor: rata auis in terris, Capharnaï morabatur, cum aliis multis Capitanis, & militum cohortibus, quas illic abbat Imperator, et Imperio Romano subditam ciuitatem illam, Galilææ Metropolim, conseruaret. Huic erat seruus, vehementi adeo paralyti oppressus (a) vt iam cum extremo spiritu lucta-

retur, omni spe salutis abiectâ: & hoc (teste D. Chrysol.) indicare uoluit D. Luc. his uerbis: *Et erat mortuus.* Eodem tempore, intellexit Christum ingredi ciuitatem, & audito hoc nomine, confestim lumen cælesti adeo mentem eius peruasit, vt hominem illum, Deum crederet, & ex consequenti, talis potestatis, qui ipsis mortuis dare posset uitam; proinde uirtutis Christi brachii seu potentie sese committens, accurrat, domus suæ proponit calamitatem, cui dum Christus respondit, *Ego ueniam tibi curabo uero*: pedibus eius prouolutus, profundissimâ exclamatur humilitate. O Domine tali me non dignor honore, vt domus mea: limina teras, plus mihi satis est uel minimum uerbum, quod, ut uestrum, quodlibet poterit opus efficere, & eius potentia seruus meus restitui sanitati, etiam mortuus. Admiratur Christus, & coram capioso illo confixu populi, tam sacerdotum, Phariseorum & Doctorum, quam Capitaneorum, qui Centurioni comites aduenierant, concionem uirtutum eius encomium aggreditur. Nostra uerò eadem & illi laudes soluet, & cum fructu quidem, si Domini Spiritus suâ nos gratiâ comitetur: quam cum intercessione uirginis, quæ patrem non habet, imploremus eam salutando: *Aue Maria.*

§. I. *Christus lux uera omnes illuminat, quosdam ut latentes, alios uerò uelut specula: quorum unus extitit hic Centurio.*

D Hieronymus, cui Ecclesiæ nomen ad-
scribit Doctoris maximi in superlatiue D. H. gradu, transferens ex Græco in Lat. *Tam enim quaedam Homilias, ab Origene compositas in profano super Cantica, & S. Pontifici Damaso eas dedi-
cans, utpote meliores, quas Origines scripsit, Origines notum nobis facit, quod licet Origenes in multis errauerit, in his tamen quæ bene scripsit, me-*

nam ceteris præfixit Doctoribus: vel ut ipse ait: *Magis in Cantica Canticorum, ipse se vicit. (a) Omnes reges a sol. Doctores vincit.* Inter hæc, mihi videntur, reputari posse tria verba, quibus difficillimam D. Iohannis Aquilæ regalis exposuit sententiam; quando Iuan. 1.9. loquens de Christo ait: *Erat lux vera qua illuminat omnem hominem: veniens in hunc mundum.* Nolle cupis, quis fuerit Christus: scito: erat lux vera, tam potens, ut illuminaret omnem hominem venientem in hunc mundum. Confeſſum occurrit circa hæc verba difficultas, quia ratione omnem hominem illuminat, si plures, etiam ex illis, qui eum circumdabant, non solum luce eius non fuerint illuminati, sed obtebrati & obæcati, eius splendore & præsentia: si noctis obscuro faciem accenderes, & eo momento, quo lux eius radiaret eam quidem aliqui viderent, sed alij ex illa obæcarentur non fas esset tibi dicere, quod omnes illuminet. Quot, dixeris mihi ex Christo luce fuerit obtebrati? Ipsemet magnodolore, fateatur hoc ipsum Nicodemus: *Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem.* Insuper & Iohannes Evangelista, clarè cum summa admiratione declaravit: trans enim, quomodo Divinus ille Sol postquam Zodiacum suum percurrisset, vellet subsistere, non tantum, omnes non illuminavit, quinimo clarioribus lucis suæ radiis multos obæcarit: ut prædixerat Iſais: *Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum, ut sermo Iſais completetur. Excæcavit oculos eorum, q. d. Tantus extitit splendor radii eorum lucis eius, ut eis oculos obæcarit. Quinimo, ait Apostolus: hinc nata est occasio eum crucifigendi quod eum non cognoverint: si enim cognovissent, numquam Dominum gloria crucifigissent.*

Admirabiles conceptus ediderunt Sancti, ad verba illa declaranda, verum ante omnes subtiliter paucis verbis Origenes exposuit: *Illuminat autem hominem, quosdam ut lateres, alios ut adamantes & specula.* Omnes illuminavit, sed non omnes eodem modo lucem eius receperunt quidam enim ut lateres, alij ut adamantes & specula eam receperunt. Oritur Sol splendens, quaquaversum radios suos extendit, per mundum lucem suam diffundit vniuersum, & quidquid in eoeſt, illuminat: *Sol illuminans per omnia respexit, & gloria Domini plenum est opus eius.* Verum licet omnia illuminentur non tamen æqualiter: sed magna cum differentia: supra, ex illa quam inter se habent. Aliqua illuminant tantum secundum exteriori partem, quæ ab inter. ori manent in obscuris tenebris, absque lucis aliquis

radiolo, vel vestigio. Alia ita lumina recipiunt, ut interiori sint pellucida, quasi splendentes faces: illuminat sol lapides, & idem illum nat adamantes & specula: verum cum sit lapis frustum luci, ex qualitatibus terrenis luci contrariis: quia est corpus opacum, in exteriori parte tantummodo illustratus, in interiori manet obscuro; Adamas autem est velut particula quædam celestis, disposita luci recipiendæ, cum sit corpus transparentis: in quomodo radiis suis talem reddat, ut fons quidam lucis videatur, qui ex oculis veltris irradiat. Sic declaratur locus iste: (ait Origenes.) *Illuminat omnem hominem, quosdam ut lateres, alios ut adamantes & specula.* Erant aliqui, ut lapides, habentes cor, obscurum lutum, ob affectum rerum terrenarum; erant lateres duri, crassi malitiæ: præter ea, liquidem illos illustravit lucis supernæ splendor, & doctrinæ suæ radiis eorum illuminavit aures, fulgore ac miraculorum eorum oculos, in anima tamen palpabiles tenebras patiebantur. Tales fuerunt Scribæ & Pharisæi.

Alij vero fuerunt velut specula & adamantes, qui licet ante iacuerint in tenebris, ut sol iste oreus est, & eis lucis suæ radios diffudit, adeo corda eorum penetravit, ut stellæ radiantes euaſerint. Tales fuerunt Apostoli, de quibus D. Paul. *Nos reuelatâ facie gloriam Domini speculantes, in 2. Cor. 3. eandem imaginem transformamur, à claritate in 18. claritatem.* Sancti Græci Patres legunt. *Gloriam Domini inspeculantes:* quod significat, (ait D. Hom. 7. in Chrysol. ad Corinth.) recipimus gloriæ radios 2. ad Cor. ex Christo in nobis: ipsis, velut specula. Irradiat sol speculo cuius talis est dispositio & transparentia, ut in intimis plenè sic solis radios recipiat, ut in ipsummet solem transformari videatur, proinde ex se tam lucidos emittit, ut qui eum inuectur, illuminetur; & ex solis claritate provenit in speculo tantus fulgor, ut velut fons lucis, lucem ex se disperſiat. Hoc est, à claritate in claritatem. Hoc, inquit Apostolus agit in nobis, qui velut specula luce solis Christi illustrati, in animis nostris ab intus ita clarificamur, ut ex nobis alius lucem diffundamus, mundum illumineamus, perficientes verbum Christi ad suos: *vos estis lux mundi.*

Hanc doctrinam speculatiuè propositam, nobis hodie demonstrat D. Matth. in praxim redactam, & opere completam. Aſcendit Christus Christi (ait) montis cacumen, ut clarissimus sol mundum lux variè illuminaturus, ex se clarissimos scientiæ suæ mortales radios emittit, (prædicabat enim doctissimè) & humili- pariter miraculorum: descendens eum patrauit uac-

3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

quam plurima, ut quotquot eum tangerent, sanaret; & particulariter, cum ad pedem montis subsisteret, leprosum mundavit, præcipiendo tantum: *Volo mundare.* Vtbi Capharnaum proximus erat hic mons, proinde statim ad illum lucis suæ radij peruasereunt, famam præcurrente, quæ de cunctis hinc prodigijs peruolabat; Hanc versus Christus iter suum arripit, eam ingreditur, cum omnes illuminati; verumtamen, qui iam ut lateres, Pharisæos, Scribas & Sacerdotes intelligo, quorum magnus illic numerus habitabat: ad quos cum lux illa perueniret, Audierant enim famam celeberrimorum Christi miraculorum, insuper & oculos eorum perstringeret (multi enim ea viderant) lux illa tamen corda illorum minimè penetravit, aut perluxit: cum diuinæ personæ non cognoscerent essentiam. Verum enim verò fuit illic præclarum speculum Romanorum cohortis Centurio: nam solis primis radijs ad eum accedentibus famæ Christi, adeo lux Diuina cor eius peruasit, ut adinstar fulgidissimi speculi, radios ex se emitteret clarissimos, in Christi Domini cognitione. O quæ fides tam viva, quæ post se relinquit perfectissimos in fide Israelitas? Quæ charitas adeo flammivoma, quod cor tam humile, quæ humilitas tam submissa, quæ personæ Christi confessio tam integra; quæ protestationes tam omni ex parte completæ, quæ reuerentia tam religiosa, quæ religio tam sapiens, qui virtutum actus tam heroici? Admiratur hunc D. Basil. & eorum, quas in ipso considerat: virtutum magnitudine stupefactus

D. BAS. ait: *Inter arma sanctus, inter ludos militum iustus, inter aureos baltheos humilis, orationis magister effectus.* Nec multum, D. Basil. admiratum tantam fuisse lucem, cum ipse sol Christus eam sit admiratus. Et nos illam consideremus, & faxit Deus, ut illuminemur.

§. 2. Prodit Ecclesia cum milite Gentili sancto, qui negligentia vestra rationes, ne sancti sitis, excindat.

¶ 4 **C**um sit hoc speculum tam lucidum, & adeo fulgidos à se emittat virtutum radios, quibus nos modum agendi cum Deo doceat, Ecclesia illud nobis ob oculos ponit, statim in principio Quadragesimæ, ut simul ex illo nostram confundat negligentiam, & radicatus dicitur D. Ambrosius, instituere conitionem de militibus, To. 5. tibus, & notat quod Deus per illos velit pluri-

mos conuincere, qui reprehensi ob suas libertates, dissolutiones, peruersos agendi modos, de. Quisq. uotionem hæc dicit, socordiam in Sacramento- rum frequenta ione, in excusationem prætextant, dunt obligationem seu vinculum status sui: uarias Quod ipsi gerunt, officiis suis adscribunt. Si nobis legem te- lein interrogas, ut quid sic mundi uanitatibus tunc addidit uiuat, reditus suos immodicè prodigens, elemosynas non largiatur, debita non soluat, grauet sibi seruientes? Respondet, hoc à te exigere statum suum, nec posse principale suum conseruare, nisi illo modo uiuat. Si adolescentem arguas, cur sic effænis, libertinus, immemor Dei, ac cæli, hanc inquietans, illam sollicitans, tempus nugis desperiens? Respondet, hoc secum ducere iuuentutem, feruere sanguinem, & eo modo viuere sibi coequalis. Si mercatorem aderes: quare ne paruo quidem tempore sese recolligas, ut cum Deo uiuere suæ instituat rationes, quas cum habeat ualde confusas & in longum dilatatas, iustum fore, attendat diligenter, & debitorem & debitum, & cum debitum sit instutum, uix ulla, seu minima sit solutio? Respondet, his statum suum locum seu tempus non concedere, qui ter eum deuinciat correspondentiis, cum altero mercatore cambus, censuum constitutionibus, ut sibi ad alia nullum superfit tempus. Si officium inauariarum reprehendas: cur tot dolis, fraudibus ac mendacijs circumuenias proximum? Respondet, quod sine illis officium suum minimè possit sustentare. Si ab vxorato requiras, quid sit quod unâ per diem horâ se non subducas, legendo suum rosarium, persequendo animam suam, se ad recipienda dona cælestia disponas? Respondet. Domine status meus hoc mihi non peruenit, qui tantis me obstringit nodis, ut iam dixerit D. Paul. *Qui cum uxore est, sollicitus est sicut sunt mundi.*

Magnam excitas seditionem (ait D. Ambrosius) D. Ambrosius. criminum tuorum culpam statui & officiis imputando, cum officium seu status, culpam non habeat, sed malitia tua, & cor inordinatum: nullus enim est status, ætas nulla, nullum in Ecclesia officium, in quo Deo seruire non possis, & bonus euadere, si modo uitam rationis legibus conformem duxeris, quibus quilibet status innuitur. *Cunctis officiis in sacris literis præscribitur forma uiuendi omnis ad bene agendum pronatur, sexus, ætas, & dignitas. Nemo igitur publicis se excuset actibus.* Hoc tibi non negaui, status aliquos esse magis liberos, & ampliores præbere occasiones Deo seruiendi, præ alijs; ac in quibusdam maiorâ occurrere acquirendæ perfectioni quàm in alijs.

veritatis autorem) habitum à primo illo Imperatore, & celeberrimo Duce Iulio Cæsare, eoram Romano senatu; ubi agit de militia, & ait vitam eorum qui castra sequuntur. omnimodo componi rapinis, adulteris, peruriis, sacrilegiis, D. Av. iniquis: *f. militare est enim bellis* (ait) *puellis in-*
ferre vim, puerulos auferre, ab uberibus illos ma-
strum dimellere, exoratos ledere, mulieres violare,
Tom. 5. eundis quantum possunt, iniuriari, ut nec ipsis
Diis pareant, eorum templa deprecari, aras profanare. Rapi virgines, pueros, diuelli liberos a pa-
rentum complexu: Hinc Spiritus S. ait, quod
inter milites: hæc conuerterentur, & idem sig-
nificarent, ad bellum procedere, & adulterare
ac stuprare. Proinde agens de Philistinorum
exercitu, qui ad bellum egrediebantur: hoc
2. Reg. 13. quod nostra vulgata lectio legit. Egressi sunt ad
47. prædandum de castris Philistinorum, tres cunei ad
prædandum. Hinc Chaldaus & Græcus textus,
secundum Septuaginta: Egressi sunt ad corrup-
pendum. Porro apud Assyrianos milites, erat
hoc tam frequens & familiare, ut teste Spiritus
S. lex esset, quod velut infamis ille miles habe-
retur, qui mulierem intactam dimississet, quam
*Iudith. potuerat violare: *Ecce est enim apud Assyrios, si**
12. 11. femina irideat virum, agendo, ut immixtus ab eo
transcat. Furta, rapina, depraedationes illis erant
tam frequentia, & tam perfrecta ac libera fronte
committebantur, ut hæc duo conuerterentur:
miles & latro, seu prædo: & communi idio-
mate nomina essent synonyma, qui in omnibus,
& per omnia idem significarent. Ita notat Var-
*ro autor antiquissimus: *Veteres, latrones, milites**
vocabant. Idem confirmat Sextus Pompeius &
eo sic vitior Plautus Poeta celebris: denique sa-
Lib. 6. de crâ Scriptura, quos dixit latrones, eosdem dicit
lingua latina. milites; dum loquitur de duobus illis latroni-
*Lib. 10. in bus, occisoribus Ithoseth: *Erant duo; principes la-**
*mil. Vide tronum. Originale legit: *Erant duo principes mili-**
Riberam tum: insinuans tam grauius accipi latrones, ac
int. 7. milites. Hinc deducit D. Hieron. quod aptè
Ose. n. 2. volens Hieremias prædicere, quod Deus mis-
Lib. 2. surus esset Nabuchodonosor & milites eius ad-
*Reg. 6. 2. uersum Hierusalem, ait: *Adhuc super eos latro-**
Isa. 4. in nem repente. Item propheta Oseas, dum describit
18. Ducem exercitus introeuntem, de eo sic loquitur:
*Hier. 18. *Ingressus est fur spoliatus & latro cuius foris.**
22. Ecce, (dicunt D. Chrysostom. & D. Ambros.)
Ose. 6. 7. statum illum, qualis sit, adeo perditum, de-
structum, alienum à bono, in plicium occa-
sionibus. Nihilominus poterant in eo esse bo-
ni & sancti, si militia legibus vellent obtempe-
rare;

Et ita videbis, (ait D. Ambrosius) dum etiam milites D. Joannem Baptistam accedunt, eiusdem prædicatione compuncti, quem sic consueverunt, *quæ faciunt & nos? non eis præcepti, ve-*
mitiæ cingulum deponerent, ac ut secundum rationis iudicium, qua regitur, viverent: Audite ipsas regulas. Neminem concutiatis neque calum-
nam faciatis, & contenti estote si pœdus vestri.
 Et hanc ob rem etiam per illos vult Deus nobis pudorem incurrere, & nostros resellere prætextus in suo hoc Euangelio. Refert D. Hieron. de Sancto Martyre G. dio Centurione quod inter salutis suæ timores, ex eo quod militiam sequeretur, hoc eum magno opere solaretur, quod videret perfectissimos ac præcipuos. Sanctos ex Gentilitate conuersos, fuisse milites; qualem nobis hodie ex his vnum proponit S. Euangelista.

§. 3. Tribus militibus, quorum duo Hispani, confundit Euangelista vestras obtentiones: inter hos censetur noster Centurio Hispanus.

Tres Capitaneos licet inuenire, qui omnem vitam suam inter amorum tragodes egerunt, & perfectissimum fuerunt fidei exemplar, charitatis, orationis, pietatis, elemosynæ & iustitiæ prototypum. In tibi Centurionem, militem veteranum, emeritum, de quo refertur Euangelistæ: Qui dum Iudæorum populus Christum in cruce pendulum blasphemabat, & ut rabidi leones, milites occidunt, fugerant Apostoli, Iudas eum vendidit, Petrus negavit, & omnes deseruerant, ecce prodit in medium, incrimidus, audax, & ita caelesti luce perfusus, ut inter medias profundissime noctis tenebras, Christum agnoscat, confiteatur, & filium Dei liberissime proclamat: Vere filius Dei erat iste: primus Christi mortui annuntiator & prædicator. Recordor, (ait inuictus ille martyr Gordius) fiduciam suam excitans: Centurioni illi, qui in G. adstant Crucis Christi, eius diuinitatem per signa miracula cognoscens, non est verius Iudæi sœrentibus, nomen eius palam sateri, quod enim animo sensit, ore subito manifestauit: auctus, Vere filius Dei erat iste.) Inuere, (monet D. Bernardus) inter tam palpabiles tenebras, tantam lucem, & D. Hieron. inter tam horrendas blasphemias tam præclarissimam confessionem: Vitam in morte agnouit. Videtur autem D. Hieronymus in eo conpletum: Alacris esse quod Abacuc propheta prædixerat: Filium & Dei in medio duorum latronum cognoscendū.

In medio duorum animalium cognosceris. Quod
 alii legunt: In medio duorum latronum. Suspendunt enim inimici inter duos celebres latrones medium: ut quisquis eum eadem videret sententia damnatum, cum ceteris parem crederet, & hoc modo profusus esset incognitus, eoque virtutes obliteratæ etiam iis, qui eum propter sua miracula fuerant confessi, Parum hoc tibi, Domine, nocebit, ait Propheta, in medio enim eorum, erit, qui te cognoscat, proclamet, prædicet: Quis ille, quæso te? Centurio, qui licet in militia temporali fuerit Capitaneus, nobilior tamen in spirituali, in qua se se ipsum in fronte, ac inter primipilos statuit, clarum de persona Christi promulgans confessionem, ut cum omnes pariter milites sequerentur; facti prædicatores & confessores Divinitatis, eius qui in cruce medius inter duos prædones morebatur. Centurio & qui cum eo erant, custodientes Iesum: &c. de quo refert D. Chryostom. quod postmodum fuerit, innotuit Martyr, & celebris gloriæ Christi prædicator. O qualem militem, quo nostra potest illustrari Hispania; fuit enim Hispanus, nomine Caius Oppius. Ita testatur antiquus Lucius Dexter vir præclarissimus, Sancti Patricii Episcopi Barcinonensis filius legitimus, in libro quem obtulit D. Hieronymo amico suo integerrimo, de quo ipse Hieronymus a sapius laudabiliter meminit, ei celebrem illum librum dedicans, cui titulus: De scriptoribus Ecclesiasticis, ubi de eo hoc legitur encomium: Clarus apud sæculum, & Christi fidei. Ex Hispania agit prodiit primus Divinitatis Christi mortui prædicator: & qui inter magis horrendas Christi iniurias, blasphemias, & calumnias, pro eius honore stetit immobilis; quinimo D. Bernardus huius de Christo confessionem non veretur præferre, latronis confessi omni: qui si eum ut Regem proclamavit. Domine memento mei, dum veneris in regnum tuum. Hic eundem verum, & naturalem Dei filium confessus est. Vere filius Dei erat iste.

O Milites Hispani, en quæsi gaudetis Capitaneus, en Hispanum in statu militari perfectum, qui vobis dicat, & vos in statu vestro posse perfectos evadere. Alius est ille, de quo refert D. Luc. Evangelista fuisse primum ex Gentibus, qui à D. Petro baptismi donum poposcit, tam præclaris circumstantiis, & ad Evangelista diligenter annotatis, ut quælibet earum fufas requirat conciones. Vir qui dicitur erat in Casarea nomine Cornelius, Centu-

rio cohortis, qua dicitur Italica. Hunc voluit aliqui trahere originem ex familia Romanorum Cornelia ita Bozyus. Qualis verò fuerit eius vita, ita describit Evangelista: Religiosus, ac timens Deum cum omni domo sua, faciens elemosinas multas plebi, & deprecans Deum semper. Admirare Epitheta quid amplius requiras in perfecto Religioso, ac Præfato piissimo? Has eius virtutes expendunt D. Basil. & D. Chryostomus. b D. Hieronimus. e Religiosus, pius, ac timens Deum, cum omni domo sua quæ Religiosorum conventus haberetur: quis unquam talem vidit militis domum? magnus elemosynarius, & in oratione continuus, Deprecans Deum semper. Quid hoc? Capitaneus cui ex officio incumbit inter milites conuersari, & deprecans Deum semper? In medio excubiarum, & quando magis videbatur versari inter fistulas & tympana, magis orationi deditus, magis corde sursum in celo, quam corpore in terra demoratur: quàm & vos similiter potestis aliquantulum temporis impendere orationi, & plures etiam horas: quàm bene & vos similiter potestis vivere tam exemplariter, ut ad vestrum exemplum, omnes vestros domesticos edificetis ad meliorem frugem. Ecce militem tanti meriti, ut publicè & palam cum eo Angeli conuersentur. Is vidit in visu manifestè, quasi horâ dici non a, Angelum Dei introitum ad se. Certè vides ei militiam obstaculo non esse, quo minus agat cum Angelis & sanctus euadat. Nihil nocuit militanti (ait D. Hieronimus) paludamentum, & baltheus, & apparitorum caterua. Habitu & exercitiis militis, legem Dei observabat, tanti meriti, tantæ orationis vir, ut motes corrigeret domesticorum, & cohortis suæ promoueret sanctitatem. Aute, ne militem quidem non confundet, & te, qui minoribus detineris impedimentis, non compellit ad pietatem? Certè quàm maximè.

Tertius sit, de quo in hoc sermo Evangelio moratus Capharnaï centum militum dux: quem consideres, ad eo pius ac religiosus, ut Deo Synagogam exstruat, & animarum salutem, qui Sacerdotes veneretur, qui fide viuat, ardeat charitate, humilitate deprimatur, ferueat oratione, & Dei cognitione adeo profecerit, ut Sanctorum pene dixerim omnes, in virtutum eius encomium linguas suas impendisse videantur, quid plura? Christus ipse earundem splendor est stupescens fidei ipsius agit prædicatorem.

L. 22. de signu Eccl. c. 1.
 a Hom. in Gordium Martyrem b Hom. 5. in 1. ad Cori. c Epist. 9. ad Saluty
 d. 1. c. 10.
 e. 1. c. 9.
 f. 1. c. 3.

Non inueni tantam fidem in Israel. Hoc verò Christus dixit, ut iam eum audis fidei Centurionis laudatorem, oculos tuos ad eum deflectas quo eum possis imitari: Admiratus fuit, ait D.

D. CHR.
Hom. 27.
in Matt.
Tom. 2.
Ser. 102.

Ser. 15.

D. CHR.
Hom. 22.
in Imperf.
Tom. 2.

Chryf. *ut tantam turbam hominum praesente, atque audiente, imitandum ipsum ceteris proposuerit.* Simul adterre & hunc fuisse Hispanum (teste Lucio dextro) quem licet D. Pet. Chrysol. nomen Romanum, non ob hoc dixit, quod generetalis esset, verum quia quod spectet ad militiam, dux seu miles erat Romani Imperii; ob quam rationem à quibusdam vocatur: Miles Romanus, & à D. P. Chryf. Romana cohors Centurio. Porro natione seu genere fuit Hispanus In hoc milite igitur Hispano, fides Christi Iesu tam perfecta floruit, ut eam ipse Christus admiraretur, & post se relinquat cunctos Israelitas, omnem Dei populum. Audire lubet D. Chryf. Centurio primus

fructus ex Gentibus, ad cuius fidei comparationem, omnium Iudaeorum fides infidelitas est inuenta. Ad esse Hispani, adest miles Hispanus hodie nobis exemplar proprium, inter lanceas, scuta, gladios educatum, ad sonitum fistularum, tubarum ac tympanorum evocari consuetum, piissima tamen orationis studio intentum, deuotionis, & profundae humilitatis prototypum: Quid vos ad haec vos quibus persuasum est, militiae statum locum & tempus negare horariae orationi, humilitatem aspernari; quae nimis occasionem ex illo sumitis superbiendi, pauperem infirmum despiciendi: Hic vos in die iudicii, ut Niniuitae Iudaeos, condemnabit. Ut verò vobis id minime contingat, Ecce miles, obsequescite, ecce exemplar, imitami.

§. 4. Accessit Christum Centurio per Iudeorum seniores, quod enim per alios agis, hoc per te agere censeris.

10.

Luc. 5. 12

Hom. 5. in Diversis.

Consideremus modò particulariter, quatione Capharnai quidam radius lucis Christi illuminati sint, ut lateres, alii ut specula. In montis cacumine Christus praedicabat, ex quo descendens, millena parabat miracula, sic rem narrante D. Luca, etiam in iis, qui vel hunc tangerent eius vestimentum. Vterius progressus versus Capharnaum, occurrit illi *impletus lepra*, Gratiam postulat mundationis, quam illi Christus cont. nudo solo verbo praestitit. Cui post emundationem duo Christus praecipit, Primum, ut nunc eum silentio tegeret, nec cuiquam hominum reuelaret. Secundò, ut se sacerdotibus

jam mundatum ostenderet. Quo ultimo praecipio Christus voluit, inquit Orig. ut Sacerdotes ejus diuinam virtutem testarentur, erant enim hi Iudices à Deo constituti, & examinatores, num. vera esset infirmitatis istius curatio; ut per hoc ipsimet oculis suis inueneretur quàm integrè leprosus ille à sua sanatus esset immunditia. Hoc secundum Christi praecipium leprosus adimpleuit, non verò primum quin potius intrans Capharnaum, & pleno gutture vociferans miraculum proclamauit, quod unico verbo Christus in ipso fuerat operatus: ita D. Marc. *At ille egressus cepit praedicare & diffamare sermonem.* Diffamare verò hoc loco significat famam ac nomen ejus extendere. Vnde den' qua ratione diuinus ille sol lucis suae radios in Capharnaum ciuitatem diffudit, efficiens, & adimplens quod de ipso praedixerat Abacuc, iuxta lectionem Septuaginta, quam ponderat D. Aug. *Ante faciem ejus ibi verbum.* Nostra verò vulgata lectio legit: *ibit mors;* & de qua significat expedire, ut ruiorem primum spargeret de se ipsamquam diuinus ille sol ciuitatem aliquam ingrederetur, (a) idque fama de miraculis eius praevolante: haec enim radius quidam erat lucis, quem praemittebat, ut initium quoddam daret cognitioni suae diuinitatis. Eodem plane modo egit, dum Samariam ingrederetur, Christus primum enim beatam illam mulierem elegit, quae egressa fuerat ad hauriendam aquam, ut ante faciem te se in ciuitatem reuertetur, vocem extollens praedicando Christum per sonam, plenis buccis omnibus acclamans: *Venite & videte hominem, & c.* ita Capharnai, radios illos suae lucis per leprosum jam mundati diffamationem, praemittebat; quibus alii illuminabantur ut lateres se. Sacerdotes & legis Doctores, qui licet cogitare non Christum hominem pium, & ad summum Prophetam, non tamen eorum corda lux diuinitatis ejus penetravit. Centurio autem illuminatus ut speculum: quo namque momento famam de Christo percepit, *Cum audisset de Iesu*, adeo cor eius celestis illa lux peruasit, ut fide viua Christum verum Deum crederet, eum viuique & seruire & obedire oporteret. Ita opinatur D. Aug. à D. Hier. & D. Ambrosio & D. Chryf. *In cuius persona populi Gentilis cepit fides utilitare: quod Deus per Regium Prophetam praedixerat, plebis suae Iudaicae condemnans infidelitatem in peccatis suis inuenerat. Populus quem non cognoui, seruauit mihi in auditu auris obediuit mihi.* Sic eum nobis describit Euangelista, ut adamantem pretiosissimum, & speculum clarissimum illuminatum: cum.

Cum ingrederetur Iesus Capharnaum, accessit ad eum Centurio.

¶ 14 Vt hoc plinius explicemus, nota quod circa verba hæc nata est aliqua difficultas, visum est enim Manichæo Hæretico Fautio Evangelii infenso hosti, D. Matth. & Luca, in verbis illis posse argui contradictious. ita D. Augustinus testatur, ubi contra eundem scribit. *lib. 2. de Consens. E. re, Mattheus enim de eo narrat; Accessit ad eum Centurio. D. vero Lucas, non eum accessisse, sed misisse dicit. Seniores Iudæorum: Misit ad eum seniores Iudæorum. Accessit, & non accessit, maxime dicitur. Porro non sibi hæc contradicunt.*

¶ 11. *Quidam hanc* Primo: an ignoras non esse mendacii argu- mentum, vnam eandemque rem diuersis nar- rari verbis? cum hoc in tempore experiaris, si enim eam vnam, quæ tibi contigit primum narraueris, si eandem de nouo referre volueris, impossibile tibi dixerò, eam ita uniformiter e- dicere posse, vt ne verba aliqua mutasse at qua- ris. Ratio sit hæc, quam sæpius repetit D. Au- gustinus & ad rem optime expendit, id quod Spiritus S. narrat: Misit Abraham J. conomum suum Eliezer Metopotamiam, vt filio suo Isaac pro- uideat uxorem; vtrinque inter Abraham & Eliezer inuenerunt verba plurima; dum ex eo Abraham postulat iuramentum, dum dis- ponit quid ei sit agendum, si venire mulier recusarit, aut parentes eam dare noluerint. Ite- rum seruus aggreditur, & Rebeccæ occurrit; virgini pulcherrimæ, circa aquarum fontem; quam cum agnouisset, rediit in domum Nachor patris eius tenebat, cui cum itineris sui causam exposuisset, nimirum se missum ab Abraham, filio suo Isaac, vxoris conquirendæ causa; & referens mutuum colloquium inter Abraham & Re, clare videbis, quod eandem rem narret in substantia quidem, licet verbis planè non usdem: cum tamen esset ille ipse, qui cum Abraham fuerat collocutus; deinde Scriptor huius colloquii inter Abraham & Eliezer, idem fuit, nempe Moyses. Nemo enim tam unifor- miter vnam eandemque rem narrat, modo hic, modo ibi: vt vtrouique eadem prorsus sint ver- ba. Quæ o minus eadem erunt verba, si res eadem a duobus enarretur. Hoc (ait D. Augu- stinus) admonendum putamus propter stultos & indoctos homines, qui Evangelistas hinc colummiantur, quod in aliquibus verbis, non omnino conveniant.

¶ Secundo, delicias (ait D. August.) nec capis

eos necdum sibi non contradicere, quinimo miro modo conuenire: cum vnus narret, quid egerit Centurio, nimirum: quod ad Christum accessit, alter modum exponat; quod in pro- pria persona non accesserit, sed quosdam mise- rit intercessores; Vulgate enim est, vt quod alienis perficimus manibus, seu aliorum opera, sine præiudicio veritatis: aut nota mendacii, dicamur hoc ipsum ipsi præstitisse. Id probat D. August. ex modo loquendi, quo Deus ipse vsus est, quando Moysi, ad eliciendam de pe- tra aquam qua populus potaretur, sic ait: *An- tecede populum, & sume de senioribus Israel, & virgam, qua percussisti fluum, tolle in manu tua.* Totum attentus perlege sacrum textum, nullibi reperies quod Moyses virga fluum quemlibet percussit: quod si Nilum Egypti percussit, quo factum, vt aquæ in sanguinem fuerint conuersæ, & tanx emerlerint coxan- tes, tam molestæ Pharaoni: ac Egyptiis: hoc Moyses non fecit, sed germanus eius Aaron: *Dic ad Aaron: tolle virgam tuam, & extende ma- num tuam super aquas Egypti, & c. vt vertantur in sanguinem.* Quomodo igitur ait Moysi: *Vir- gam, qua percussisti fluum?* Quibusdam ver- ba hæc videntur difficiliora, proinde per fluum intelligunt mare rubrum, quod Moyses virga percussit, continuo filiis Israel ad gra- diendum aperiebatur. Verum tamen textum non conuenit; nec sunt verba sic premenda, vt huic difficultati satisfiat: Sciamus igitur, quod si Aaron virga fluum percussit, fecit hoc, sed ex præcepto Moysi, sic enim Dominus volue- rat: *Dic ad Aaron: Tolle virgam. Et quid hoc tanti, si sic intelligamus, cum eodem loco Deus de seipso dicat, quod ipsemet, virga percuteret, quam manu sua tenebat, fluum, vt aquæ in sanguinem vertentur, & hoc, vt suam ostenderet potentiam: In hoc fiet, quod sim Dominus: Ecce percussam virga qua in manu mea est, aquam fluminis, & vertetur in sangui- nem.* Nec habet Deus manus, quibus virgam teneat, nec unquam eam sumpsit, nec iple a- quas fluminis virga percussit; sed tantum ipse Moysi præcepit vt hoc Aaroni mandaret, & sic factum est, vtente Deo manibus & opera Aaronis; ac proinde dicitur, quod ipse ma- nus suis aquas virga percussit.

Hoc idem tibi dico (respondet D. August.) in hoc casu: Accessit Centurio, ita D. Matth. D. Ch. y. non per se, sed per interuentios Sacerdotes, ho. 2. 2. in Qui per Sacerdotes rogat Christum, ipse rogare vi- detur, ait D. Chrysost. Morti adiudicant iudices Tom. 2.

Lib. 37 in Ex. 9. 6. 2 Exod. 17. 5.

Exod. c. 7. 9.

Exod. 7. 17.

populi iustum Naboth, at periuurum, & blasphemum: sic condemnatus, à populo lapidibus obrutus suffocatur: sic bona illius addicit Rex Achab. Citat Dominus Eliam, iniungit illi, Vade & dic Regi Achab: *Occidisti insuper & possidisti*: Luc. Quid Domine: Non occidit ille: iudices eum morti addixerunt, populus eum lapidauit. Verum est, sed ipso negotium totum composuit, vxore sua intermedia, quocirca ipse ob suam auaritiã innocentem oppressit, & ut huius cadis auctor principalis, pñietur. Exponit Ioab fidelem Dauidi militem Vriam, in fronte exercitus, vbi ei certa mors imminabat: hostes eum primo concursu transfigunt. Mittitur à Deo Nathan, qui dicat Dauidi, *Vriam Hebraeam occidisti*. O te traditorem! Fidem Vriam interfecisti. Domine, non ille eum occidit, & at enim tum temporis in Hierusalem, longe distans ab exercitu. Sit ita: cum tamen ipse occidit, ipse mortis Vriæ reus: telam enim hæc, & mors perfida. Ervos, o Iudices, estis qui fructus colligitis, qui peccatis mulierum vestitarum consentis & vos qui puellas pervertitis, quas per tertiam personam ad peccandum pellicitis. & vt à talibus perditio eorum à vobis exquiretur. Sic similitet reputa, te dare xenodochijs eleemosynam, quando eam per seruum tuum transmittis. Te redimere captiuum, cuius per eleemosynas tuas litro cooperatis, & vt talem te Deus intuetur, vt tali sibi remunerabitur, quodque & tuis qui ad Deum accedis, quando per Sacerdotes accedis, remissionem tuorum peccatorum effragitas, & necessitati bus tuis postulans subsidium.

S. 5. Centurio Christum verum Deum confitetur, dum ad eum accedit per sacerdotes, quales ipsi sunt mundo vniuerso.

Hoc ipso (testatur D. Chrysof.) voluerunt Evangelistæ insinuare, quam illuminatus fuerit celestis ille adamus, in Christi cognitione, & quam præclare illum verum Deum agnouerit. Nouerat Christum ingressum Capharnaum querit ad eum accedere, vt beneficium aliquod ab eo impetret, verum tamen per se ipsum accedere non præsumit, sed ut interuentos & mediatores statuit Sacerdotes quos D. Chrysof. autumat illos fuisse, quos D. Lucas nominat Seniores, quando dicit: *Misit ad eum Seniores*; per hoc (teste D. Chrysof.) indigitans, quam ex animo & sincere crederet Christum,

Deum esse, cum ageret cum eo & eum reueretur, ut Deum, cui proprium est, habere Sacerdotes, qui ex suo munere sint sequestrati inter imperium & Deum, sintque illi qui princi- paliter orationes hominum Deo offerant: Per Sacerdotes missens mysterium demoni, vniuersi, quid omni populi petito per Sacerdotes debet transmissi Doctrinam tenemus Catholicam vnumquemque oratione sua posse ad Deum accedere, & ei libellos offerre supplices, sui necessitatibus congruos: cunctis enim ait Dauid *Accedit ad eum* & illum in amoni, & facies vestra non confundentur. Cui inuixit D. Paul. nos omnes adhortatur, vt accedamus ad thronum gratiæ? Addeamus cum fiducia ad thronum gratiæ, vt miseretur. Sed non minus Catholicam doctrinam tradunt D. Aug. & D. Thom. & à Lib. quod semper & in omni lege necessarii fuerint Sacerdotes, quibus ex officio incumberet esse medios inter homines & Deum, quorum ministerio orationes eorum Deo offerrentur, & quod pro cunctis sacrificia dedarent. Ex Deo pendet hic mundus, non solum in fieri, quinimo & in conseruari. Ipse enim est, qui eum regit, gubernat, & de cuius munere venit quicquid boni possidemus. Cum ipse det omnibus vitam, inspirationem & omnia; & in ipso viuimus, mouemur & sumus. Nec datur vita, nec respiratio, nec quidquam quod de manu Dei non proueniat. Hinc sequitur, mundum conseruari minime posse, non agendo cum illo, multo minus quam Respublica, nisi cum Domino seu Superiore, qui eam regit, & gubernat vltro citroque negotietur.

Mox sese offert difficultas: qui facie ad faciem agere cum Deo præsumat? Quis tam temerarius vt ingredi portas eius audeat? Hæc apud nos quispiam de vulgo adire Regis præsentiam non præsumet, ambo licet vermes sint, Huic vt prouideatur, sunt illi familiares quidam ac Secretarij, quorum medio libelli supplices offeruntur. Hos erant Deus, & eorum vult hoc esse munus, ministri sui sunt, vt cum eo agant homines, & sunt Sacerdotes, quibus hoc sit officium sequestratos esse inter populum & Deum; quorum persona, & manibus offeruntur homines, & omnes creaturæ, denique mundus vniuersus supremæ Maiestati, eo medio diuinam eius clementiam exorantes. Hoc ipsum intendit Deus proponere in celebri illo oratione, quo, singulari sapientiæ suæ præcepto disposuit, vt vestiretur Sacerdos diuino compariatus ad spectui. Mandat, primum tunica linea vestiretur, & su-

3. Reg. 6, 21. 29.

2. Reg. 12. 9.

Hom. 27. in Matth. 23. in imperf.

Sacerdotes sunt sequestrati inter Deum & homines. Exat. 11.

& super eam alia ex purpura, hyacintho, & cecobis tincto cum malo granatis, & tintinabulis ad pedes eiusdem tunice; denique super humerale cum duodecim lapidibus pretiosissimis ut cingulo, quo totum circumcingatur eius corpus. Mitram in capite habeat vitæ hyacinthina circum ligatam ex qua dependeat lamina quædam auræ immixtos fronti pontificis cui insculptum legebatur nomen Dei. Et his omnibus rite adornatus Sanctuarium ingrederetur, & diuino comparetetur conspectui misericordiam rogaturus. Continent omnia hæc plurima mysteria: arctamen apud Hebræos, maxime communis & recepta est expositio D. Hieron. quam sumpsit ex doctissimo Philone: Mens autem Dei factæ; ut sacerdos intraturus Sanctuarium, toto vestiretur orbe, ita ut ingrediente Sacerdote, totus cum eo terrarum orbis ingrederetur, omnesque sese Diuinis oculis sisterent creaturæ. Auiliamus D. Hieron. Quatuor colores ad quatuor elementa referuntur, ex quibus uniuersa subsistunt: hyssus terræ deputatur; quia ex terra gignitur, purpura mari: quia ex ovis cochleis tingitur, hyacinthus aeri propter coloris similitudinem; totus igni & ætheri. Mala punica significabant fructus terræ; inter quos præ cæteris eminent; utinam uia, tonitrua & fulgura, impressiones formæ in aere, cingulam Sacerdotem circumcingens mare Oceanum; duodecim lapides, duodecim signa zodiaci in capite, cælos, ubi sedes est Dei. Prosequitur D. Hieronymus hanc doctrinam & eandem singulari quadam scientia exposuit D. Thom. Voluit insuper Spiritus sanctus ut idem intelligeremus, dicendo; In veste poteris, quam habebat; totus erat orbis terrarum. Si vero inquiras cur tam ingeniosam Deus vestem ordinarit, quasi Sacerdotem toto grauans mundo, ad Deum accedentem? Respondedo ait D. Hieronymus; ut insinuaret, mundum uniuersum, & quæ in eo continentur omnia misericordia & beneficio Dei conferuari; verumtamen hæc omnia per Sacerdotem esse negotianda; in cuius nomine & manibus omnes creaturæ Diuino conspectui sunt præsentandæ. Iustum ergo erat (ait D. Hieron.) ut Pontifex creaturarum, omnium typum portans in vestibus suis, indicaret, cuncta egere misericordia Dei. & cum sacrificaret ei, expiaretur uniuersalis conditio, ut non pro liberis, ac parentibus, & propinquis, sed pro cuncta creatura & voce & habitu precaretur. Dignum & iustum est, ut omnes creaturæ hanc super eam agnoscerent Dei Maiestatem, illiusque propriam uilitatem, neque in se ipsas,

neque per se ipsas audeant coram illâ apparere, nisi medio Sacerdote.

En quæ sit ratio constituendi Sacerdotes: quam graphice D. Paulus exprimit: *Omnes Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in Hebr. 5. 1. ita, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia &c.* In hominum magnum beneficium, ait II. ordinari Sacerdotes: *Pro hominibus.* Ad quid? Ea ratio, ut mediis Sacerdotibus Deo sua transmittant ne à Deo sacrificia, dona, & deprecationes, Tenentur institui: subditi & inferiores Superioribus, ac Regibus, ut pendere census ac tributa, tam in recognitionem subiectionis suæ, quam in solutionem debiti, quod ex illa subiectione resultat. Strictiori multo iure tenentur ad hæc Deo cuncti mortales: cui & sacrificia & dona offerre obligamur, partim in suæ subiectionis & obligationis tesseram, partim in debitorum suorum satisfactioem. Quos ad hæc, mediatores habebimus? Sacerdotes ex hominibus assumptos; *Ex hominibus assumptus.* O magnum beneficium, quod Deus mediatorum officium Angelis non concesserit, ait D. Thom. at Sacerdotibus ex hominibus assumptis. Quanta tibi ratio gaudendi: Si Rex in expeditionem negotiorum tuorum, in quibus agitur de uita tua, non extraneum quempiam delegaret, sed conterraneum tibi nominaret? Hoc facit Deus, ex cuius dispositione Sacerdotes ordinantur, ut offerant dona & sacrificia &c, idque ex parte hominum. Hinc apte deducit D. August. quod sicut Deo proprium est, ut illi soli sacrificia conferantur, sic & illi proprium est, habere Sacerdotes. Solus Deus hos habet, ac proinde ad hoc debent institui, ut ministri sint & sequantur inter Deum & homines. *Vos autem Sacerdotes Domini uocabimini, ministri Dei dicentur uobis.* Quis hic non uideat inordinatam secularium inuilitatem, qui uolunt sibi Sacerdotes, in seruos & stipendarios; de quibus expediret agere, si nobis tempus superesset. Indicabunt tibi Dei Sacerdotes uestrum esse munus; seruire Deo, ipsorum uero, esse medios inter Deum & homines, per quorum manus dona, preces, & sacrificia dedicentur supremæ Maiestati: ut misericordiam consequamur.

14

II.

Loco citat

Lib. 10. de ciuit. c. 4. & seqq.

Isaie. 61.

§. 6. In omni lege, accefferunt laici ad Deum per sequeſtros ſacerdotes, etiam Balac Rex Idololatra.

Hinc clare tibi patebit: rem vſu valde frequentatam, etiam apud viros eximia ſanctitatis fuiſſe, vt quando beneficium quodlibet à Deo optarent impetrare, ad eum accederent, non per ſe, ſed medijs Sacerdotibus: & licet quiſlibet per ſe poſſit corde & voluntate ſua Deo adire præſentiam, vt dictum eſt; & ei cordis ſui aperire deſideria, vt omnibus nobis Chriſtus præcepit, ut accederemus: orantes: *Pater noſter, qui es in calis.* Nihilominus, quando magis efficacius optabant feliciorum rerum ſuarum expeditionem: ſalutem in infirmitatibus ſuis, vires in tentationibus, in mentis intentionibus exitum deſideratum, in puſillanimitate quietem, reſolutionem in anxietatibus, victoriam in bellis, Sacerdotes ſibi ſumebant in ſubſidium; ſeſe ex magna humilitate indignos iudicantes, qui ſeſe tantæ ſublimitatis inſeruire: quare per eorum hoc agebant miniſterium. Liqueſcit hoc in lege naturæ: & probatur in ſancta illa Rebecca, quæ (vt notat D. Chryſoſt.) anxietate quadam grauiori, & mortifero timore perculla, virore quod duobus grauida filiis illos vtero ſuo materno concludos, inter ſe ſentiret colluſtari: *Collidebantur paruuli in vtero eius* recurrit in ſui reſedium ad Deum; *Perrexit, vt conſuleret Dominum.* Ne credideris (monet D. Chryſoſt.) eam per ſe hoc præſtitiffe, nequaquam, ſed per ſequeſtrum Sacerdotem. Quinimo credunt aliqui (teſtibus a Lib. 99. in Gen. b q. 65. in Gen.) D. Aug. & Theodoro) iſſe Melchizedech, licet plenè non probent. Sciebat autem hæc, & pias conſultationes cum Deo fauſtum fore exitum, ſi hoc medio foueantur. *Quid eſt (ait D. Chryſoſt.) perrexit, vt conſuleret Dominum? Cūcurrat ad veram ſcientiam, & feſtinat ad Sacerdotem miniſtrum, per quem latentium ſcientiam volebat diſcere, & enarraſſe omnia, quæ ſibi contigerant, dulciſſe diligenter omnia, miſericordie Deo per Sacerdotem linguam detegente ei omnia manifeſta, & alacriorem eam reddente.* Modum illud Deum conſulendi in illo naturæ ſtatu, arduior voluiſſe explicare Eliu amicū patientiſſimi Iob, quando eum tot coaceruatis doloribus, laboribus, & infirmitatibus cernens oppreſſum, ei medium propoſuit, quo ſubſidium ſibi poſſit à Deo obtinere & reſedium, in quem

finem late diuagatur, proſequens modum, quo Deus ſæpius vtitur erga mortales, & modum, quem ſeruari tenetur homo agens cum Deo. Sæpenumero (ait) dum vult hominem Deus deuocare, & cum eo deducere, vt in ſe reuerſetur, & occaſionibus ſe ſubtrahat, ei ſcruentium immittit quo ſiſtitur, quemadmodum nobilis, equo indomito & petulco, qui ſe præcipitem agere molitur; clarius dico: morbum ei immittit, in lectum deicit; tenes doloribus angit extremis, eius & potus auferit appetentiam: omnia oſſa eius marceſcunt, trahitur ad ſuburbia mortis. *Incepit quoque per dolorem in lecto, & omnia oſſa eius marceſcere facit, abominabilis ei ſit in vita panis &c. appropinquabit corruptioni &c.* Erraueris ſi morbum quodam caſu credideris accidiſſe; nec ob hoc, nec ob illud; quod tibi perſuades & de quo multa habes, quæ opponas, euenit. Verum enim vero Deus eſt, qui te lecto proſternit, ad tuam ſalutem, vt a via illa veteri pedem ſubtrahas, quam tot annis es ingreſſus, nec vltro progrediaris. Quid ergo reſtat remediū, o Eliu? quid in hoc caſu arripiendum ad manum? Recurrit ad Deum, ſequeſtro Sacerdote, vno ex tot, qui hic ſunt milibus: *Si fuerit pro eo Angelus loquens vno de millibus &c. Miſerebitur eius Deus.* Vocat Sacerdotem Angelum, quo nomine eos Deus per Malachiam honorat: talis enim debet eſſe, & reſcipia eſt, in quantum ex officio ſuo interuentum agit, & mediatorum, hoc enim ſignificat Angelus. *Angelus enim Domini exercituum eſt* Malachi. Recurrit ergo homo ad Deum alicuius miniſterio Sacerdotis, qui pro eo loquatur, intercedat, offerat eius petitiones, libellos ſupplices & licet ſacrificia. Ait ergo Iob: Hoc tu agito? quo libereris ab infirmitatibus, quas pateris, quaſi ſignans, hoc fuſſe vnicum medium legis naturalis tempore maxime frequentatum.

In ſtatu vero legis ſcriptæ, idem repetimus egiſſe eos, qui eo, quo debebant modo proceſſerunt. Rex Saul eo adhuc tempore, quo recte, & ſecundum Dei bene placitum cuncta operabatur, vt ſecurum ſibi redderet negotii cuiusdam exitum, ac ſanam oblineret reſolutionem perdifficili cuidam dubio, quo grauior agebatur, illico recurrit ad Deum, medio Achia Sacerdote. Sacerdos ſiſtebat ſe Diuino conſpectui, cui a tergo Rex adſtabat: vt qui tali ſequeſtro ageret cum Deo. Cum vero ſic conſtitutus orti tumultum in caſtris perciperet, populum conclamantem, tumultuantibus Philiſthæis, volens periculo occurrere, ait Sacerdoti: *Centrahe manum*

Hom. 50. in Genef. Tom. 1. Gen. 22. a Lib. 99. in Gen. b q. 65. in Gen.

Iob. 33. 16 & ſeqq.

Malachi. 2. 1.

Centrahe manum

1. Reg. 14. *hi manum tuam.* Huius ex Diuino præscripto in regno successit David. Deo licet familiariter uteretur, secum nihilominus in cunctis suis afflictionibus ducerebat Sacerdotem; ut illo interuenio orationes, & supplicationes Deo dedicaret, proinde Abiathar Sacerdotem obtinere rogabat, ab eius latere non recederet, & securus viueret: quod in fidem ac tutelam suam eum recipere; & ut propriam suam vitam tueretur: *Mano mecum, ne timeas; Si quis quis fuerit animam meam, quæret & animam tuam, mecumque seruaaberis.* Quod si Deum consulere, seu rogare veller, consulere ac rogabat eum Sacerdote inter medio: unde dum vice quadam luto inhæret anxius & uicæ suæ dubius, eum Saul ad necem persequente, ut huic se eriperet, ad se citus uocat Sacerdotem Abiathar; cui ait; *Applica Ephod.* Erat autem Ephod (D. Hieron. *u. ac August. restibus b*) uelutis quadam particularis, quam sibi induebat Sacerdos ad Deum accessurus, cuius Diuinam Maiestatem repræsentabat propitiatorium super Arcam fœderis Domini, & ut ego sentio, superpellicium erat, seu roquetum, quo nunc utuntur Sacerdotes, ut ad altare secum deferant. Stabat Sacerdos ante Arcam (ut ex textu probat doctissimus Caietanus) repræsentantem Dei quasi præsentem Maiestatem & retro post Sacerdotem David, quasi illo se protegens cui suggerat id, quod Sacerdoti à Deo erat deprecandum, & David orationem componebat, quam suo nomine Deo Sacerdos offerebat. Quid hoc Rex piissime? si tu, utpote sub huius ingenio, & scientiæ sublimioris, orationes constituisti & orationis methodum Abiathar sacerdoti: cur eam in propria persona Deo non proponis? Quia cum David talis esset, qualis erat, opinatus est orationem suam Deo fore gratiorem, & acceptiorem, per manus eius, cui ex munere conuenit fid. lum Deo litare sacrificia & vota, & orationes offerre, qualis est ipse sacerdos, cui proinde melius visum est, non seipsum facie ad faciem Diuinis offerre conspectibus, sed medio sacerdote, cuius retro humeros stabat; & intellexit, hoc sibi magis prædesse, se coram Deo sistere, non in propria persona, quam indicabat indignam, sed in persona Sacerdotis, qui cum hoc ei ex officio conueniat, minus propria sua indignitate daret obstaculum. Satis hoc conueniens ei, quod Deus ordinat, quando constituit Iosue Ducem populi sui, præcipiens, ut si quoties uoluerit, consulere Deum, aut impetrare beneficium, ad eum accederet perorante

Hieron. Bapt. de La Nuz. Tom. 1.

& sequetur Elcazar Sacerdote. Pro hoc si quid agendum erit, Elcazar Sacerdos consulat Dominum. Num. c. 27. Ex quo Dei præcepto D. Chrysostr. recte colligit, subiectionem quam tenentur ipsi Reges Sacerdotibus, illis utpote, quorum medio & intercessionem Deus Reges subiecerit. Si talis fuerit, in lege naturali, & scripta praxis, quanto magis in lege Euangelica talis est praxis frequentanda, in qua tot tantique Sacerdotes clarissimis & uotissimis suæ genti prærogatiuis, ut in eorum comparatione, antiqui illi, licet etiam Pontifices summi, sola fuerint figura, & depicti Sacerdotes. Quam (quæso te) Christus suis in Ecclesia tribuit potestatem? clauis regni caelorum eorum consignauit manibus: dum ait: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Examina D. Chrysostr. mus hæc Christi uerba, quibus hæc sua doctissima & elegantissima connectit: *Quidnam hoc aliud esse dicat, nisi omnem rerum celestium potestatem illis à Deo concessam?* Si igitur nollit eorum Sacerdotum sacrificium considerare, quid habent consideratione dignum cum hoc cuncta & quanta Deo fecerunt veteres Patriarchæ Abel, Noe, Abraham, Isaac, Iacob, & quæcumque in statu legis scriptæ, Deo fuerunt oblata, licet omnem numerum excedant. Eadem consideratur in illis dissimulando, quæ est inter Deum & creaturam: cum ipsi terrenam immolarent creaturam, quod hi autem Deo consecrant, unigenitus est Filius Dei; quocirca tanti est hoc sacrificium meriti, ut impossibile sit æterno Patri non infinites esse peracceptum, & gratissimum. Hinc collige, si qua in re Dei indiget auxilio, quod tui sit muneris, ad eum medio Sacerdote accurre; ipse tuo nomine legit sacrificium, quo ad aram accedente, retro ipsum te sistas, Deo per eius manus & uerba orationes tuas, desideria, & offerens sacrificium. Consuetudo est etiam hæc Ecclesiæ, ut orante Sacerdote, seu aliis occasionibus, ubi concurret populus, hic retro maneat Sacerdotem, orationes quoque collectæ dicuntur: quia in eis, quas Sacerdos instruit, colliguntur pariter totius plebis orationes, quo medio omnes sibi recte succurrunt.

Quando Principes & Reges ad bella se præcingunt, exercitus conscribunt, itinera suscipiunt; ut Diuinum sibi concilient auxilium, auxilium obtineant, res bene succedant, mediis agant Sacerdotibus, qui supplicent, attollant manus, & sacrosancta consecrent sacrificia. Cer-

K tamen

17

Ioan. c. 20
D. Cyr.
lib. 3. de
Sacerdo-
tio. Tom. 2.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Exod. 17.
1. Sa. 28. 6.

Nu. 1. 22.
Hom. 13.
in 1. Nm.

ramen inuic contra Amalec Iofue in montis valle, vt autem ei & militibus Deus concederet victoriam, ei subsidio fuerunt Moyfes & Aaron, in montis cacumine perorantes *Moyfes & Aaron in Sacerdotibus eius*; Et ne quis circa victoria aucto. em dubitaret, quo momento deseruabat: ecce Iofue prostratus, in fugam pulsus; & vero manus sursum extolleret, ecce vincit Iofue, profleratur Amalec, victoria & triumpho Iofue laeta ur. Hoc etiam medio voluit sibi consulere Rex infidelis & idololatra, vt reuert scriptura, quam h istoriam ad rem perpendit Orig. Hic fuit Balac Rex Moabitarum. Intellexit ille Israelitas, populum copiosum, & fortissimum finibus suis appropinquare, timet sibi, & coacto Consilio tremoris sui exponit rationem. Tacta est alea, actum est de nobis: populus hic nos & regnum deuastaturus venit, & occupaturus. *Quia remedium? Aduocemus nobis in auxilium Sacerdotem nocte vite virum.* Hic erat Balaam idolotum seu dæmoniorum Sacerdos. *Hinc requirit. & magnis promissis ad se curat adduci: erigantur altaria, Deo nostro litetur, & eius nobis auxilium deprecemur.* Accedit Balaam ad altare, sacrificium oblaturus; & ecce tibi Rex Balac ponens Sacerdotem, totus corde & anima presens, fiducia plenus, se summæque populam hoc medio, quod sibi necessarium foret, adepturum. Egit hoc Rex infidelis & idolotum cultor maximas, cuius Dii dæmonia erant, & Sacerdos, cuius opem supplex implorabat, cuius utebatur opera, necromancus & maleficius incantator. Ex æquo foret, vt nos idem ageremus, quando calamitatibus regnum opprimitur, vocaremus Sacerdotes, vt sacrificia ludent pro nobis, missas offerant: hoc enim medium omnium longe est efficacissimum. Aduersitatibus auxiliari? infirmitates patris? Iuribus angustiari? matrimonium suscipis? opus integerrimam peccatorum facere confessionem & ex Spiritu sancto sua persunda gratia? Accede ad Deum mediatore Sacerdote, qui accedat tuo nomine ad sacram aram incrementum liturgis sacrificium valoris & meriti iustitiae, tu illum sequere corde, voluntate & anima.

An non tibi bene videtur hic Centurio illuminatus in Christi Domini cognitione, & quam eleganti stylo hoc nobis exponant Evangelistæ? Hæcne id contemplari? E. de nouitate Catholice, Christum verum esse Deum proinde ab illo requisivit subsidium eius infirmitatis, quod nulla poterat prestare creatura, scilicet

serui sui paralytis iam iam morituri, Quo modo accedunt ad Deum fideles Principes, & sanctitate primores? non in propria persona, sed sequestro Sacerdote: pariter & in hoc Diuinam honorantes Maiestatem, cui proprium sit habere Sacerdotes, propriam confiteantur humiliter indigentiam, vt eam hic Centurio popalam est confessus, dum se indignum proclamauit, qui in propria persona diuino se litat obtutui; *Indignum me iudicauit, vt venirem ad te.* Ita vt, sicut vno in loco narrat S. Scriptura Rebecca & Dauidem recurrisse ad Deum, & alio in loco declarat, accessisse mediis Sacerdotibus, quo actu supremam diuinamque protestabantur eius Maiestatem, ad quem medio Sacerdote accedebant; ita modo vnus narrat Evangelista, Centurionem ad Christum accessisse, alter vero modum explanat, nimirum mediis Sacerdotibus, quo significaret, Centurionem ad Christum accessisse ut ad verum Deum, qui profiteatur se cum illo agere, vt vni precipui sanctitate, cum Diuina egerunt Maiestate. Hæc D. Chryost. habetur expositio.

§. 7. Verius dixerit accessisse Centurionem ad Christum, licet d. firum, quam illos quos premissit medios, & qui propius cum eo sunt locuti.

Aliud præterea mysterium agnouit, & sub 18. in suo enucleat ingenio D. August. quam Diuina luce fuerit speculum hoc illustratum, qui cum Christo ageret, vt vero Deo, atque cum intelligeret, cum Christus esset verus Deus, eum accedendum non tam corpore quam anima, nos tam pedum corporalium pressibus, quam spiritualium intellectus & voluntatis. Centurio no ait: *Accessit ad eum Centurio.* Proprie vocabularii Diuini idiomate: *Alii uero in scriptura licet uisus seruauit Marti eius secundum quem scriptum est: Accedit ad eum.* Loquebatur Evangelista, de tali moris ingenio, proinde seruanda erat ei uerborum spiritus proprietates: que sit, supponendo, quam uetus & propius accessus ad Deum non sit pedum pressibus, qui terram calcant, & non uisibus digitis altius e solo atolluntur, sed qui sursum gradiantur, qui caelos penetrent, & qui super sidera tripudiant, pressibus intellectus uia fide illuminati, & inflammatae charitate voluntatis.

Hoc igitur supposito, qui vere accesserunt ad Christum non fuerunt Sacerdotes, quos misit Centurio. Licet enim ad eum accesserint, solo tamen corpore, & pedum terrenorum passibus accesserunt. fuit autem Centurio, qui contigit, ut percipit Christum in gressum Capharnaum, accessit ad eum: quia ratione suo spiritu volando, alis tenerioribus sui intellectus fide illustrati, & voluntatis ardentissima charitate

hachium extenderit, ut simbria vestimenti mei contingeret; quia spiritu, fide & voluntate accessit; ceteri, licet innumeri accesserint, corporeque meum compresserint, solo corpore ad me accesserunt. Quid opinaris ne quod omnes, qui templum ingrediuntur, aitate cingunt, ad Deum accedant?

An credis te Deo esse propinquior, loquendo propria phrasi, quo vicinior es altari? Saepe saepius qui vicinior altari videtur, longius ab eo distare iudicatur, Exemplum cape (ait D. August.) in duobus illis Publicano & Pharisaeo. Quam prope ad Deum accedit Pharisaeus, quasi diceremus: apprehendit cornua altaris: Publicanus autem stans a longe, retro portam, nec ausus interior accedere. Quis ex duobus Deo proximior? Quem dixit ex duobus verius accessisse? Satis liquet ipsum Publicanum verius accessisse, quo enim corporis pedes non sunt progressi, eo pedes animae processerunt, quibus tam fuit Deo vicinus, ut eum complecteretur. Quinimo saepius contigit, ut qui vicinior est corpore, longius distet anima & voluntate. Accedit hic ad altare peccato sordidus, & tam vicinus ad stat Deo, ut illum recipiat, corpus corpori iungatur tamen non possit esse coniunctior: O miserum! qui potius eo ipso quo ad Deum accedebas, corpus corpori coniungens, toto cursu ab eo voluntate & anima longissime recedebas. & longius eras ab eo, quam caelum distet a terra: Longe a peccatoribus salus.

Estne tibianimus, accedendi ad Deum vere? Accedito ex corde, animo ac voluntate affectuosa, desiderii ardentibus, illo autem modo quia non accedis, supernis & divinis non potiris effectibus, quos Dominus ille in animabus illis, quae digne ad eum accedunt, operatur. Considerata iam sanitate, qua mulier gaudet: factis plorandus exclamat D. Pet. Chrysol. Misere nos, quod ut quorundam corpus Domini trahamus & sumimus, & a nostris vulneribus non evadimus. Non Christus infirmantibus, sed fides deest: a in 16. 49 nam multo magis modo in nobis manum poterit lib. 2. 29. in vulneratos curare, qui latorem mulierem pra Exod. 12. 9 terent sic curavit. Eundo mulierem cu auxi, illa & lib. 4. h. quid modo acturus, quod modo sed suam figit in ret. anima nostra & in corpore nostro, cum carnem b Exod. 34. eius & personam recipimus: desunt nobis & viua c. 20. fides, & ardens charitas. Diuersis in locis per D. 16. pendit D. Au. ad quod Dominus. uo semel ma. 16. Eccli. d. auit b Non apparebit in conspectu meo vultus, 35. 6.

K 1 Mira

11. suffulcus. Illi non ibant cum Iesu, ait D. Pet. Chrysol. cum quo mente non ibant, nec eum illo erant, qui se in illi corde corpore videbantur ad iuncti. Et addit D. Aug. Nec Mattheus ob aliud eum dixit accessisse ad Dominum, cum aperissime Lucas infinet, quod non ad eum ipse venerit, sed amicos suos miserit, nisi quia si delissima humilitate magis ille accessit, quam illi quos misit. Hoc accedendi modo (ait) nos illuminat hodie clarissimum illud speculum, pariter & docet, quis sit proprius modus ad Deum accedendi: quod ille non sit, qui solo corpore sit, sed qui spiritu voluntate & anima exerceatur. Perpendit ad rem D. August. id quod etiam aduertit D. Pet. Chrysol. & deinde D. Greg. b. id quod nobis tres Euangelista enarrant contigisse in eadem ciuitate Capharnaum, eadem occasione, immediate post hoc miraculum, ut mihi videatur, Christum velle insinuare id quod modo disputamus. Accessit ad eum Synagoga Princeps, rogans eum ut domum suam veniret, erat enim illi filia sanctorum duodecim, iam mortis faucibus pece astricta, Procedit eo Christus, & in via tantus conluit populus, qui eum ita comprimebat, ut ei molestus fieret, quisque conueniens illi adesse proximis. His plebis angustiis pressus Christus, conueniens interrogat discipulos suos: Quis me tetigit? Respondet D. Petrus pulcherrima interrogatio, Domine: quid tibi videtur? Verba te compriment & affligunt & tu dicit, qui me tetigit? Parum iapis (ait Christus) et tam multis, qui ad me accedunt, me compriment, me affligunt, vna sola me tetigit, eratque mulier fide fertentior, qua sanguinis fluxum patrie haurit: etis duodecim, & omnia substantiam suam erogauerat in modicos, & medicamenta, ex quo nihil praeter pauperum rem extremam est consecuta, dum ob haec se meriti vis non remitteret, sed deterius semper haberet. Mulier haec profunda humilitate & viua fide accessit Christi simbria contractura, & ecce subito, fuit corpore quia sanata esset a plaga. Haec sola est, ait Christus, qui me tetigit, & quae ceteris mihi propior accessit, licet solum

19

Serm. 6 de verb. Domini. Luc. 18.

11. Publicanus stans a longe a longe tamen propius accedit.

Ps. 118. 155.

D. Pet. Chrysol. Serm. 33.

ad finem. Exod. 12. 9

contra ha. Deut. 16

Eccli. 16. 16.

III, Mirabilis terre loquendi formula, quid hac, Do-
 quis di- mine, intendis? Tu vide, quid dicatur vacuum?
 catur ap- id quod exterius habere videtur substantiam,
 parere va- interius vero continet nihil, vt nux dicitur va-
 cuius co- cua. Hinc in 5. Scriptura idola vocantur va-
 ram Do- cna: eo no- nipe, indigitat illa Propheta Samuel;
 mino. Nolite declinare post vana, que non proderunt vo-
 I Reg. 12. *hu quia vana sunt.* In Hebræo legitur vox
 21. Tohu; significans vacuum: & nostro modo
 loquendi nices vanas dicimus, que vacuæ sunt.
 Talia erant Gentium idola: videbantur quasi
 apertis oculis omnia circumspicere, manibus
 diuitiis plenis, quibus cunctis mortalibus de-
 necessariis prouidebant, vestes ostentabant vi-
 uam aliquam personam, & in rei veritate ni-
 hil erat eorum omnium. Huic videtur alludere
 Habac. Propheta Habacuc dum ait: *Eccc isto cooperatus*
 Cap. 2. 19 *est auro, & argento, & omnis spiritus non est in*
visibus eius, q. d. Apparet oculis hominum
 persona quædam magna, verum nec hilum
 habet vitæ ab inuis. Secundum hanc Scriptu-
 ram, quot vacui apparent coram Domino Deo?
 Accurrunt coram Venerabili Sacramento, fle-
 stunt genua; legunt orationes suas, pectora
 percutiunt, ignis vero vacui sunt, vacui cor-
 de, quod domi reliquerunt, vnus in diuitiis cor-
 habet, alter in conuentionibus, alter in bonis
 suis, alter in amica: nota enim. *his est doctrina*
 Christi, *ubi est, ablatum est, ubi est, & cor tuum.*
 Matt. c. 6. Inuitatus, & obnixè rogatus fuit S. Anto-
 Apud Sur. nius de Padua, vt orationem haberet funebrem
 Tom. 3. 13 in exequiis cuiusdam diuitis, ascendit pulpi-
 tum, existente corpore defuncti in Ecclesia
 Innu. pro conuentionis suæ themate sumpsit verba hæc:
 Euc. 15. *Mortuus est diues, & sepultus est in inferno: Affir-*
 22. *mans se hæc dicere de pastore defuncto: qui*
 talis erat, vt semper vacuus ingrederet Ecclesiam,
 quin & modo vacuus erat, quia licet corpus e-
 ius ab omnibus præsens videretur, cor tamen
 eius abesse, esset autem inter nummos: Vi-
 deat, inquit, cui placuerit: Abierunt, & ec-
 ce in arca quadam inter multo pecuniarum sac-
 eos cor diuitis adhuc tepidum inueniunt. Sic
 inuitant multi in Dei conspectu, sed vacui. Ne
 sic, amice, ait Deus ingrediaris: *Non appa-*
ret vacuus: In quam partem hoc Rex accepit,
 si sit prælocutus, vt alter Dauid, calicem aquæ
 frigidiæ, qua vt reficeretur, postulat, et, alter
 vero accederet, offerretque Regi pulcherrimum
 ex argento poculum deauratum, & affabre elab-
 oratum, sed aqua vacuum, plenum puluere, telis
 oblitum atancarunt? In pessimam indubie par-
 tem. Quam ardenti cordis tui siti Deus anxiatur

Sitis, clamat in cruce. Infelix & effrons acce-
 dis, qui corpus adfers pulchrum, sericas ve-
 stes, erecta ceruice, capi e dilcoopero, sed
 nec aqua gnum defers Christo subundo: cor-
 enim totum foris reliquisti. Et tu Domine, que
 composita plus minus ducentis aciculis accedis;
 sed spiritu vacua, quasi nullum haberes, habes
 autem cor tuum in vanitatibus, & ubi tu me-
 lius nosse. Faxit Deus ne tales simus: vt dum
 Sacerdos, amictu capite obuclato, alba cor-
 pore induto, cingulo, ac in manipulo brachio an-
 nexis, stola de collo dependente, casula ornatus
 procedit, Christi personam representans, ad
 sacram aram non accedat spiritu & corde vacuo,
 & quo vltimus corpore progreditur, vt ap-
 proxinet Deo, eo magis retrocedat & à Deo
 longius corpore diuellatur.

Optimus & sanctus Rex Iosaphat exterritus
 anxius periculis, potentissimis & innume-
 cum vallatus hostibus, accurrit & accedit ad
 Deum, quomodo? *Iosaphat autem timore portæ dum*
ritus totum se contulit ad rogandum Dominum. An 2. 2. 1.
 non perpendisset verbum hoc (totum) id est cor-
 de & animo, corpore & anima: nouerat enim
 pagum homini prodesse, si corpore tantum-
 modo accedat, anima vero procul absit: hæc
 enim actionis præcipua pars est, idque eo mo-
 do, vt proprius terminus dixerit Evangelista:
Accessit Centurio: cum corpore & spiritu accel-
serunt volans alis fidei, & charitatis.

§. 8. Centurioni placidè respondit Christus,
 Regulo autem asperus: qui nos docet, vt
 ab ex- *Elisæ, non honorare quempiam, et*
 timulo, quia diues, nec pauperem reuerere,
 quia pauper.

Accessit Centurio: cum corpore & spiritu accel-
 serunt volans alis fidei, & charitatis. 10
 ne seniores, qui Christo adstantes verba
 que dicenda habuerunt, & legationem,
 qua ex parte Centurionis funderentur, ita pro-
 ponunt, vt narrat D. Lucas. Domine, ecce in
 ciuitate hac Centurio, vir honestissimus, mul-
 tumque venerabilis, cui seruus, illi pretiosus,
 qui tam forti torquetur paralyti, vt vno tan-
 tum gradu, ipse morique diuidatur: lamillet
 roget, ne grauius eius de omni accedat, ser-
 uum hanc curaturus, *Dignus est enim, vt hoc illi*
prestes: licet enim vir Gentilis, genti nostre a-
deo tamen addictus, vt nobis a discernerit sto-
 azæ synagogam. Respondet Dominus: *libentissi-*
 me: *Ego veniam & curabo eum:* Et dicens & fa-
 cions, progreditur versus domum Centurionis.

Communitur hic sistant Sancti Patres hac Christi affabilitate stupefacti, & quam promptè, hoc, quod petebant, sic executus: Longè etenim alter in eadem civitate virum quendam præcipuum, quem Regulum dicebant, excepit: Autumat D. Hieron. eum fuisse ex familia Regali, indeque vocatum Regulum; alii quod esset aliquorum locorum Dominus, vt modo nolli inuitati, quos Concilium Tridentinum vocat Regulos. Huius filius incipit mo. i. c. 17. de Supplex Christo pronoluitur vt alii. Domine desine. Descende præsequam moriatur filius meus: jam enim expirat: testina, ne tardaueris: quid ad hac Christus? faciem contraxit, nec se huius eius petro non annuit, insuper & acrioribus eum verbis reprehendit: notans infidelitatis: Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Hæreo: quid Domine? vt curares a paralytici Genitis cuiusdam seruum, ad primam ludæorum vocem, parum est quod verbis pacificis eos excepitis, insuper mox itinere te accingis: Hic verò & te supplicat Regulus populi sui primarius, & pro filio moribundo arden ius instat, nec idcirco aut festinas aut patrem solas, sed è contra, quasi irritatum te ostendit. Plurimas Sancti congerunt huius differentie rationes; Prima fit: & valde vulgaris, quam allegat D. Chryostom. a & Gregor. b. Vt Evangelii sui ministros erudiat quæ ratione in curandis animabus illis sit procedendum, vt non quia princeps, quia nobilis sese demittant, & primum ei cedant locum, pauperem vero dedignentur, aut in angulum rejiciant. Vt nos doceret (ait D. Chryost.) non magis celere, & modicos contemnere, sed pauperes & diuites similiter honorare. Vitium est principibus communitur innatum, superbia, quos ita fortiter possidet, vt in quo humiliores se debere ostendere, sint in eo superbiore. Tanta est eorum superbia, qui principatus & præfecturas gerunt, vt neque calamitatibus in eis, ad humilia capiende scandant. Ecce veritatis exemplum in Regulo, hic calamitate prægrauatus, & filii sui elute prostratus, quem ad orationem, & libellos supplices, & humilem prostrationem compellit necessitas, in hoc ipso superbiæ suæ prodit indicio, qui quadam inflatus arrogantia cum Christo agit, vt gens cum, se ponit subsequi, & in domum suam festinare. Tabens illum adunum dicebat, Propera, atque descende: moriturus est enim filius meus.

Hic Principum arrogantie, additur desus ministrorum Dei, quem in eis acriter car-

pit D. Iacob. eos vt personarum acceptores insimulans, in eorum distributione remediolorum, quæ eorum Deus tradidit potestati: Fratres mei, nolite in personarum acceptione, habere fidem Domini nostri Iesu Christi glorie. O vos Dei ministri ne sitis personarum acceptores, dum diuinæ gratiæ distribuitis dona, vobis à Christo commendata. Quis talis ergo? Vos rei estis, qui in distributione donorum Dei, Principibus, nobilibus, diuitibus prærogatiuas conceditis. Tradidit potestati vestræ regni cælorum claus p o omnibus æqualiter: claus, inquam, ministerii gratiæ, donum remissionis peccatorum per sacramenta & Dei verbum, quare inter personas ne sit distinctio Ita enim loquitur Apostolis, & in ipsis suis ministris. Quorum est minister peccata, remittimus eis, a Docete omnes Gentes, b Prædicare Euangelium omni creatura, c vos autem magis a Ioan. gno huc discrimine expenditis. Et enim si introierit c. 20. 23. in conuentum vestrum vir aureum anulum habens in veste candida: introierit autem c. pauper c. 28. 19. in iordano habitus, & intendatis in eum, qui indutus c. Marc. est veste præclarâ, & dixeritis ei: in sede hic bene, c. 16. 15. pauperi autem dicatis: Tu sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum: nonne iudicatis, &c.

O quam graphicè & plane ad litteram describit, id quod inter nos agimus & nostrorum modum procedendi. Institut vos Christus donorum suorum ac gratiarum ministros. æquale cunctis ad ea ius tribuens, pauperibus ac diuitibus, plebeis & nobilibus, seruis & Dominis, lutei versoribus ac intulatis, vos vero inter veritatemque magnam statuitis discrimen. Intrat Conuentum vestrum nobilis quidam præclarus, pretiosis indutus vestibus, annulis aureis splendens, manibus, collo catenâ circumpendente: tempus est Quadragesimæ, dies confessionis imminet nobili tali, vel tali; Præcedit famulus, accedit ad ostium Conuentus, (videtur Apostolus nos tangere viens illo verbo in Conuentum vestrum) capiamus igitur hoc modo nomen Conuentus; pulsat cum impetu companulam. Aperiantur fores, adest talis Dominus. Illico apertuntur latissimè fores: prodir Prælati & Conuentus seniores in occursum, ciuiles & aulicæ non desunt vrbantates. Tandem malet cum Confessario, & primum modico tempore confabulantur, discurrent, obambulant, dein accedamus, inquit, ad cellam, vt confessionem exordiar, ne me quispiam perturbet: adest famulus, qui pulsat ad sternat, cui Dominus genu flexus innicatur.

Quid iterum? Adstant, & ad portam adstant.

21. Persona- rum acc- ptio bene describi- tur.

biur centeni pauperes, qui de prima luce, ve
 citius audirentur, domestica sua deseruerunt
 negotia, ex quibus omnis victus eorum ratio
 dependet. Et quid responsum? *Pauperi autem di
 citur: tu salue, aut sede.* Modicum expecta,
 Frater mi, expecta modicum, dum tempus sit
 interea scamno illi insideto. O quam proprie,
 nos de pingit D. Apostolus. Praetolatur Con
 fessarii aduentum mulierum pauperum ingens
 numerus, quas alia mille negotia domi exspe
 ctant, quibus arida lingua dicitur: expectent
 modicum, sedent, quiescant: & ecce adest
 nobilis quadam Domina: o quam celeres,
 quam vibrati occurrunt &c. Haec est, ait D.
 Apostolus, donorum Dei iniquissima distribu
 tio, & male de illis iudicatis: *Ecce estis iudices
 iniquarum cogitationum.* Memineris, ait, te a
 Christo praeventum & praemovum, in eo quod
 ipse fecit. Considera, quomodo pauperes exci
 piat, qui ut nos doceret, pauperes ne dedigne
 mur, divitibus illos praeposuit: *Audite, Fra
 tres mei dilectissimi. Nenne Deus elegit pauperes in
 hoc mundo &c.* Vos autem ex honoratis pauperem.
 En quam pauperem sibi elegit matrem, ut ex
 ea nasceretur; praesepe bestiarum, in quo reclu
 naretur, pastores pauperes, qui essent eius co
 mites, & praedicatores, & Principes Ecclesie:
 cum pauperibus edidit majora miracula, seruum
 militis honoravit, dum accedit eum curantibus:
 Principem vero ac eius filium contemnit, ut ne
 quidem unum satisfactorum verbum ei dare
 voluerit. Eo agendi modo egebat elatus Prin
 cipum fastos: qui etiam in hoc ipso, quo Dei
 ministrorum opera indigent, adori ab eis
 volunt & consulari & in ipsorum actibus hu
 militatis, fatigant, ut eorum superbus eluceat
 animus. Quocirca praecipit Dei ministri hoc
 unum curant, ut illos humillarent, & plurius
 facerent pauperes quam ipsos.

Toti mundo notissima est historia, quam
 narrat Spiritus S. de Naaman, erat hic Prin
 ceptus nobilissimus, & in aula Regis syriae supre
 mus: intellexit prophetam Dei nempe Eliseum
 esse in Israhel, qui eum a lepra posset emundare.
 Peiigit eo, multis stipatus famulis, multitudine
 nobilium, curribus & quadrigis, magnosque
 comitatu. Dum domui prophetae appropin
 quant, ecce quidam de eius comitatu praecur
 rant, magno strepitu fores pulsant: aperite,
 aperite, adest Dominus meus, ut cum propheta
 egeret a lepra sua: cetera ad vivum referet
 imaginor seruos illos, quos diximus praecur
 re

ad januam Conventus, magna vi pulsantes
 tintinnabulum, ut Dominus eorum, qui a le
 pra peccati per confessionem curandos venit,
 ambas ostendat fores patentes, & Confessarium
 in eis praestolantem. Erat tum temporis pro
 pheta in secretario domus suae relictus; audi
 dit vehementem hunc strepitum. Quid hoc res?
 Domine, aduentum annuntiant magno cuiusdam
 Principis, quem a lepra sua cures; rogant ve
 descendas in eius occursum. Subridet Eliseus,
 & ne loco quidem motus, & quasi in aere lo
 quens, caput suum circumagens, respondet per
 interpretem discipulum suum ut per domus fe
 nestram ei proclamet: *Vade, & Lauare septies in
 Iordane & revertet sanitatem caro tua, atque immu
 daberis.* Adest Princeps, prophetam non videt,
 audit responsum, quod ei ex supero patet
 domus suae mittit, rusticitatis eum acculat,
 praecipit reverti curru & equites, & univer
 sum comitatum retrocedere, indignans & fre
 mendo. *Gratus Naaman recedebat, & insensu caput
 animo conqueit, per vitam vestram, ecce hic
 qualiter sit educatus, quam parum sapit verba
 nitatem, certe magis hic rusticus esse videtur,
 quam sanctus. Haec ego intendebam, & a pro
 pheta sperabam, ut quam primum de nostro
 aduentu resumeret, illico de domo ad portas
 descenderet mihi in occursum, ibique confi
 stens coram me psalmis suos ac orationes funderet,
 quibus ego exoreret. *Purabam quod egredere
 retur ad me, & si iam invocaret nomen Dei sui, &
 tangeret hinc lepra, & curaret me.* Eliseus li
 cet hunc non ignotus, illa tamen nec curat,
 nec ad illum attendit, non magis quam si fuisset
 reus mundi vilius, & abire perisset, ne
 vel verbum ei dans satisfactionis, aut rationis
 cur ita egerit. Nihilominus recedit Naaman,
 persuasus tanquam a seruis suis, in pleuribus
 propheta in iumentum mandatum, lauit se septies
 in Iordane, & operam recepit subito sanita
 tem; iam sanus effectus, merita cognoscit pro
 pheta eiusque mirificam potestatem, gratias ei
 aditus revertitur, domum accedit prophetae
 cum universo suo comitatu, famulis, nobilibus,
 curribus &c. Manet immortuus Eliseus, nec de
 pauperetate sua sede contingit. Adest Naaman
 discooperto capite stans coram viro Dei. *Re
 versus est ad virum Dei cum universo comitatu
 suo, & venit, & stetit coram eo.* Naaman igitur
 sic adstantem propheta sedens instruit, & de
 rebus fidei lenius erudit: O res maxime pro
 pheta, sicine Principes excipis? quid non de
 te impargent? arrogancem te, fastuosum esse, &
 inuabanum.*

II
 Quatuor
 Naaman
 Syrii
 Elisei
 excopt

429

22
III.
Qua re
in ratio
do vidit
accipit

inhabantur. Respondet, sic opto, sic volo: Principes attendant, quā ratione ministros Dei debeant conuenire, non sicut famulos aut sibi inferiores, sed velut eos, qui Dei referant imaginem: & hoc quoque sciunt Dei sacerdotes: eos non teneri aut debere suae vrgenti ratione assurgere ob Principis, aut nobilis cuiusquam aduentum.

Modo vidisti quid egerit Elifens cum principe isto primae Naaman, quod nec descendere, nec se inde loco mouerit, nec ei occurrerit. Iam ergo attende, quid egerit cum pauperula quadam muliere: accessit hinc ad illum tota lachrymis iuxta, & prostrata ob vniuersi filii sui mortem inexpectatam & praematuram. Haerebat tum temporis Propheta solitarius in monte Carmelo, quō mulier accessit: ut eam vidis, assurgit & stans exoritur illam: illius se pedibus mulier proleceat: Homachus. Giezi quati nimia libertatis fecerunt reprehendens: retrahit eam & iubet retrocederet ne Prophetam tangat. Cui ille sine illam, ut quid ei molestiam adfers, tristis est anima eius: & in hoc sibi solamen quaerit, quod pedes meos delolara stingat. Sic pedibus suis aduolutam, placido vultu, & benigna vece compellet, quā sibi vult, respondet illa, auctulari iste, & ut eius filium ab inferis resuscitet, parum est quod mittat discipulum suum, qui in domum eius de monte descendit, interius eubiculum subit ubi puerulus iacebat exanimis, & illic se cum puerulo concludit, circa corpus obambulat, orat, mille gemitus agit, mysteriosos, quibus infantulus in vitam reuocatur, quem iam rediituum manu tenet & matris hilari vultu resuscit in columem: Mulier ecce filius tuus, tuge mater, illum accipit, illo fruere. Quis ille o Prophetae excessus. In quo nec descendere quidem dignabaris Principi Naaman ad colloquium, nec ad contactum quidem, sed amenti satis gutture, id que per interuentionem illius spondisti. Modo pauperulam mulierem tanto & honore & affectu suscipis, ut te tangi a muliere permiseris, in domum eius descendens, & in eius gratiam tam p̄ odioso sum patris miraculum? Non desineor, ut discas, quā ratione a Dei ministris pauperes sint excipendi, qui laceri sunt illi, qui ex rebus terrenis minus possident, sciunt tamen, quō partem magnam repositam habent in caelis, & nullum Deos despiciunt, ut pauperem. O quā vilis Confessantis ac Praedicatoribus nostri temporis praefectio exemplaris, quod si infirmus ad quē uocatur, diues sit, turmatim accurrunt, vni-

alterum premit, & omnibus horis, etiam mediis noctis silentio, iuxta decidat, gaudio percussat, imber descendat, tempestas ingruat non refert: si vero ad tuguriolum pauperis accedendum ducentas obrendunt rationes, & millena diuerticula, ut nec vnus reperitur, qui aut confertarius, aut dignetur adire consolator, ut morienti afflatur: En quā aperto facinore & pietatis exemplo. Chreistus (ait D. Gregor.) nos respiciendat: Audiamus eum: (Incepata est ergo super eum. bria nostra qua nescit pensare homines propter homines, sed qua non omnibus eum iungunt pensat. Redemptor nos respicit, ut ostenderet, quia que alia sunt hominibus, despicenda sunt. Et que despicenda sunt hominibus, despicenda non sunt, ad hunc Regule Regule noluit, sed seruam. Cui seruam non paratam sunt. Illic ergo, (ad hunc Chreistof.) ire noluit, non forte personam Regule videatur accipere: hic autem non rogatus in imperio promissit ire a me videatur humilia, om serui contempero. *Eccl. 37. 30. Epist. ad Latemum. Episc. Can. 1. Tom. 2. P. 143.*

S. 9. Christus expertissimus medicus diuersis morbis diuersa prescribit Medicamina: non enim omnia omnibus expectantur.

Aliam huius determinans adfert rationem **23** *Tom. 4. in Luc.*
D. Ambros. An ignoras (petit) Christum esse medicum, & ut talium habere & tenere diuersa remedia? *Varia medicamina habet medicus iste.* Aduega medicum, qui non nisi vnam morbis omnibus prescribit potionem, quod si casu aliquo vnum saluet a morte, centum occidet: morbi enim in hominibus, sunt sibi contrarii, sicut complexionones: quoru in al qui rebus frigidis, alii calidis curari debent: inter quos reperias aliquos tam vehementes, qui non nisi ferro, nouacula, igne, cauterio, venarum operatione, incisione, bacillis suffocatorijs possunt curari; alios vero qui inunctiones, blandimenta, somenta & manuum exquisitum teneriam. Huic profici oportet, quo refrigeretur nocet alteri, alii opus est ut sui atelcat & consumat peccantes humores. Hoc necessarium quoque est animarum medico, testante Spiritu S. *Phil. in Epist. ad Latemum. Episc. Can. 1. Tom. 2. P. 143.* quid rerum est (interrogat) ueniensem videre medicum, ut curet infirmum, quā corporis & animae tranquillitate pulsam attendat, omnes negotantis motus libret, & ex vno ad aliud brachium transeat, ex iplo de omnibus quae

con-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Qua hora hunc remittit, adest alter, cui Christus: *Sequere me*, suscipio te in discipulum mihi. Ignosce mihi, Domine, *Permite me primum*

sequi. *sepelire patrem meum*, quem iam iam mortuum annuntiant. Non hoc erit tibi, respondet Christus, nisi quod velim, ut omnibus relictis continuo me sequaris. Quid calorum Domine: An proterbius non est: Qui te roget, non quem roges? Luce clarius notum est, pluris haberi id quod prompto, & voluntario affectu tibi offer-

tur, quam id, quod debet postulari. Hic tibi supplicat, sed remittis, hic se excusat, & cum rogas? *Cur Dominus* (ait D. Ambros.) *cum ab al-*

terno occulto suo in iudicio (ait D. Gregor.) *funiculus & mensura calamus ducitur, in quo iste trahitur, & ille relinquitur, ut caelestis fabrica non sine pio & iusto examine instruat.* Christus vir est ille, quem vidit Ezechiel fabricæ structorem contemplantem singulari quâdam mensurâ, dispositionem, quantitatem & qualitatem cuiusque lapidis: Ne conqueraris de Deo, quod tam asperè tecum agat, quod tibi immittat, paupertatem, labores, dolores &c. Alterum verò soletur, divitiis illi addat, tribuat tranquillam vitam. Medicus est divinus, & non omnibus eandem propinat medicinam, sed tantum unicuique, pro ut illi conveniat.

Hæc sit medici animarum ac sagacis Confessarij prudentia, apprimè pulsus notis explorare, poenitentis affectus expendere, eius inclinationes persecrari, quid de suis infirmitatibus referat, audire: interrogare eum, ut exponat id, quod ipse nec poterat dicere, nec intelligere & tum applicet congruentem morbo medicinam: *Non enim omnia omnibus expeditur.* Fusè lateque de materia hæc discurret D. Gregor. Nazianz. in *inui-*

Hieron. Bapt. de Lanuza. Tom 1.

xus huic principio & similitudini medicorum, *Non longè Non eadem medicamenta, nec eadem alimenta à principibus corporibus offeruntur. Alios movet oratio, pio-*

aly Aristoteli exemplo componuntur alij calcaribus opus habent, alij freno, alij laus prædest, alij reprehensio, alij cohortatio ducit ad officium, alij obiurgatio Et huius occasione admirabili eloquentiâ excurrit. Res omnino peregrina & insolita, modus, quem Propheta Elisæus servavit, ut aquas Iericho amaras obdulcaret, & ollam Prophetarum. Accedunt Ieremianthini, supplicantes; cum fontem, habeant cuius aquas amaras sunt, nec vsui nec potui, nec fructibus viles, quinimo omnia illis mixta & perfusa amarescant, languescant, pereant; ut adhibeat remedium. Et mihi placet, ait: afferte mihi salinum novum, & mittite in illud sal, quod cum amulissent, egres-

sus ad fontem aquarum misit in illud sal: *Ecce facta sunt ergo aqua.* Paulo post accedunt filij Prophetarum, supplicantes, ut ollæ cuiuscumque damnum repararet, quam ad prandium coxerant, & amarissima facta erat coctio instar aloes, in ea cuius intruerant colocynthidas, sic ut exclamarent: *Mors in olla, vir Dei.* Quibus Elisæus adfert mihi pugillum farinæ quam cum in ollam infudisset, eodem momento reddita est ei quasi faccari dulcedo. Ad quid igitur o vir Dei, tam differens remedium similis amaritudinis obulatione: quis nesciat sibi maxime opponi salem & farinam? Sal erit, pungit, durus est & hispidus: farina vero dulcis, suavis. Ratio sit: quia cunctas infirmitates vnico sanati remedio est impossibile. Hic ad curandum ollæ amaritudinem optime convenit farinæ dulcedo: illuc verò ad sanandum fontem Hiericho mordax & asper sal necessarius erat. Hoc munus est medicorum spiritualium.

Illi serupulo, timoroso, cui ex inadvertentia contigit quidam defectus, in quem vnica vice Diverso lapsus est, & centies eum lachrymis expiauit al- modo ceteri cuius anima instat ollæ amarissimæ, timore rantur & internâ defolatione cruciatur, illi laboribus & peccatoribus ob nimiam paupertatem oppresso, & res, persecutionibus attuto: trade blandam farinam, & caelestem: exporrigit illi sanctissimum Sacramentum: consolatorias exhortationes adhibe, spiritum eius erige languescentem. Alteri verò pessimo peccatori, cuius cor sitifons Hiericho amarissimus, qui nequitiis ebullit, ubi nihil divinæ operantur inspirationes nec prædicatorum clamores, qui regni caelorum despiciat promissa, qui pœnas rideat infernales, quid queris ut adhibeat medicus nisi salem mordacem, & exasperantem;

4. Reg. 2. 20.
4. Reg. 4. 20.
IV.
Cur sale dulcorentur aquæ

L rantem;

rantem; reprehensio sit seuera, Sanctissimi Sacramenti negetur ei farina, peccatorum absolutio suspendatur; differatur; clarè videat, quam longè distet à Dei misericordia, quam vicinus, vt eum secum diabolus auferat, & in barathri profundum pœnasque deiiciat. Non scire distinguere medicum inter aegros, hoc ipsum eos perdit. Venit ecce alter iam decem plus annis cubinarius instar ligni aridissimi peccata sua confitetur, quasi fabulas & acta Principis Perausulensis enarraret: sufficit, Domine, ait Confessarius, emendet se Dominus, & in peccatorum suorum satisfactioem legat vnum rosarium: quid ergo: illene est sal, quem fonti tam amaro, & tali infirmitati iniicit ad sanationem? necessarium huic erat durum disciplinæ cauterium, ieiunia, discessus ab illa & illa domo perpetuus.

Accedit alter scænerator, qui aliorum ita habet inclusas venis suis diuitias, vt nec mille lanceolis, dixerò vt lanceis transfosso cilluant, & postquam peccata sua dixerit, non maiori contritionis affectu ac si stipis foret, proficiat, amittat, ait medicus; accendit Dominus ad tumulum sancti quatuor cerceos. Ergone hæc est illa medicina quam adhibes, vbi necessariò erat nouacula quæ rescindat, & penitus auellat ac dilaceret partes istas honorum furto ablatorum? Te velle docere, qui tibi medici officium arrogas, & curam animarum suscipis, monit Dominum, supremum medicum, tam distincta applicare remedia tam distinctis infirmitatibus. Haec rationem adducit D. Ambrosius, quam persequitur D. Chrysostomus & ea ipsa est, quam Dominus insinauit, quando colloquens cum Zacharia Propheta ait: non ego pascio oues meas vno eodemque modo, qualdam enim rego virgâ, sed floribus intertextâ, alias vero flagellis tam asperis, vt videantur scuticæ quibus mancipia ad tritremes conditionis, quibusdam enim erant omnes eiusdem conditionis, quibusdam hæc, aliis autem alia, necessaria erat virgâ.

2oro sit.

Hom. 27.

in Matth.

Matth. 11.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

7.

ex se sursum mittunt vapores; aliæ vero sunt australes optimi aeris, herbas proferunt, quæ regiones illas expurgant. Quid miraris, quod te non exaudiat Deus, quod tibi obnubiletur sol iste iustitiæ, & exhilarantes suos contrahat radios, vt Regulo: si regio sis abundans paludibus vitiorum, si exlum versus ascendant vapores profanitatis tuæ, & omnia nubibus contegant? Si sursum feratur facta pauperi iniuria, violentia viduæ, & puellæ vis adhibita. Audi vaticinantem Isaiam: *Iniquitates vestra dimiserunt inter caelos, & peccata vestra absconderunt faciem eius à vobis, ne exaudiat.*

§. 10. A Centurione missi legati, eiusdem inuenerunt mandatum, quos modica fidei redarguas, sed excellentioris commendat Centurionem, qui palmam cripiat Moysi & Aaroni.

Est autem diuina plane ratio, quam producunt D. Chrysostomus & D. Pet. Chrysostomus. Christus tam amice & pacifice respouderit iudeis, iudeorum senioribus, & petitioni eorum perb. S. Ioh. 1. omnia se inclinans, domum Centurionis eius i. 1. seruum curaturus festinaret; hæc nimirum, vt daret occasionem, quâ huius Centurionis fides tam præcellens omnibus paterneret, & cognosceretur quantâ esset luce interius illustratus citra Christi cognitionem, factus vt fulgidissimum speculum, cuius clarissimis radiis, quos ex se emittebat, Sacerdotes & Iudeorum seniores confunderentur, verecundarentur, & summo pudore afficerentur: dum in homine Gentili & infideli tantam fidem admirarentur, ipsi vero tam modicæ fidei manerent reprehendendi. Per hæc quæ ipsi Sacerdotes & seniores Iudeorum referunt, credit Centurio, Christo se offert, & prostratus eius supplex postulat auxilium.

Res certe notatu dignissima, quod infidelis ex integro credit, per ea quæ sibi à Iudeis referuntur, ipsi vero Iudei nec tandem resoluunt in Christum credere. Mirabile quid narret S. Scriptura; demerso Pharaone, & vniuerso exercitu eius sub vndis sepulto, per desertam gradientur filij Israel; occurrunt aquis amaris, vnde populus siti deficiens, aliis aquis deficientibus, obmurmurat: sed subito dulcescunt, dum eis Moyses lignum sibi à Domino demonstratum immergit, & sitim omnes extinguunt. De caelo pluit illis Deus manna, & coturnices, aquam educit de petra, vt gloriam gloriosissimam illis concedit

nec ego nec illa, tanto digni sumus beneficio. Sic ad litteram res perfecta est cum Centurione. Numquam mens eius ea fuit, rogare Christum, ut in domum suam descenderet: hic enim verè fidelis Christum ut Deum credebat qui ad serui paralytici curationem, non necesse habebat, corpore illuc adire, qui diuinitate suà ubique præsens aderit: seniores ab eo missi commissionem inuenerunt, & ex incredulitate contra modo Christo retulerunt: credebant enim Christum non posse dare languenti sanitatem, nisi corpore in loco præsens esset. Eorum incredulitas Centurionis commissionem inuertit; & modica eorum fides, ut Moyse & Aarone contigit; quam rem sane Deus grauissimè tulisse perhibetur.

27 Sittienti populo supplex Moyses aquæ fluentum à Deo deposcit. Cui Deus: Vade ad petram, nec illam tenigeris, nec virgâ percusseris, tantum ex meo nomine, *Loquimini ad petram*: ut mei verbi cunctis innotescat potentia, necessarius enim non est aut manus contactus, aut virgâ percussio, sed tantum vocis vnus status exiguus. *Et illa dabit aquas.* Accedunt ambo: videtur illis modicum quid, vnicum verbum, ut ex eo emollescat petra, & maximè tali populo, qualis hic erat, cuius cordis oblatio petræ vincebat duritiem. Inuertant commissionem; quâ Deus illos miserat: & cum ille prohibuisset, ne virgâ petram percuterent, sed tantum linguâ loquerentur: ipsi nec petræ verbum loquuntur, sed eam bis virgâ percutiunt. Hoc, crediderim, ad litteram innotuisse Dauid: dum ait: *Absorpti sunt iudices eorum* Duo hi præclarissimi viri Iudices & gubernatores talis populi, pariter petram accedentes, *absorpti sunt*: petræ durities viam illorum fidem absorbit, & petræ durities ipsos suspensos tenuit, non tam viuè credentes, ut debebant, quòd ipsis vnico verbo loquentibus, illa egurgiet aquas. Sic rem intellexerunt D. Chrysof. & Theod. ex ipso Dauid in verbis illis adeo intellectu difficilibus: *Exacerbauerunt spiritum eius &c. & distinxit in labiis suis.* Complecturus Moyses mandatum Dei, progreditur, sed turbatus adeò & stomachabundus, ex tam graui populi seditione, ut commissionem sibi impostam prorsus inuertit: *Distinxit in labiis suis.* & ideo, quod linguâ exequi debuerat & voce, hoc virgâ & binâ percussione peregit incredulus; excaudescit Deus adeo, ut licet mortale peccatum non fuerit, id quod commiserunt, penam tamen, quam ob hoc incurerunt, Moyses & Aaron, numquam remisit, sed vtrumque morte punierit: Aaron enim in monte

III. Defectus fidei in Moysè ad petrâ.

Psal. 140.

In Psal. 105.

35.

Hor: Moyses in monte Nebo occubuerunt, atque quam promissionis terram ingrederentur: ad, eo enim grauius accepit, sic inuente commissiõnem, eique agere contrarium. Sic etiam nuntius sentit Centurio, quòd illi ob modicam suam fidem, & pusillam nimis de Christo opinionem, commissionem inuertit, cum ipse tantummodo voluerit, ut apud Christum pro seruo suo paralytico intercederet; illi è contra ex nomine Centurionis insisterunt, ut in domum eius descenderet. Ut autem hoc defecit, & Christum scivit iam adibus suis appropinquantem, exiit domo, & obuiam Christo factus, deprecatur: *Domine non sum dignus.* Domine ne sim tam inofficiosus, cum enim talis es qualis sis, ut præsumam te deprecari, in domum meam descendere: nec tale quid vnquam intellexi, sed nec quidem in meam semel veni, commissionem meam inuertit: Agnosco Domine mi, te Deum maiestatis: & eam debito honore reueritus. *me ipsum non sum dignum arbitras: ut veniam ad te.* Ut talem te confiteor, ut talem te adoro; proinde voce maiori protestor, me tam beneficii immeritum, ut ad ades meas diueras, qui sciam, quando vobis placuerit hoc mihi beneficium indulgere, te posse quod tantopere præopto, sufficere & plus quam sufficere vnicum tuum verbum, ut gratiam hanc iam nunc completam ego recipiam: *Domine non sum dignus &c. sed etiam dic verbo.* O fidem emunctissimam! O cognitionem clarissimam! Ne mireris quod tantâ Centurio diligentia Christum adierit: graditur enim Christus temper in bonum nostrum, & ut nobis sua dona ad mensuram viuæ fidei largiatur: quæ secunda sit, confidens, & ardens charitate, & submissâ sociara humilitate.

Perpendit D. P. Chrysof. id quod coniecit in resurrectione Lazari. Moritur Lazarus, nouit hoc Christus, cui omnia sunt præsentia, & eadem hora discipulos suos de eo certiores facit: & præterit eo tendere Lazarum resuscitaturus. *Lazarus mortuus est &c. vado, ut à somno excitem illum.* Tam lento verò gressu progreditur, ut quatiniduum itineri impendat. Appellat Bethaniam; occurrit ei Martha, & amabiles exponit querelas, *Domine, si fuisses hic frater meus non fuisset mortuus.* Siste hic Christus, & multis ei rationibus fratris sui conatur periuadere resurrectionem. Replicat illa, scio Domine, *Quia resurrexerunt est in nouissimo die.* Eam super hoc plenius in fide suæ potestatis Christus exhortatur: *Ego sum resurrectio & vita &c.* progreditur: lenitè, & aliis multis rationibus cum Maria occupa-

etur, dein pedetentim accedit ad monumentum, pedem figit, gemit, lachrymarur, fremit. Quærit D. P. Chrysoſt. Domine quid tibi vult hæc mora? Lazarus mortuus eſt, & quolibet momento in puluerem reuertitur iam factus, & quid moraris? *Qui ad Lazarum venerat, quid ſe occupatur in Martha?* Reſpondet ipſe: ob multas rationes: progreſſus eſt enim Chriſtus ad greſſus fidei, & Marthæ ac Mariz fides lento proſciebat pede, vt languens modica, repens, & parum fideus: iuxta hos greſſus progreditur Chriſtus: voluit autem primum fidem Marthæ ſolidare, quâ illa iam cureret in cognitione ſuz diuinitatis, donec ad ſummâ ſuz diuinitatis pertingat profeſſionem: vt & ipſe ad ſummum omnium miraculorû felicitate: *Occupatur in Martha, vt ante Martha ſurgere in fide, quam Lazarus reſuſcitaretur in carne.*

Noſtin' cur Deus tam diu differat ſua dona, etiam eum ſam rogas cur tam lenè procedat in tui remedium! O quam ſero tibi reſtituit ſanitatem & tuis medetur anguſtiis, licet ſapienter interpellatus. Nil mirum: fides tua lento quoque greſſu progreditur, pedibus claudicas, claudicat in eius obſequio ardor charitatis. Quam tepidè Deo fidis? quam moram trahens, & pedetentim in eius ſeruitio progredieris? quam ſegnaſticus Miſſa ſacrificiis accurris, accurris hoſpitali, accurris elemoſynis. Quid noui, ſi & Deus tam lento procedat paſſu, non ſeſtinet, non curat. Circa prædicta, quòd Centurio non ea intentione legatos ad Chriſtum miſerit, vt ad ades eius deſcenderet; oritur dubium: videtur enim

vt latè proſequitur D. Chryſoſt. & declarat Tolletus.

In e. 7. Luc. An. 4.

§. II. *Conuenienter Centurio Chriſtum appellauit Dominiuum: nomen Deo ab æterno proprium.*

EN quam ſplendidos ex ſe emittat radios hoc noſtrum ſpeculum, in ſe radios excipiens ſolis Chriſti, qui pleno eum lumine illuminat: vnumquodque eius verbum, radius quidam eſt ſuſceptiſſimus, qui lucem ſignet altiſſimæ cognitionis, quam in ſe habet; & fidei eius in ſummo gradu perfectiſſimæ, qui iure optimo à D. Ambr. vocatur, *Magna & perfectiſſima fidei* Serm. 87. *viſ* Eius verba verbo tenus expendamus: vnumquodq; enim eorum magna continet myſteria: *Domine.* Hoc verbo ſubtiliter Chriſti proſtitetur diuinitatem, cui ſoli cõpetit titulus ille abſolutè Dominus, interminus, illimitatus. Quotquot in creaturis titulo Domini gloriantur, eo modo Domini ſunt alicuius rei, vt alterius non ſint: & qui vnius regni Dominus eſt, alterius non eſt, & qui terræ dominatur, in cælis nõ agnoſcitur, & quem Angeli vt Dominum non reuerentur, hanc ſuſcipiunt homines. Soli Deo cõuenit eſſe Dominum ſine limite, ſine determinatione: Dominus eſt enim vniuerſorû tam abſolutè, vt nulla ſit creatura, nec eſſe poſſit, ſeu ſpiritualis, ſeu corporalis, cæleſtis, ſeu terrena, quæ eo ipſo, quo eſt, aut eſſe habet, pleno iure non ſit eius ſubiecta dominio. Talem confiteatur pulcherrima illa Aſſueri vxor Esther Regina, quando oratione ſeruienti diuinum imploret auxilium in populi ſui liberationem, dum ait: *Domine Rex Deorû & vniuerſa Eſtheri poſteſtatis.* Duo Deorum genera commenti ſunt 12. Gentiles. Hos terræ Dominos Imperatores vocabant, illos, vt cælo dominantes, Deos: Voluit autem indicare: Domine ſupreme: Dominus enim eſt ſuper omnes, qui poteſtatem exercent & in cælo, & in terra: ita vt nihil ſit in terrâ natura, quod tuam ſubterfugiat poteſtatem. Variabluſ legit: *Rex gentium, & amnis imperij Dominator:* Alij legunt: *Omni potestate dominans.* Hic talis eſt Dominus, vt nullus ſit Princeps, nec poteſtas aliqua, quæ eius plenitudo non ſubſit Dominio. ac proinde ei ſoli competit nomen abſolutè Dominus abſque aliqua reſtrictione: & optimo iure ei dici poteſt: *Tu eſ ſolus Dominus.* Inſuper & hoc eſt ipſum nomen, quod ipſe pro ſigno dedit, quod dignoſci & honorari poſſet, ſuper illud omne, quod eſſe habet quocirca cû per Prophetâ Iſaiam

Soli Deo conuenit eſſe Dominum

12. 20.

L. 3. magna.

IV. Martha & Chriſto intravit in hie.

Luc. 7. in Mattheo

Luc. confirmatur: refert enim, quòd conſcius aduentus Chriſti: Centurio, continuò miſerit aliquos ſuos concupitaneos, vt iter eius remorentur: & credo, quòd & ipſe tam feſtino gradu illos fuerit inſecutus, vt pariter ad Chriſtum aduenerint, & ipſe in tertiam proſtratus dixerit: *Domine noli vexari, non enim ſum dignus vt ſub ſcilum meum iuris, propter quod, & me ipſum non ſum dignum arbitratuſ qui venirem ad te, ſed dic verbo, & ſanabitur puer meus.* Domine, dum me iudico tuâ præſentia indiguum, ſacerdotes miſi, & hoc credidi, quòd vniuo tuo verbo poſſit ſeruus meus reſtitui ſanitati. Qui talibus virtute ve his indubiè ſeniores non miſit, vt ad eius æter deſcenderet. Quid ergo eſt, quòd Lucas ait: *Miſi ad eum ſeniores, rogans eum, vt veniret.* Ratio hæc eſt: quia ipſi ita ſunt locuti,

magna quædam proposuisset, quæ esset operatus, ut verus Deus, & ea quidem talia, quæ solus, qui talis est, posset operari, mox adiungit: *Ego Dominus & hoc est nomen meum.* Hoc ipsum à multis euis egerat, ut tanquam Deus haberetur, & in eo populus eius totâ fiduciâ, ut tali, niteretur: exinde à principio, dum populum de seruitute vellet eruere Pharaonis, & in eum suum mitteret Moysen ad filios Israel suo nomine: illique diceret Moyses: Domine, si dixerint, quis te huc misit: & quod est nomen tuum: Responde illis, inquit, *Hæc dices filiis Israel, Dominus Deus Patrum vestrorum &c. hoc nomen mihi est in æternum.*

Quid dicis, ô Domine, in æternum? Quæstionem habet Theologorum facile Princeps, an nomen (Dominus) Deo possit conuenire ab æterno, & num ante mundi creationem potuerit vocari (Dominus) & cum D. Aug. resoluit, quod non: & ratio est: quia nomen (Dominus) correlativum est (seruo) proinde nemini potest dari, qui pro correlatiuo seruum non habeat, cuius sit Dominus: sicut ob eandem rationem nulli homini potest nomen patris conuenire, antequam habeat filium; si hoc ita sit, cum verum sit, quod Deus ab æterno nullam habuerit creaturam, cuius potuisset esse Dominus, quâ ratione dicit: *Hoc nomen mihi est in æternum.* Sic se veritas habet. Verumtamen, hoc ei nomen Dominus conuenit ab æterno: modo eminentissimo. Quæris, cuius tum potuit esse Dominus, si nihil esset in rerum natura: esto: filius nihili: An tibi hoc parum videtur? Inter nos, ut alicuius dominum diminuatur dicit: rei nullius Dominus est, & multum aberras: nulla enim creatura, aut est, aut esse potest Domina (Nihili) Esse enim rei alicuius Dominum, hoc est posse de ea facere, quomodo, & quidquid libuerit. *Dominium (aiunt Iurisperiti) est facultas vtendi re in quemcumque usum.* Nulla est creatura, quæ de nihilo possit facere, quidquid libuerit: hoc dominium soli Deo referuatur, & ipsum habuit ab æterno, vsus est nihilo, quâ ratione; & in quemcumque usum illi libuerit: *Rom. c. 4. Vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt.* Sed nec tu quidem tantum dominium habes in tuam chlamydem, ut de ea possis lænam confuere aut quidquid posses imaginari, sicut in nihilo Deus pleno potitur dominio.

Hinc benè trahitur cuiusdam quæstionis res-

solucio, quam obiecit D. Didymus perpendens hæc verba Davidis: *ipse dixit & facta sunt, in caelo ipse mandauit, & creata sunt.* Quærit Quis, cui dixit? Quis, cui mandauit? Præquam crearet Deus orbem, nihil erat præter tres Diuinas Personas. Tunc, quis cui dixit? Quis cui mandauit? Forsan vna persona mandauit alteri? Non hoc: fuit enim hic Platonis error: testibus D. Cyrillo & Et D. Euseb. Cæsar. & Qui tres statuebat Deos, quos vocabat tres primas essentias, & tres primarios intellectus, hic inter se distinctos, ut primus esset maior, simplicissimus, immotus, & hic mandabat. Secundus minus simplex: eo quod omnium recipiat Idæas creaturarum, quem vocabat (Mens) & hic primi præceptum exequebantur. Tertius his ambobus inferior, quem credebatur, esse mundi animam; qui ut talis mundum sustineret, & per omnia vagaretur.

Hoc deuiat à vero: quia ab æterno non nisi tres credimus personas Diuinas, in omnibus, & per omnia, sibi æquales, ut vna inferior ne puncto quidem sit quàm alia. In illa igitur æternitate, quis cui mandauit? Quis erat ante mundi creationem, qui mandanti obediret. Non adeo facilis visa est hæc quæstio D. Basilio, & Ambrosio, dum illa verba perpendunt, quibus Moyses refert creationem mundi: *Dixit Deus & facta sunt, mandauit & creata sunt.* Si igitur vis nosse nomen soli Deo proprium, dic (Domine) sine termino, sine limite & hoc nomine à Centurione vocatur & agnoscitur. *Domine cæli & terræ, creaturarum, spiritualium, corporalium omnium, quæ sunt & omnium quæ non sunt, & ipsis nihili, ut de eo & de omnibus operari possis: qua ratione, quando & quomodo libet tibi placuerit,*

§ 12. *Evincit Salomonem Centurio: dum indignitatem suam non domui, sed sibi adscribit: nulla enim Deo indigna, nisi quam peccatum reddit indignam.*

130 **A**mplius. Non sum dignus, ut intres sub tectum meum. En quam in altum assurgat. Ne credideris, ait Abulensis quod illa dixerit. Centurio, eo quod domus eius esset humilioris structure aut pauperculum quoddam Tugurium: non enim talis erat, sed permagnificum palatium, & hoc colligi potest ex eo quod Capharnai (vt notat Christus) magna essent edificia, & præclara palatia, & creditu facilius est, Centurionem tantæ fidei militem, tanta amicorum turba circum, fabricatum cultorem, utique qui synagogam ædificaverat, incoluisse domum cæteris illustriorem: sed verbis illis, altissimam exponit, quam de Christo habet cognitionem. Videbatur D. Chrysost. similis Salomoni, cui Deus tantam suæ sapientiæ lucem infudit, vt eum omnium sapientissimum creârit. In eo verò maximè suam prodidit sapientiam, quod ætæto & consummato magnificentissimo & tot expensarum templo in honorem Dei, exponere voluit supremiam Dei Majestatem ac celsitudinem, protectatus, domum, talis qualis esset tam magna, tam opulenta, indignam esse tali Maiestati & ita ait: *Si caelum, & cæli caelorum, non te capiunt, quanto magis hæc domus, quam adificasti.* Angusta nimis est domus hæc, o Domine tali hospiti. Hoc idem de sua confessus est Centurio: quod ait D. Chrysost. Com tantus sis Dominus, vt plane sit illustrius & maius tuum Dominiom: talicelsitudini domus mea omnino est indigna.

Imperf. Credit D. Ambrosius, multo his verbis Salomonem celsius illum esse euectum: ille enim vt Divinam celsitudinem Maiestatemque exalaret, indignitatem domui suæ adscripsit: cum ait: Si tanta sit, Domine, tua magnitudo, vt te non capiant cæli caelorum, quanto magis indigno erit domus hæc, quæ cælis ipsis tanto sit inferior: *Si caelum, & cæli caelorum.* Centurio verò indignitatem domui suæ non imputat, nec dicit: indigna est domus mea, sed sibi: dicit enim. Ego sum ille indignus: vt ostenderet Christi celsitudinem & Maiestatem eam esse, quæ vero Deo conveniret: cui nihil angustum, nihil abiectum, nihil est sua sede indignum, nisi vbi peccatum regnat mortale, hoc Deo habitaculum

adeo reddit angustum, licet ipsum mundo infirmitas sit maius, vnum solum peccatum, quale quod sit, eum ita reddit angustum, vt nec in illud possit intrare, nec caput mouere vt vel semel videat, quanto magis, vt illud inhabitet. Dicit enim Propheta Abacuc. *Mundi sunt oculi tui, ne videas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris.* Deo non est indignum fixidum sterquilinum, quod sibi Iob sumpsit in sedem, & propugnaculum, vbi suæ patientiæ erexit tropeum: nec ceti venter angustus in profundis marium abyssis, vbi suæ inobedienciæ Ionas desieuit peccatum: nec consumens fornacis ignis Babylo-niæ, vbi sanctissimi iuvenes Deo laudes celebrant: nec leonum caues, vbi Daniel medius inter septem leones cor suum in caelum dirigit: nec altus ille puteus, in quem deiectus Hieremias plebis deplorat scelera Iudæorum. Non est indigna Deo cellula D. Hilationis, tam arcta, vt solum eius corpus reciperet, velut sepulchrum, nec spelunca abscondita D. Pauli Eremitæ, vbi quasi extra mundum vivebat; nec est pauper secessus optimi Religiosi, nec cubiculum cælo patulum Monarchæ Discalceatæ, in omnibus his, est, moratur, & inhabitat Deus, vt in sede Maiestatis maiori voluptate, & amplitudine, quàm in toto vniuerso; Nullus est locus, qui inficiat; aut suæ diuinæ Maiestati contradicat, non pauperrimum bestiarum stabulum, non præsepe, telis obstrum araneatum, quin potius dum an eo receptus, & reclinatus vagit, eius gloriæ & maiestatis laudes cantat militia: cælestis, & cælesti musica intonat versum hunc: *Gloria in excelsis Deo.* Nec quidem crucis infame patibulum, in qua vt malfactor emitit spiritum (cum locus ille omnium esset maximè publicus & infamis, quem mundus aut habebat; aut poterat imaginari); hic enim tam fixus ledit, vt in ea voluerit claus configi, quin potius vt de Deo digna, sic cantat Ecclesiæ, *Sola digna tu fuisti.* Et sic in rei veritate credimus; non enim erat in toto mundo locus, nec poterat esse nihilior ab omni culpa, quam Crux illa; cum enim ex se ipsa esset peccatorum pœna, in illa nec minimum quidem peccatum fuit; quod bene testatur ille, qui ad latos Christi pendebat: dum ait; *Hic nihil mali fecit,* quam potius in ea pendit qui omnia purgaret cramina & sanguinis effusione, expungeret, deleteret, abroget, omnes cautiones, chyrographa, conscriptiones, & censuam litteras, quibus anima nostra devinciebatur, & cruci fuere confixæ, sicut mercator publicæ affigit parieti scedulas debitorum, cum iam illis satisfecerit, & eque de-

Nullus locus Deo indignus. Luc. 2. 34.

deuocit.

Coloss. c. 2. 14.

leuerit. *Delens quod aduersum nos erat chyrogaphum decreti, quod erat contrarium nobis, affigens illud cruci.*

Non est indignum Deo habitaculum, corpus pædote & uermibus horridum, quale fuit aut Iob, aut mendici Lazari, nec pauper discooper- tus, aut quinque corporis partibus transfixus, ut S. Francisci corpus, nec corpus disciplinarum aëstibus attritum, nec terræ prostratum pro molli lectulo, cui impolitus seu hispidus lapis pro cervicali, quali S. Dominicus utebatur, nec corpus ieiunij, uel eribus, lapidibus, persecutio- nibus exesum, quale illud D. Pauli quin potius hæc illis erant insignia ad ianuam affixo. in si- gnum eius Domini, qui ibidem morabatur. Ego

Gal. c. 6. 27.

stigmata Domini mei Iesu in corpore meo porto: In his habitat Christus, Visus in me Christus. Videtur D. Paulus audite quendam qui fores domus suæ pulset, & querat: Quis hic agit? Respondet, qui hic habitat, Christus est: hic habitat Deus, ut in domo voluptatis, ut in am- plissimo palatio, ut in loco Maiestatis suæ, & gloriæ, ut iam dixerat, referente Apostolo, quod ubi foret mundities à peccatis, dignus templo suo pararetur locus, Et inhabitabo in illis Et cla- rificatus hoc edixit Ilias, ut notat D. Hieron.

Leu. c. 26. 36.

quando gloriantibus & letantibus Iudæis, ob templum adeo magnificum, sumptuosum & percelebre Deo edificatum, illis ait: Non sunt hæc, quæ domum hanc dignam faciant & mi- hi gratam, certissime non; sed à peccato im- munitas, nitor & mundities, quæ ubi est, su- nãt sibi locum quietis & habitationis, qualis est pauperculus, humilis, infirmus, languens, nu- dus carnibus, cum non habeat quo eas foueat, aut contegat. Super quem autem requiescet spiritus meus, nisi super humilem & mansuetum & ti- mentem sermones meos?

In c. 66. Ijai.

Attende tibi, nullum sit peccatum; quod si hoc non egeris, licet domum tuam tepetibus opere polymito contextis ornaueris, & pannis auro intextis & serico Flandrico, & in quolibet angulo centum dixeris, abacos statueris operum auri argenti, crystalli, quæ ut stellæ fulgeant, & intrantium oculis irradiant, & aulis lectulis floridis stratas Chinesi apparatu fulgidas, om- nia cubricula, vireolis aromatum & incensi fu- mo redplentibus: domus hæc Deo indigna re- putabitur, & nequidem oculos suos ad eam de- flectere dignabitur. Adornes te licet, o vir no- bilissime, instar narcissi; & vndequeque similis pauoni, & tu, o Domina, licet viginti quinque aciculis mundum muliebrem affixeris, capillos

II.

collaterali suspenditur: hunc secum trahit

cadenti ferro crispaueris, genas intinxeris, fa- cta De- ciam pulvere odorifero consperferis, & ut hor- ellu- tus florifer facta sis: quod si adde peccatum; gna- Deo fortes, ne speres, quod eo sit intraturus: iam enim te præmoduit, qui huius non erat ignarus. Quoniam in maluolam animam non introibit sapi- entia, nec habitabit in corpore subdito peccato. Omnia peccatorum genera uerba hæc compre- hendunt: aliqua enim eorum, tangunt magis animam, quæ ut alibi diximus, à Theologis vo- cantur spiritualia: ut Inuidia, Auaritia, Si per- bicia, uana gloria: alia uero corpus ut luxuria, sensualitas, gula, acedia, ira, rabies; nec mel quidem tibi, uelim imagineris, Deum eo ingres- surum, ubi fuerit peccatum, qualecumque illud fuerit.

Mouet D. Aug. hanc quæstionem. An fuerit indignum loco tam eminenti & palatio gloriæ Dei, cælo scilicet, suspensus in cruce latronem ibidem recipi: omnes enim qui cælo digni ha- bentur, sedes & throni sunt Diuinæ Maiestatis, in quibus Deus gloriosus regnat, in quibus in æternum residet: & ob hanc causam uocat eos Rex est, qui in suæ Maiestatis thronum re- cipiet, lignum aridum, exesum, reiectum ab omnibus? Si Salomon suæ Maiestati thronum erexit ditissimum, formosissimum, & toto or- be celeberrimum, ut de eo dici potuerit: Non est factum tale opus in uniuersis regnis. Oportet enim thronum eius conuenire Maiestati, qui in eo residet: Salomonis autem Maiestas ea erat, ut Spiritus S. de eo testetur. Magnificatus est Rex Salomon super omnes Reges terra. Talis igitur decet thronus Deum, qui sit legitimus gloriæ suæ thronus, ubi suam omnibus propalat ma- gnificentiam. Qua ratione ergo in thronum admittit latronem? scrutare, (ait) si sit pecca- tum an non? si inueniatur peccatum, nec ipse supremus Angelus, creatura omnium pulcherrima & perfectissima quæ Diuinis prodijt è ma- nibus, erit aptus, erit dignus paradiso, quin potius eiciendus ut quid Diuinis oculis abominan- dum: Verum si peccatum non sit, latro suspen- sus, mulier in ciuitate peccatrix, uile scortum Samaritana, infamis Publicanus, digni habe- buntur sede & throno Maiestatis & gloriæ Dei: & in ea residens, habebit præclarum, magnifi- cum & dignum suæ gloriæ thronum: iam nunc eam ingressurus, colligit latronem maxime sce- leratum, quem orbis, post Barabam primus est detestatus, qui cum tantus esset cum Christo collateralis suspenditur: hunc secum trahit

Hodie mecum eris in paradiso. Omnem hanc profundissimam Theologiam intellexit noster Centurio; ac proinde non ait: Domine, domus mea indigna est, sed ego. Non sum dignus. Vtique peccator, quocirca, radix & causa sum tanta indignitatis. Non sum dignus.

§. 13. Prudenter orationem suam ab his verbis inchoat: Domine non sum dignus: aptissimum orationis principium.

bimur tibi Deus, confitebimur. Prima sit, ex profunda humilitate, peccatorum ac nequitarum ad Rotuarum confessio; & quam per hæc Divinæ misericordie sis indignus. Hoc necessario (ait D. Aug.) præmitti debet principium. Per, & ob peccatum longè distat à te Deus: ut ipse ait: Iniquitates vestre diuiserunt inter vos, & Deum vestrum. & peccata vestra absconderunt faciem eius à vobis, ne exaudiret. Quid detinet exulem ab anima tua Deum, nisi inhonestissima illa tua lasciuia, cupiditas tua iniusta, odium tuum ardentissimum? vis in te Deum adducere? lava te à peccato. Ad hoc autem, quid est maxime congruum, ac securum, nisi contrita & humilis confessio culpæ atque cognitio? Per hæc incipe. Confitebimur tibi Deus. O bonum principium!

Iam conclusum erat inter Israelitas bellum satis periculosum ac sanguinolentum indicere Tribui Benjamin, & hoc adeo ferox ut nullius vitæ parceretur, omnes ad interuentionem delegerentur. Ad hoc Deum consulunt, ut quem sibi in Ducem exercitus præuium sumerent, percunctantur, ut ex certamine redeant victores: Quis erit in exercitu nostro. Princeps certaminis? Respondet Deus: Iudæ sit dux vester. Domine, quid huic amplius, quam alterius tribus duci? insignis est dux (ait D. Amb.) ut præcedat exercitum, & primus hostibus obuiet, & victoriam obtineat. Vnde David enarrans & decantans gloriosas victorias, quas mysteriosi quidam exercitus ab hostibus suis reportarant, quos mentis suæ acie considerabat, aduertit, non multum, nec mirum tales exercitus gaudere triumphis, quorum antesignani Duces erant Principes Iudæ: Princeps Iudæ Ducis eorum. Deinde idem expendens quanta animorum voluntate egressi sunt de Ægypto filij Israel, quantis victorijs insignes peruaderunt mare rubrum, de Pharaone, cuiusque exercitibus triumpharunt, ad rem notat, eorum Duces & Primipilos fuisse ex tribu Iudæ. dum ait: In exitu Israel de Ægypto: facta est Iudæa sanctificatio eius Fulcherumque ac incu. dissimæ sunt in se hæc historia; (ait D. Aug.) sed Plus me delectat, quod ex istorum nominum interpretatione clarescit; Hebræa quippe sunt nomina. Quid autem significat Iudæa? Confessione nem Iudæa confessio interpretari dicitur. Hic igitur Dux sit, qui præcedat, ad victoriam; quod si aliquid à Deo adipisci desideres, eius misericordiam, Diuinum subsidium, dona ecclesiæ, peccatorum remissionem, salutem, quietem, elige in antesignanum, humilem confessionem, ob illa

32 A. Lūd hinc panditur, mysterium: verbis enim illis: Domine non sum dignus, ostenditur huius adamantis lux clarissima in scientia tractandi cum Deo, quam notat hic Deus Ambrosius Dicit mihi (ambrosio) tam prudens quam fortis Centurio quæ est petitio tuæ beneficii à Christo obtinere; Vbi igitur reperies, ad hoc congruum esse medium accedere cum protestatione, tibi hoc ex merito non deberi; si ad altiorem militiæ gradum ambias ascendere, si ab Imperatore Romanorum obtinere, ut ex Centurione, aut Decurio, aut Tribuno euadās, si ut tibi aut vexillum, aut locum assignet eminentiorem, forsitan aggredieris accusatio tuam aut socordiam, aut negligentiam, aut pusillanimitatem, protestans te nihil simile demeritum, insuper & eius honoris, quo potiris, indignum? Constat omnibus, hoc te eductum, immutatim extollendo obsequia tua, quibus dignus eius gradus, quem præsentis, esse exultaris, ac præfidij honestioris, quomodo igitur nunc tuam exponis prætensionem, dicendo te eā proflus insignum? Pater hic, quam clarè eum cognoscit, cum quo agit, esse Deum, modumque sciat negociandi cum Deo: nimirum, ut allequamur id, quod poscimus, vnde sit exordium, & qui ponendus sit primus gressus, hoc esse nos indignitatem nostram, & meritum delectum candidè confiteri: Domine non sum dignus. Visum est D. Aug. quod Magister ille orationis, David voluerit docere nos modum orationis ac petitionis; ut Deo grata sit, dum ait: Confitebimur tibi Deus, confitebimur, & invocabimus nomen tuum dum oramus, dum petimus, dum supplicamus, inuocare Deum prætendimus: Inuocabimus: quid hoc est? Inuocare, quid est, (petit. Aug. ex quo hoc sumpsit D. Thom. Nisi in te ipsum vocare? cum ipso omne bonum habebis cum notum sit, Deum esse: Omnia bonum. Dic mihi, & Propheta: ut hæc felici gressu procedat petitio nostra, quid agendum. Confite-

In e. 1. 9. ad Ro. ma. l. 1. 2. Ifa. 59. 2. Ind. 2. 20. In Pf. 67. 6. m. Pf. 113. Pf. 67. 28. Pf. 113. 2. D. Aug. Tom. 8. 1. Dux ad victoriam est Confessio.

exordire, & ea sit, quæ prima præcedat. *Confitebimur tibi Deus.* Nec tibi sufficiat vna simplex confessio, sed duplicata, semel, iterumque confitearis: idem enim repetit David: *Confitebimur*: eo quod eius sit consuetudo, & S. Scriptura phrasit; vt declaret, quàm ex animo res reliqua sit agenda, quod illam sæpius repetat: itaque vt David declararet vehemens suam de aduentu Christi desiderium in illo tam longo quàm diuino Psalmo *Misericordias Domini*, illum concludit repetendo: *Fiat, fiat.*

Et vt Deus ostenderet Pharaoni, quàm ex rei veritate & certissimè eueniret id, quod ei in somnijs ostenderat, visionem bis repetijt: primum septem spicarum ostensione; secundum vaccarum etiam septem, & hoc ipsum optime notauit Ioseph, dum ait: *vna est interpretatio, sed quæ bis vidisti, ad confirmationem valet.* Non est loquacitas, repetitio eiusdem rei, quàm frequenter Sancti in sacra scriptura vsurpant. Ne putent repetitionem in verbis sancta lingua; quasi loquacitas esse appetitum: sed repetitio firmamenti habet vim. *Paratum cor meum Deus, inquit, paratum cor meum. Et iterum. Summo Dominum, viriliter age, confortetur cor tuum. Et sustine Dominum.* Eodem tono, vt ostenderet, quàm firma & constans debeat esse peccatorum & tuæ indignitatis confessio, ex qua principium sumere debet tua petitio, bis repetit David: *Confitebimur tibi Deus, confitebimur.* Vel si placet vt demonstret, quod illa indignitatis tuæ confessio, debeat primum fieri corde Deo, primum dixit: *Confitebimur tibi Deus.* Deinde voce Confessario eius ministro; & hęcsecundò addit: *Confitebimur.* Hoc oportet sit principium, quod aperte satis docet Ps. 146. 7. *Incipite Dominus in Confessione:* ita ipse In Ps. 146. legit; declarat D. Augustinus. Hoc quod nos habemus: *Præcinito Domino in confessione.* Ingreddimini, syncerè, & plene confitentes vestram indignitatem, paucitatem, defectum meritorum, & quæ sunt in te merita, non tantum merita non sunt, vt Deus suam ream faciat misericordiam, quin potius, vt te æternis addicat mulctæque supplicij.

Hic præcipuorum Magistrorum orationis stylus fuit, quando eam maiori spiritus seruore exercebant, & in prægnantis necessitatis casibus, & quando certo certius superna à Deo dona prætendebant adipisci. Vt Daniël à Deo omnium optimum, nempe Messie aduentum impetraret, ipsum audire quo passu ingrediatur, audite orationes eius; audite, quâ ratione inci-

piat à præambulo, *Confiteor Deo: Orati ad Dominum Deum meum, & confessus sum, & dixi: obsecro Domine Deus magnè &c. Peccauimus iniquitatem fecimus impie egimus, recessimus, & declinauimus à mandatis tuis.* Sanctus Sacerdos Esdras, quando orationem suam Deo obtulit, pro populi sui captiuitate, primum orationis eius verbum fuit. *Confiteor Deo:* Sic enim orditur: *Deus meus confitebor, & erubescio leuare faciem meam ad te: quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum.* Pius Ima Esther, quando Dei misericordiam, pro plebis Iudeorum salute deprecabatur, attende orationem eius. *Deprecabatur Dominum dicens: Domine mi, qui Rex nostræ es solus &c. peccauimus in conspectu tuo & ad te tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum.* Recordare Publicani, quo Confiteor ex toto corde, percutiens pectus suam, insonet. *Deus propitius esto mihi peccatori.* Nihil potentius ait D. Ambrosius, quod liber à Deo impetrandi, humili oratione: eius homo ponit fundamentum, profundam suæ indignitatis, & paucorum meritorum confessionem.

Diligenter precor, attende, Christi consilium nobis datum: *Estote prudentes sicut serpentes* quod exponit D. Thom. & probat humilitatem esse prudentissimam ex qua possumus intelligere, quod Christus nobis voluerit præscribere mirabilem quandam methodum, cum Deo per orationem conuersandi. Qui vicibus est inferior, vincere nequaquam potest viribus superiorum, si rei exitus à viribus dependeat; prudentiã ergo & arte sibi consulat. An superare quæris Deum, & quidquid desiderat anima tua ab eo obtinere? rei exitum viribus meritorum & honorum operum ne sis, bene equidem prudentia serpentinæ. Sed quæ hæc? Serpens altissimas vt in altum se erigat, & in æra prosiliat, cum draconi, & pedibus careat, vt vulpes, canis, catti, similiter & alis vt aues; pectore sibi est subsidio: terræ illud allidit, & planus serpit; & quo terræ fixus irrepit, tanto securius prosilit in altum. An non mens tua ea est vt oratio tua, vires habeat, & quidem tantas, vt in cælum vsque sursum efferatur? Non dubito: deprime pectus cognitionis tuæ, in iustum terræ, agnosce miseras tuas, protestare repudietatem tuam, & quod ex te nihil habes præter vilem terræ cespitem, tam cælo sis indignus, velut lutum inter sidera collocari. Quo autem hoc maiori conatu & sinceritate pertergetis quo te humilius depresso, eo maiori fortitudine, tua assurgat oratio: Adde mag-

num illum credentium patrem Abraham, qui quanto diligentius, & fortius intendebat in id quod per orationis suffragium desiderabat, eo se magis deprimebat, & terræ quasi assuebat humiliter, dicens: *Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis & cinis.* Et liquet eum mentiri non posse, qui ait: *Oratio humilitatis se nubes penetrabit, & donec propinquet, non conplabitur, & non descendet, donec altissimus adspiciat.*

Quam sublimem edit saltum oratio reptus humilitate? Nulla Aquila sic volatum suum in aëra dirigit, nec Ardea, quæ sic, nubibus proximet, calque alarum remigio penetret, nec fliit, donec ad Dei ipsius cor accesserit: illudque suaviter apprehenderit: hoc enim ipsum est, quo & in celo & in terra humiles intuetur. O *Jdes Christiana*, ait D. Ambrosius, *qua in humilitate totum impetrare consuevisti.*

§. 14. Dum se indignum, accusat, fit Deo dignus: hunc imitantur, qui dignè ad Christi Dominum accedunt Sacramento.

quam bibis, vel ipso aëre, quo respiras, quanto magis indignum Deo, indignum diuinis eius beneficiis, indignum gratis donisque celestibus.

Hoc bene consideres, (ait D. Chrysostr.) hos solos à Deo dignos canonizatos, qui seiplos, ut incapaces & indignos iudicabant. Vociferatur D. Paulus, *Non sum dignus vocari Apostolus.* E contra testatur Christus: *Vas electionis est mihi iste.* Clamat Paulus, *Non sum dignus vocari Apostolus, propter hoc omnium primus factus est.* Eodem modo videte est, ait D. Chrysostr. quomodo se subtrahat humilis ille Baptista. *Non sum dignus, solvere corrigiam calcamenti eius.* Et ob hunc humilitatis actum, ait Christus: non solum dignus est, qui manibus suis pedes meos tangat, quin etiam caput meum, & dignus qui ad latus meum sedeat, ut mihi charissimus, & fidelis amicus. *Amicus sponsi* Ioannes dicens, *non sum dignus solvere corrigiam calcamenti eius, ideo amicus sicut sponsi, & manum, quam esse calcamenti dixit indignam, hanc super caput suum, Christus attraxit.* Exclamat D. Petrus: *Exi à me Domine: quia homo peccator sum.* & Christus respondet, quod ob hoc dignus sit illi tam proximè accedere, ut eum consueat suum vicarium, & Ecclesie sue fundamentum, sic ut inter Christum, & Petrum nullus sit intermedius.

Hoc ipsum licebit dicere de martyribus, Romæ, qui mediis tormentis prostantur, his non Episcopi obstantibus, se Deo indignos, & suæ gratiæ, de exhortatione suæ gloriæ incapaces, cum D. Paulo, *Non sum ad martirem condigna passiones.* &c. Et de illis ait Spiritus Sanctus, per os Salomonis (ita D. Cyrillio interpretante) *Deus tentauit illos, & inuenit eos dignos se (seu) dignos sui.* Sicut ipse legit. Postquam fuerint strictim examinati, & tentati, & omnibus rite consideratis, hoc Apostolo suo decretum de illis proprio ore statuit: *Ambula. Qui se habent mecum in alio: quia digni sunt.* Hinc interpretatur D. Chrysostr. post multa alia, quod nihil astantur gere possit Deo gratis, quam candidè fateri te indignum omnium maximum esse peccatorum. *Nihil Deo à Deo tam gratum, quam cum extremis peccatoribus se dignum ipsum commemorare: hoc est iocundè sapientia venturæ principium.*

Aptissime quadrat hic discussus D. Hieron. *Attendit ad ea quæ scribit D. Paulus. Illis enim scribit quod in omnibus sequatur Christum, studens passus eius imitari, per nas, crucem, &c. Ad in his (ait) se nondum ad finem peruenit. Quocirca non mereo perfectum.*

35. Hic nostro proposito consonam tractat D. Ambrosius difficultatem, quam congruenter prosequuntur. D. Chrysostr. & D. Augustinus. Quis Generationem tantis, quantum eum dignatus est Christus, beneficiis reddidit bene merentem? Quis eum ad illa præparauit? Ipsimet seniores, Christo loquentes, declarant: *Dignus est, ut hoc ei præstet.* Ille contra exclamat: *Non sum dignus:* & alii dicunt: *Dignus est.* Quid hoc rei? Ecce religiosus Genitor ad accipiendam salutem fit dignior. (ait D. Ambrosius) *dum se proleitur indignum: & dum ad sui inuisionem putat, magis eas honorificas facit.* Quia dicebat non sum dignus (ait D. Chrysostr.) *propterea dignus factus est, & admiratione super omnes Iudæos habitus.* Dicendo se indignum (celte D. Augustinus) *præstet dignum, non in cuius parietes, sed in cuius cor Christus intraret.* Hanc rationem allégant Sancti hi Doctores: nihil enim est, quod adeo hominem diuinis reddit beneficiis dignum, & capace, cuius ipse Deus donum subiucet, quam ex profunda humilitate se horum omnium indignum iudicat. Quocirca, ut Deus cor tuum lebeat, & sua in te effundat dona, necesse est prius, ut te ipso te ipsum euacues, omnibusque illis, quæ ex te habere cognoueris. Hoc opus est humilitatis, quæ patet facis te nihil boni habere, quod tuum sit, te indignum vel ipsa equa,

M. quod

quod iam accipiam, aut perfectus sum, sequor autem, si quomodo comprehendam. Sic ambulo, ut cui adhuc multum superest itineris: multa mihi desunt ad perfectionem. Illico adiungit: *Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus.* Retolutorie, nos, qui perfecti sumus, hoc sentiamus. Adest D. Hieronymus & ait: O Sancte Apostole, num forsitan oblitus eorum quae modo dixisti: *Non quod iam perfecti sumus?* Si hoc ita sit, quomodo continuo te inter perfectiores annumeras, & ait: *Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus.*

Caelestis plane haec est Philosophia, ait D. Hieron. quinimo ex hoc ipso perfectus est, quod se inter imperfectos annumerat: nec est quidquam quod adeo hominem sanctum perficiat, quam ex submissa humilitate se imperfectum accusare, & nihil reddere consummatum, & tam cito ad virtutis promouet apicem sicut de se opinari, quod nec primum quidem pedem fixeris in via perfectionis.

Hic multa nobis essent dicenda, verum sufficiat, ut intelligamus, quam se noster Centurio prodat lucis aeternae radiis illustratum, & clarè credat Christum, Deum esse, & ad obtinendum ab eo diuina sua dona, optima esse medium, se illis indignum iudicare: hoc enim ipso, dignum se reddet. Adverte (quasi) quam recto ordine procedat hic miles, ut (notatore Origene) ex ipso tota didicerit Dei Ecclesia, tempore sacrae Communionis: qualiter se quisque debeat disponere: subsidio sibi sumens haec verba, & quasi ex ore eius depromens: *Domine non sum dignus*, &c. Conuersatio est haec tam antiqua, ut tempore Origenis, eis fideles verbis vterentur iam à mille quadringentis annis: proposuit tamen Origenes facis acutum dubium.

Non s. in d. ueris.

II. Tu, qui ad sacram Synaxim accedis, quid ditionem: *Domine non sum dignus*: Caece ergo tibi, *Domine non sum dignus*, si te indignum agnoscas, & ut talem proprio te ore iudicas: quomodo tam audax ad diuinum hunc panem accedis? An Apostoli vocem ignoras: *Qui enim manducat, & bibit indignè, iudicium sui manducat & bibit?* Ipse pro te respondet, qui mouit quaestionem, & ait: quoniam optime facis, nec vlla reprehensione dignus, qui tali confessione humilis accedis: *Domine non sum dignus*. Nihil enim tibi magis prodicrit, ut reddaris dignus, quam te agnosceres, ex parte tua omnino indignum: & quo submissiorem tui habueris ipse cognitionem. Hoc supposito, quod conscientia non remordet alicuius mortifici peccati eo eris dignior, & maiori

ri spiritu poteris feruens accedere. O adamus, fulgidissime, Magister doctissime, quam clarè nobis lux illa patescit, quae mentem tuam illuminat, quae dare lucem sufficiens toti sit Ecclesiae.

§. 15. *Opera bona subsidio veniunt Centurioni tempore necessitatis; mala vero tibi erunt obstacula, ut videre licet in mysterio Christi.*

Aliud praeterea tibi pensandum offertur, in eo quod Sacerdotes aiunt: Dominus, dignus est ille Centurio tali beneficio. *Dignus est enim gens nostram, & Synagogam iudificauit nobis.* Quando ipse se tali beneficio proclamatur indignum, quod desiderabat, ecce prodeunt Sacerdotes, repraesentantes bona opera ab eo facta, quae cum dignum efficiant: *Dignus est, &c.* O quantum prolunt opera praemissa in Dei honorem: ut dum in conspectu Dei in die necessitatis veltrae offeruntur, vobis id quod petitis, ipse largiatur. Mysterio non vacant verba illa, paulò ante citata ex Iob, quando factus cumulus dolorum, vulnerum & lepra sedens in sterquilinio, à Deo poscit auxilium. Declarat et Eliu eius amicus, qui iure sperare possit à Deo & recipere sanitatem dum infirmatur: subsidium, quando pauperitate premitur: solatium dum tribulationem patitur. Quis obsecro, erit ille? Ille erit, qui talia in Dei obsequio fecerit opera, ut dum ad eum exstrato, ubi decumbit infirmus, aut de carcere, ubi iacet conclusus, aut ex labore, quo angustiat, recurrit, possit Angelorum quisquam Deo talia offerre obsequia, & dicere, Domine, iustum est, ut hoc ei praestetur beneficium: laborauit enim ad tui nominis gloriam, in hoc, & in altero: sic erit, ut id quod praetendit, sit obtenturus. Si pro eo Angelus loquens: *omnium de similibus, & annuntius hominis avaritiam, miseretur ei, & dices: Libera eum, ut non descendat in corruptionem, inueni in quo propius es.* Ita legit D. Gregor licet parum distulit. *Libera eum, ut non descendat in corruptionem, inueni in quo propius es.* Ita legit D. Gregor licet parum distulit. Felix ille, qui bona exercuit opera in Dei obsequio, occurrendo pauperibus, defendendo pupillos, infirmis ministrando, viduas propugnando, redimendo captiuos, ut quoties in angustiis ad Deum recurrat, accurrat pariter illuc Angelus Custos, aut alius quidam, Omnia Diuinae Maiestati offerens ea dicat: *Domine, bene uolentem tuam largire dona: Dignus est, ut per hoc tibi praestet.* Ad hoc autem repraesentabit, praestetur

quam de similibus, opus aliquod factum propter Deum, & simile ei, quod postulat. Domine, concede illi sanitatem; propter te enim pauperi servavit inferno. Indue eum tua gratia, ob cuius gratiam nudos cooperuit: misericordes oculos tuos ad eum converte, suos enim converte, ut tua sequeretur vestigia.

Ve verò clarius hoc intelligamus, hoc tibi persuadeas, quotquot agis opera, continuo venire hæc in conspectu Dei, bona, siue mala, & hæc omnia oculis Dei sunt presentia. Ieiunium, quo te castigas, elemosynam, quam distribuis; pallium, quo succurris viduæ; gressus, quos figis eundo ad hospitalia; remissio iniuriarum tibi factarum: vigilia in orationibus; disciplina ob vestra peccata, hæc ibi cuncta referantur: ob hoc enim ait D. Paulus. Scio cui credidi: & e ritus suos, quia potens est depositum meum servare. Similiter etiam peccata quæ commisit, in conspectu Dei sunt deposita. Ascendit malitia eorum coram me, ait Deus de Niniivitis, & idem protestatur David: Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo. Quando calamitate coartaris, & supplicans remedium ad Deum te curris, statim profiliunt peccata tua, quæ conclamant: Nequaquam: Domino non est dignus, ut hoc ei prestes. Non enim iustum est, de eorum genere, qui tui vixit, semper invidiosus: valem tuam non meretur, qui cum ea hoc & illud peccatum commisit. Bona temporalia nec meretur, qui propter ea desipit æterna, beneficium non meretur, qui pauperes & gravavit, & est indignus. Hoc inlinuat Ieremias, quando dicit peccata nostra nobis coram Deo respondere: Iniquitates nostra respondent nobis. Sed

1. Tim. 1.

12.

1. Cor. 1. 2.

2. Cor. 3. 8.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

fuisse propria. Quis nesciat Christum Ecclesiam spontum, & secundum illud, vnam esse rem. Cor. 6. cum ea, eo modo quo dixit D. Paul. dum agit 16. de eo mysterio, & ipse Christus intulit: Igitur Ephes. 5. 32. iam non sunt duo, sed una caro. Si ambo una caro, Marth. profecto competenter etiam vox una. Erat igitur 19. 6. Christus in horro mortis doloribus oppressus, Transiens à me calix iste. Nec ei Pater respondet, & ita eum dimisit, ut dicat: Deus, Deus meus, Matth. respice in me quare me dereliquisti. Verumtamen 26. 35. ipse sibi respondet: Longè à salute mea verba derelictorum meorum. O Domine non miror, mihi non concedi à te petitionem meam: audio enim peccata mea, (id est, ea quæ cum essent corporis mei mystici: mea feci, ut pro eis soluerem) conclamantia, & resistentia remedio & salutis quæpeto. Domine, nequaquam convenit, nec decet eum exaudiri, & qui tanta habet, pro quibus satisfaciatur peccata, iustum est, ut derelinquatur, ut durissimas pœnas perferat, & mortis patitur pro illis angustias, ut nec minimum quidem solamen accipiat, nec salus ei concedatur, pro qua supplicat: sicut etiam re ipsa toto passionis suæ decursu fuit derelictus, ut in eisdem extremo licent verba illa repetere: Deus meus, Deus meus ut quid me dereliquisti? Si hoc ita factum in Christo, cuius oratione se aliena peccata opposuerunt, quæ sibi assumpserat, quid tibi futurum cogitas, cui sunt propria? quoties rogas: Domine, succurre necessitati meæ, & coram Deo respondet iniuria facta pauperi: Domine, non meretur hæc liberari: qui ad eam rediit indigentem. Petis Domine, restitue mihi honorem: respondet illic vestra malitia, quæ puellam decepisti & inhonorasti: honorem non meretur, qui cum abstulit alteri: supplicat. Domine, memento miser, illic prode vestra cupiditas, quæ ait: Domine, non est dignus, qui propter bona temporalia & caduca, negligens, & immemor tui semper vixit.

Ita contigit perfido Regi Antiocho, qui tota vitæ suæ peccator vixerat, cum iam infirmus & Probatum intolerabilis doloris sensu morti proximus affligeretur: orat: ecce mille promissis emendat Antiochionis, votis obsequi Deo, & templo suo præstandi: ut tales sapè solent. Hunc Spiritus Sanctus inuenit, & de eo nobis dicit: Viden' illum? Et certum est & statum à Deo, non exaudiscendum, sed desel' nquendum, mortetur consumptus à ver' mibus. Orabat hic sceleratus Dominum, à quo non esset misericordiam consecutus. Cur ita Domine? gravissima ejus scelera resistent, & contra eius petitionibus respondent: non est eius

1. Tim. 1.

12.

1. Cor. 1. 2.

2. Cor. 3. 8.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

1. Tim. 4. 7.

III

in regno

cho.

Et

2. Mat. 13.

9. 13.

non est eius

beneficij dignus, pro quo supplicat & ingemiscit sed illas patjatur penas, quas tanta meretur crimina Et quidem satis dignè, ut pote qui multorum viscera torserat.

IV. Hoc ipsum est, quod Dominus impio Caino ait iam fratris sui Abel necem machinanti. Vide quid agas ô Cain: quod si peccaueris, hoc peccatum scitum contra te in iudicio confluet, & cunctis tuis obsecrationibus aduersabitur: Si male egeris, statim in foribus peccatum aderit.

Gen. 4. 7. Sumpit metaphoram ex eo quod contingit in tribunalibus, habes illic procuratorem tuum, ut quotiescumque pars tua aliquid in sui fauorem postulauerit, ei se coram iudice fortiter opponat: Nequaquam, Domine: Non ei hoc, quod petit, concedatur, contra eum enim hoc aut illud opponitur. Ex opposito opera bona quæ agis, apparent coram Deo, & dum assiduis oras, remedium deprecens: statim prodeunt illa, pro vobis intercedendo, & in tui fauorem illa per Angelos diuino conspectui representantur, dicentes: Domine dignus est, ut hoc illi prestes: diligit enim, &c. Ita res se habuit in illa vidua Tabitha, ad quam iam mortuam euocatur D. Petrus, quem circumstantes pro eius vita supplicauerunt: a Osendentes ei tunicas, & vestes, quas faciebat illis Doreas. Ait enim Tobias: b Fiducia magna est elemosyna faciensibus eam, ipsa pro te exorabit: illa ipsa pro te loquetur, & ipsimet Angeli illam offerentes intercedunt: eo modo, quo S. Archangelus Raphael opera Tobie bona Deo obtulit: cum enim plurima vit ille piissimus opera bona proximo præstitisset: iam afflictus, cæcus, & graui oppressus calamitate Deum in sui subsidium deprecatur, & ecce Raphael Archangelus ea Deo obtulit, & quasi diceret: Dignus est, ut hoc ei prestes: Hoc enim insinuabat, dum diceret Tobie: Quando orabas cum lachrymis, &c. ego obtuli orationem tuam Domino.

a Act. 9. 39. b Tob. 4. 12. Eccli. 29. 15.

Tob. 12. 12.

§. 16. Creditur Centurio Christum operari qualibet posse, solo suo verbo, ut Deus, cui hoc est proprium.

39 Sed tantum die verbo, & sanabitur puer meus. En tibi alium clarissimæ lucis radium, quem fulgidissimum illud speculum à se emittit, quo demonstrat lucem illam, quæ ei per Christum illuxit: hoc enim verbo, Christi proficitur diuinam omnipotentiam. Aduertit D. Chryl. tomm. phrasum, quâ Sacra Scriptura nobis lo-

Ec. 45

let exponere Dei omnipotentiam, scilicet, quod solo suo verbo possit qualibet operari, & illo solo omnia qua sunt creauerit, & hoc quidem, non quod Deo necesse sit vi verbo, nec quod ore vel lingua verba proferat: non enim o habet aut linguam: Sed quia nos res diuinas non I. fito loquendi modo declaramus, & in illis, te. Deus minus magis proprius, quo declaramus & ex omni primere conamur agendi facilitatem; hic est, solo verbo dicamus: (slo hoc ipse suo verbo & dicendo bo creatur operatur: quia hoc est hominibus omnium facultissimum. Ita Spiritus S. ut nobis exponat in mundi creatione Dei omnipotentiam, illo termino vititur. Nimirum quod omnia solo suo verbo creauerit de nihilo: Dixit Deus: fiat lux. Gen. 1. fiat firmamentum, &c. fiat luminaria, &c. Eodem termino communiter etiam vititur David: a Verbo Domini cali firmati sunt. b ipse dixit & a facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Subtilis b adhuc rem perpendit D. Chryl. som. e dum ait: quod si Deus omnipotentiam suam declarat in creaturis, illas tam pulchras, gratas, perfectas que creans, nihilominus vel maxime illam manifestat, in modo illas creandi, quod vno eodemque modo cunctas condiderit. Et vt bene dicit D. August. Non eget Deus maiori apparatu, vt condat celos, quam vt producat nucem, nec limatioribus, seu tenuioribus instrumentis vt vnum creet Seraphim, quam vt vitam det vni formice, seu vermiculo: modus enim illius operandi est, vnum verbum; & proinde tam facile illud profertur in ordine ad Supremum, quam ad infimum, & tam est facile dicitur: Fiat Angelus, ac fiat formica: Fiat calum cum suis luminariibus, ac fiat campus cum suis herbis. Nec omnino erraueris (vt notat D. August.) Si dixeris Spiritum S. hoc indicasse, quando professio declaramus Dei omnipotentiam, quæ nullus indigeat operâ, sic ait: a Qui vniuersum æternum, creauit omnia simul. Hinc deducit D. Augustin. b opinionem quandam, quæ habet, quod Deus vniuerso actu, & simul cuncta creauerit: de qua sapienter disputat Diuus Thomas. e

Verumtamen, hoc non adeo videtur à tertio dicitur, & ita etiam notat D. August. vt per illud (simul) intelligamus similiter, quasi dicitur: creauit omnia simul. Omnia non vno modo agit artifex, nec vniuersum instrumentis, dissecat lignum & illud labiat ferro, & non oleo, calc acit igne, non gelu, & educere non potest cerâ a de pomis, nec de vitinis pyra: non potest infidem vitensibus omnia facere opera: non

non enim ex quatuor lapidibus extruere palatium, & his ex quibus portas conficit, limina non sternit; Deus vero omnia producit similiter: Seraphinum vno verbo, muscam vno verbo, vno verbo calos, terram vno verbo: nec maioribus ei opus est, machinamenti, vt mundum condat vniuersum, quam vt producat testudinem.

I. Soliloq. ca. 9. Audiamus D. August. Omnipotens manus tua, semper vna & eadem, creauit in celo Angelos, & in terra vermiculos, non superior in illis, non inferior in istis. Sicut enim nulla alia manus Angelum, ita nulla potest creare vermiculum: Sicut nulla calum, ita nulla potest creare arboris folium, sic omnipotens manus tua, cui omnia pari modo sunt possibilis. Nec enim possibilis est ei creare vermiculum, quam Angelum, nec impossibilis extendere calum, quam folium, nec difficilius fundare terram super aquas, quam aquas super terram, sed omnia quaecumque voluit fecit, sicut voluit: Insuper & hinc capinus, cur Moyses petente populo illi incredulo aquam, Deus volens oculis testibus opus agere aliquod, quod illis fecerit diuinam suam essentiam declararet, precipit Moysi, vt presente toto populo ipse & Aaron fiaret eius accederent ad petram, & illam suo nomine vno verbo alloquerentur: quod illud solum sufficeret: *Loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas* q. d. videant, quod sum Deus; & nec opus esse lignis, nec malis, nec motibus manuum aut pedum, nec alia gaudente, quam vnius verbi prolatione: hic enim modus est operandi Deo proprius. Hic praeterita sunt defectus amborum illustrium vitiorum, quod illis res parua nimis videbatur ad tam eminentem effectum simplex verbulum, ac proinde voluerunt illud suis manibus comitari, ceu corroborare, percutiendo petram; hinc Dei ita efferbuit: *Quia non glorificastis me, &c.* Non exceperitis me, vt Deum, nec coram populo eum honorem tribuistis mihi iure debitum; quod solo verbo valeam operari: ita vt ille sit modus Deo proprius operandi, quo glorificatur, & eius vera diuinitas comprobatur.

40 Hinc probat D. Paul. Christum esse verum Deum, & habere diuinam omnipotentiam: quia quaecumque voluit, solo suo verbo potuit. *Qui cum sit splendor gloria, & figura substantiae eius, portans omnia verbo virtutis suae.* Nota verba vltima: *Portans omnia verbo virtutis suae.* Exponere voluit qua facilitate Deus operetur: eo quod nihil tibi sit facilius quam proferte

vnicum verbum. Expendit D. August. *Pro nihilo saluos facies illos:* Quibus declaratur quam facile Deus hominem in corpore & anima saluet. *In nihilo saluos facies illos, id est, sic illos saluos facies, vt nihil tibi sit, id est, nullus labor tibi sit.* Hominibus desperati sunt, sed in verbo curus, non laborabis in curando, quamuis nos studeamus in inspicendo. Vt ostendat facilitatem in creatione mundi, ait: *Qui extendis velut nihilum calos.* Et hoc significat Centurio his verbis: *Tantum dic verbo, portat omnia verbo suo, ceu operatur omnia verbo suo omnipotentis.* Verbum tuum, & meum parua habent efficaciam, & inter illa & opus magnum est interitium.

In illud Ps. 55. 8. T. 8. 22.

Et hoc ipsum indicant Rex Dauid (vt aduertit Ciceron.) quando quaedam verba protulerat, quibus indicauerat, se paratum certamen contra Goliath inire singulare, & suscipere gigantem prouocationem, & ob hoc a fratre seniore tanquam presumptuosus increparetur, ei namque respondit: *Quid feci: numquid non verbum est?* 1. Reg. 17. Num forsan aliquid potui? vsque modo an praeter vnum verbum, amplius quid feci? Res verbo non perficitur. Verbum autem Christi tam potens est, vt ei soli omnia inuicantur, sufficientes habet vires, vt illo solo omnia sustineat, omnibus det esse, vt aliis non sit opus fulcimentis. Verbo suo vitam producit, cum Lazaro illam solo verbo dedit: salutem creat, cum illam triginta annorum paralytico solo verbo reddiderit: munditiam profert: eum illam in leproso solo verbo signavit. Remissionem dat peccatorum: dicendo tantum: *Remittuntur tibi peccata,* remissa sunt Magdalenae, & ei tam facile est dare vitam mortuo, sicut infirmo salutem, caeco visum, & surdo auditum. Hoc significat: *portans omnia verbo virtutis suae.* Et hoc intellexit noster Centurio: de quo sic D. Petrus Chrysologus, *iste credidit D. Petrus in verbo omnes manere virtutes, verbum tuum Domine, sanitas est, verbum tuum vita est, verbum tuum ubi accesseris, inde confestim fugit dolor, infirmitas mox recedit.*

1. Reg. 17. 29. 2. 8. 17. 42.

CHRYSO.

5. 17. Ex

§. 17. Ex eo, quod sit Centurio, confunditur Iuliani Apostatae blasphemiam; pariter S. Ioannes Euangelista uerus B. Virginis filius esse declaratur.

47
In cap. 9.
Matth.

Hinc D. Hieronymus deducit responsum blasphemiam (melius dixerit) infamiam Imperatoris Iuliani Apostatae, qui ut impius ridet ea, quae SS. Euangelista dixerunt, quod ad uocem Christi uocem duo hi fratres Petrus & Andreas, relicti rebus, & nauibus, ex quibus omnis uictus eorum ratio penderet, secuti sunt Redemptorem. Item & alij duo germani Ioannes & Iacobus. Adde & D. Matthaeum, qui sedens ad telonium, & cambiorum mensam relicti Marisapii, & ceteris omnibus Christum secutus est ad uocem uocantis uerbum:

Matth. 9. *Sequere me. Qui fieri potuit? Obicit hic Apostata. An tam facile cuiuslibet est, omnia relinquere & quos ante oculos habebat saccos pecuniarum referos? Et haec illi agant ad uocem hominis cuiusdam pauperis, & incogniti? Aut id quod dicunt, mendacium est: aut ipsi de nimia leuitate merito reprehenduntur. O uiciorum stultissime, quam parum nota tibi est uocis diuinae potentia. Hoc scito, illam solam sufficere ad operandum, & agendum quilibet in caelis, terra, mari, aëre, & cordibus hominum: Dauid enim iam ante dixerat: Vox Domini in uirtute,*

Psal. 28. 4. vox Domini in magnificentia. Vox Domini confringens cedros. Et qui unico suo uerbo de se pulchris suscitare potuit mortuos, & alium quadriduuum in monumento iam scitidum, non potest educere Matthaeum Publicanum de telonio, & Petrum ac Andream de mari? praeter te dubitat nemo.

Ex hoc fundamento eliciam declarationem cuiusdam difficultatis in honorem S. Ioannis Euangelistae, quem Christus iam morti proximus, ad talem uoluit euehere gloriae gradum, ut Virginis purissimae, caelorum Reginae esset filius, & ipsa eius mater. Non male quadrat huic historiae nostrae, in qua ponderat D. Chrysostomus quam debuerit fidelis fuisse hic seruus Centurioni, cum eum Dominus eius tanti fecerit,

Mo. 22 in Imperf.

Luc. 7. 2. *ut dicat D. Lucas: Erat illi pretiosus. Et tam leuiter diligenti eius salutem procurauerit. Dum Spiritus S. expendit, quanti momenti sit suo Principi seruus fidelis, dicit, nihil ei posse dignum conferri, & consilium dat, quod ex eo quod talis sit, non semel repetit. Si est tibi ser-*

uus fidelis, si tibi quasi coequalis, & sit tibi dilectus, quasi anima tua, non inopem eum relinuas. Eccl. 7. sed quasi fratrem in omnibus trahit. Eius tibi seruus fidelis? Noueris rem esse magnam, & plus a quo esse eum trahes quasi tibi coequallem, & ut vitam tuam illum diligas: & dum hinc morte discesseris, non inopem eum relin-

quas: testamentum ei condere opulentum, & te eum magni facere, patrifiat, quasi tibi germanus exstitisset frater. Hoc optimo modo Christus adimpleuit in S. Ioanne: fuit hic illi seruus fidelissimus, eum nec quidem cruci affixum & morientem deseruit, quando ceteri omnes terga uerterunt, ipse uero tum temporis securus, constans permansit & immobilis, ut ne quidem ad temporis punctum eum hostes Christi potuerint auellere. Vidit discipulum stantem. Tan-

tam in eo Christus aduertens fidelitatem, tanto eum amore profectus est, ut se nomine dilecti potuerit honorare. Hic est discipulus ille, quem diligebat Iesus. Et in fine, ac mortis hora extrema ei delegat ditissimum testamentum quale inter omnes creaturas melius nullus habet, imo nec tam bonum, & quidem tale, ut, ei hoc describens, eum aliquo modo traeret, ut sibi equallem, & proprium fratrem. Quasi fratrem in omnibus eum trahit, & sit tibi quasi coequalis. Legatum hoc est purissima uirgo Maria, & ei modo tali datur, ut eum eo, & per illud Ioannem faciat suum fratrem: eum ei hoc praestet, ut sit propterea suae matris filius: dum matri ait:

Ecce filius tuus. Hic oritur difficultas. Die quae so, qua ratione sanctissima uirgo Mater est Ioannis? qua ratione, ipse Filius eius est? An forsitan tantum uerbotenus, quemadmodum in Aegypto Rex Pharaon Ioseph fratrem suum cognominauit? An sit, quia sic eum dicit, ut Dauid ait: & alias declarauimus: Numquid non uerbum est? An uero sic sit in rei ueritate, & ut reuoluerit & substantialiter uirgo immaculata mater sit D. Ioannis, & ipse uero Filius eius? Si D. Ioannes uero sit Filius Mariae, eriget relatio realis ad illam, ut ad matrem. Et sicut docet Philosophus, relatio filiationis, & maternitatis fundatur in uera generatione.

Sic igitur interrogo? Num uirgo sanctissima uero generauerit D. Ioannem? num illum concepit? num peperit? num hic natus ex illa? In quo ergo fundantur istae relationes filiationis & maternitatis? Ex alia parte patet illum honorem, quo Ioannem Christus exaltrauit, solis in uerbis non consistere, ut solum uerbotenus sit Ioannes filius uirginis, & ipsa eius mater. Cum igitur

igitur Christus hoc dixerit, verum erit, est enim ipse prima veritas, à quo longè est omne mendacium, quâ ratione igitur hoc est factum. In quo fundatur ista filiatio? Respondeo, in suo diuino verbo tam efficaci, vt illud solum sufficiat, vt in rei veritate sit, quod ipse dicit. Ipse nobis Christus præcepit, vt Deum, Patrem nostrum *Mat. 6.9.* nominemus, dicamusque: *Pater noster.* Et illum, vt primogenitum fratrem nostrum habeamus. *Primogenitus in multis fratribus.* Quomodo Deus Pater noster est? Num quia nos creauit: Eadem ratione creauit & equum, & leonem, & pisces, & omnia quæ esse habent. Num igitur Pater est solo nomine? Minime: sed quod sic fit in rei veritate: *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, vt Filij Dei nominemur & simus.* Non ei nihil in solo verbo, esse Filium Dei, ait D. Ioannes, sed realiter & verissime tales sumus per Dei gratiam. *Nominemur & simus.* Quomodo ergo hoc fit? Per quam generationem? Respondet Diuus Petrus quadam altissimæ Theologiæ sententia. *Renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili per Verbum Dei.* Verissime producti & nati sumus ex Adam, veram tamen eadem ratione renati ex Deo. *Renati.* Et quomodo? *Per verbum Dei.* Attende hic principium, & semen huius generationis. Ait Christus Nicodemo: *Operet vos nasci de nouo. Quomodo possunt hæc fieri? Per Verbum Dei.* Quod dicitur in Baptismo: Hoc est illud semen de quo Christus. *Semen est verbum Dei.* Semen non corruptibile sed incorruptibile. Dixerat enim iam ante Propheta, teste D. Petro: *Verbum Domini nostri, manet in æternum.* Est hoc verbum semen tam potens, vt in mundi primordio, seminatum in nihil, produxerit cælos, & seminatum in tenebris eduxerit lucem, & seminatum in cælis genuerit sydera, in terra plantas, in aqua pisces & aues; quia: *Ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt.* Et postquam Deus factus homo, seminatum in lepra eduxit mundiciem, & in mortuo vitam, & in iam foetenti resurrectionem, seminatum in aqua, vinum, & in vino sanguinem, & in pane suum verum corpus. Ita etiam seminatum in D. Virginis pectore, & in Ioanne filio Zebedæi generauit in illa veram maternitatem, ex qua realiter dicitur & sit mater Ioannis, & in ipso mysteriosam filiationem, vt secundum veritatem dicitur Ioannes est filius Virginis, & hoc paulo ante diximus cum D. Paulo: *Locuti omnia verbo*

virtute sua.

Huic rationi nixus D. Ambrosius & deinde Hieronimus. *Hieron. Bap. de Lani. 2a, Tom. 1.*

D. Cyrillus. b. asserunt venerabilis Sacramenti veritatem, & iisdem verbis vt possumus in hoc *Catech. mystico.* Ergo sermo Christi consicit hoc Sacra. s. mysterium. *Quis sermo Christi? Nempe is quo facta sunt omnia.* *Iussit Deus & factum est calidum; Iussit Dominus, & facta est terra; Iussit Dominus, & facta sunt maria; Iussit Dominus, & omnis creatura generata est.* *Vides quam operatorius sit sermo Christi? Sit tanta ergo vis est in sermone Domini Iesu, vt incipient esse quæ non erant, quanto magis operatorius est, vt sint quæ erant, & in aliud commutentur?* Operatorium est verbum Christi, eius dicere, agere est. Cum illo igitur fecit, vt Ioannes esset Virginis filius & ipsa eius mater, hinc per consequens D. Ioannes factus est particularis frater ipsius Christi. Nos vero eius fratres sumus in patre, & qui est solus eius pater per naturam, noster realiter per gratiam. Verum solus D. Ioannes est etiam, ex matre singulari quadam & admirabili filiatione, quâ diuino suo verbo eum R. Virginis creauit filium, & ipsam, eius matrem. Et si realiter illum ea conciperet ac produceret, non maiori affectu illum amaret, aut vt filium suum consideraret, aut diligentiori cura nutrireret. Omnia hæc facta sunt efficaci suo verbo, operatorio eius quod dicit. En tibi efficaciam verbi Christi, quam (teste D. Petr. Chrysol.) detexit noster Centurio his verbis: *Tantum dic verbo.*

§. 18. Virtutem Diuini verbi intellexit Centurio, vt alter Abramam. *Opride rem suam egit recusando, & Zachæus admittendo: nos vero utrumque imitemur.*

Quis huius Centurionis filium tam eminentem non admiretur, interrogat D. Petr. Chrysol. vt diuini verbi vim caperet, cuius via vox curandis quibuslibet infirmitatibus sit sufficiens, & reparare valeat damna, & fugare aduersa, & exterminare mortes. Intellexit hic miles id, quod Dauid dixerat, licet eum non legisset, hoc quod ipsi non capiebant, qui eius Psalmos semper habebant præmanibus: *Misit verbum suum, & saluauit eos; & eripuit eos de interitionibus eorum.* Longo intervallo fidem præcurrit Iudæorum, qui cum captiui & extortæ in Babylonia detinerentur, lassati, & laboribus nimis afflicti, nec vllas perciperent ex parte Dei militum copias, vt eos in pristinam vendicarent libertatem & ex tam perdura creperent seruitute, de diuina desperant, tunt,

D. Petr. Chrysol. detexit noster Centurio his verbis: *Tantum dic verbo.*

44 I. Fides Centurionis commendatur. Psal. 106.

runt, & diffiderunt potentia: dicentes, queri-
Ezech. 37. bundi: *Ferui spes nostra, & abscessi sumus, &c.*
 Et ob eandem rationem dum ita grauiter lamentatur
 61. Propheta Ezechiel, necesse fuit, Deus illi
 suam declararet omnipotentiam, quæ tanta erat,
 vt solo verbo dare posset vitam iis, qui eam iam
 mortuorum ossibus siccis & aridis circumqua-
 que conspersi, quæ Deus digito notans à Pro-
 pheta seiscitatur: *Eutafne uiuent ossa ista? Quid*
Zzech 37. *ego hoc sciam Domine? dic ergo eis ex meo*
 3. *nomine verbum vnum. Domine num aliud mihi*
 nihil agendum? Aliud nihil: volo enim, vt in
 hoc populus ille cõterat, quàm mihi facile si. f-
 turum illis vitam reddere, licet eam iam non
 perdidissent: cum vnico verbo his aridis ossibus
 eam tribuam, quæ tantum ab ea absunt, & adeo
 eam perdidissent.

I I.
 Abrah- Audeo dicere, quod retro se dimiserit Moysen
 mo com- & Aaron, dum dubitant si vnicum Dei verbum
 paratur. sufficiat, vt petra fundat aquarum gurgites, vt
 prefati sumus, & ad tantum gradum ascenderit,
 vt latus cinxerit fidei Patri Abraham. *Recumbet*
eum Abraham.

Aggreditur D. Paul. fidem Abrahæ extollere, &
 eam sufficit eminentissimam in superlatiuo gra-
 du: quia *contra spem in spem credidit.* Quid
Rom. 4. *credidit? quod Deus viuificat mortuos, & vocat*
 17. *ea que non sunt, tanquam ea que sunt.* Prædixe-
 rat ei Deus quod ex Isaac susciperet numerosam
 populorum progeniem, & his non obstantibus,
 festinat eum capere plectere, & Deo offerre ho-
 locaultum. Strenge enim occideris, quomodo fi-
 lios generabit? Hæc fuit eius fides præclari-
 ma, quæ credidit, quod Deus, qui ei filium hunc
 inexpectato dedisset partu, occisum posset re-
 suscitare, & tantam esse Dei potentiam, quod eâ
 facilitate, quâ vocat & obediunt ea, quæ sunt,
 eadem obediunt & ea, quæ non sunt. Magna hæc
 fides Abraham, verum merito Christus eius late-
 ri associat hunc Centurionem: qui *contra spem*
in spem credidit. Infirmas illa grauis & despe-
 rata serui sui paralytis, aufert ei omnem spem sa-
 lutis, ita vt eum iam videat exspirantem. Ver-
 uuntamen Christi potentia spem certam inge-
 rit: eo, quod sciet, Christo tam facile esse dare
 mortuo vitam, ac viuo: quia omnia suo verbo
 conficit, & illud sit sufficiens ad quolibet ope-
 randum: proinde sic ait: *Tantum die verbo.* O
 maxime Domine, vt Deum verum te veneror,
 Mea hæc fides non est, ad aquas salutis dandas
 seruo meo, esse necessarium, quod percutias pe-
 tram corporis eius, hoc enim agunt medici, po-

tionibus amaris, venarum apertione, purgationi-
 bus, syrups, cauteris; & hoc quædam videtur
 petra percussio, vt fecerunt Moyses & Aaron:
 Satis est vnicum oris tui verbum. Hæc ea Petri
 fides fuit (ait D. Petr. Chrysol.) quæ Christi Di-
 uinitatem professus est, dum ait: *Excipior per*
totam noctem laborans nihil cepimus, in verbo
autem tuo laxabo rete. Nihil præter vnicum Do-
 mine, tuum verbum requiro, quod, sicut est di-
 uinum, sufficit.

Hæc Centurionis fides Sanctos solatur, cre-
 dere, nimirum nobis tam potentem adesse Deum,
 qui solo verbo possit illis succurrere, etiam in de-
 ploratissimis necessitatibus ac periculis. Accurre,
 ô Christiane, quando his premeris, & Christo
 dicit. O Domine *tantum die verbo.* Noui quod
 vnico me vales liberare verbo: Non sic obdura-
 uerunt pietatis tuæ viscera, vt diuitis Epulonis,
 quem iure merito æternis condemnasti incen-
 diis, qui Lazaro cum posset auxiliari eo, quod ei
 minimo valebat, micis, inquam, quæ cadebant
 de mensa eius, & noluit, & dare mendico tantu-
 lillum, eum angebat. (Ita D. Bern.) Minus quid D. Bern.
 est, ô Domine, vnum verbum, non te pigeat
 mihi dicere vel vnicum verbum: quod tibi care seculo
 stetit in mei redemptionem & salutem. libens animo
 simè dedisti: carni assumpsisti humanam, na-
 tus es frigidæ contremiscens, reclinatus in duro
 præsepio, ieiunasti, vigilasti, perculisti pro me
 virgis cædi, spinis coronari, clavis configi, mor-
 tem subire. Eum qui tanta opere expleuit, non
 tædebit in mei salutem vnicum proferte ve-
 bum. *Die verbo.* Hæc erat Davidis oratio: *Die*
anima mea: Salus tua ego sum. Hoc mihi suffi-
 ci, qui verbi tui agnosco potentiam. *Tantum die*
verbo.

Prodit D. August. admiratus Centurionem, 41
 qui quod clarius Christi personam cognoscit, eo Epuloni-
 magis videtur, debuisse optare Christum videre ad latu-
 in aedibus suis. *Quid hoc rei, dicit Christus ego*
 v. niam ad ades tuas, ille verò se excusit, & li-
 b. Christi verbum sufficere profertur, Contra
 videmus Zacchæum, qui vt aduertit, Christum
 velle in domum suam declinare non tantum non
 excusauit, sed beneficium acceptauit, & summo
 illum gaudio recepit. *Excipit illum gaudens.* An
 melior Centurione Zacchæus? si ob id laudem
 meretur Zacchæus, quod Christum gaudens in
 domum suam receperit, quo iure Centurionem
 extollimus, qui Christum recta in domum suam
 tendentem, remoratus est, & tali beneficio indi-
 gnum se proclamat. Hæc occasione disputat D.
 August. Quis securior, num ille, qui suam in-
 dignitatem

dignitatem cognoscens cum Centurione, se subtrahit, ne pectore suo Christum recipiat per sacram Communionem; aut ille, qui cum Zacchæo gaudio magno valde, & ferventiori desiderio accedit Christum in domum suam suscepturus? Notate (ait) Ambo hi & Centurio & Zacchæus optime fecerunt, & in eo quod egerunt laudem merentur, & ita ambos Christus laudavit, & ambo magna consecuti sunt beneficia divinæ gratiæ & misericordiæ, & ambo Christum honorarunt: *Ambo Salvatorem honorificantes, dixerunt quasi contrario modo, ambo peccatis misericordiam sunt consecuti.* Et licet contrarij opere & affectu videantur, affectu tamen, & filium Christum, sibi similes existerunt. Verus Christi considerabat dignitatem: utpote veri Dei; ex qua suam elicebat indignitatem, ne illum in domum suam reciperet, ob quam se subtraheret; tanta maiestati humiliter cedens, se indignum eius receptione proteltatus; Alter vero suam expendit necessitatem, etiam Christum honorificans, professus eum esse solum qui domum verissimis ditare possit bonis, ex quo desiderium eum recipiendi nascebatur.

III. Procedunt hic duo affectus, ex duabus rationibus, quas in Deo possis expendere. Primi sit; hoc quod ipse in se ipso est, unquam tantæ celestis dignitatis, ut omnes populi sint coram eo, quasi ad miseriam non essent, & stelle fulgentissimæ, mundæ non in domo, sicut in conspectu eius, & ipsi Seraphini, quasi confusi coram tanta maiestatis vultus suos cooperunt, se in conspectu eius contuentes. Secunda sit: hoc quod Deus tibi est, omne tuum bonum, à quo totum tuum esse dependet, motus, respiratio, & vita, & ipse est, ut scribit Apostolus, nostra iustitia, sanctificatio & redemptio; cum tantum quantum ab eo possumus habere, hoc ipsum recipimus, quia ad eum accedimus. Prima consideratio, hoc in Centurione operata est, ut se tanquam indignum subtraheret. Secunda in Zacchæo, ut eum in domum suam suscipere desideraret.

Hos ambos simul iunctos affectus potes tu quoque habere, & cum vno mereri pariter & cum altero, dum eum gaudens cū Zacchæo recipis, ut animæ tuæ domum gratiæ suæ, donorum, ac excellentium luce virtutum adimpleat, & simul cum Centurione tantæ cordis sinceritate tuam protestans indignitatem, quanto longius distas, ut talis beneficij promerere dignitatem, non semel dicens: *Domine non sum dignus.*

Nota duos hos affectus in D. Petro: quem

modo invenies, dum Christi & eius navim cupit ascendere, quod suæ sibi consciis indignitatis, eum videtur à se repellere, & vt ex navis descendat intensius rogat: *Exi à me Domine: quia homo peccator sum.* Modo eum videbis: dum foetus eius domi suæ febricitat, sciens, quod Christus salus esset infirmorum, quod eum in domum suam adducat, & eam ingressum roget, ut ipsam pristinæ restituat sanitati: quamvis eius indignitas, Christum à navis sua, quasi repellat, tamen eum movet desiderium foetus suæ valetudinis: ut eum cum gaudio in domum suam recipiat. Quid dicam? & ipsa celestis sponsa modo sponsum instantè interpellat: *Veniat dilectus meus in hortum suum.* Ut eius adventus gratiâ arbores fructus proferant sapidissimos. Modo suam considerans insufficientiam & sponsi celsitudinem, eum deprecatur, ut gradum sistat, retrocedat, & domo sua excedat, quasi qui fugiat, dum ait: *Fuge dilectio mi.*

Huic doctrinæ iungunt manus loca quadam S. Scripturæ, quæ sibi videntur contradicere, & Sanctorum actiones illustrent, quas inter se diceret discipulare. D. Gregor. Nazianzen. & D. Gregor exponunt istam intelligentiam in multis diversorum Sanctorum actionibus sine ulla contradictione, quas nobis offert scriptura, quæ sibi ex diametro iudicarentur oppositæ, si illa attentè consideraveris, non solum inter se non discrepant, verum planè admirandam continent conformitatem. Considera Moysen miseris Deus durissimæ servitutis, quæ in Ægypto populus suus premebatur, volens eum in libertatem asserere, & educere de Ægypto; Apparet Moysi in tubo, cui præcipit, ut det huic actioni principium: conveniat Pharaonem, eique ex parte sua & nomine denuntiet, hanc esse Dei mentem, ut dimittat populum ex Ægypto liberam emigrare. *Veni mittam te ad Pharaonem, ut educas populum meum.* Quid Moyses? Contrarias obtrudit rationes, Domine à scopo multum aberrasti, ut video: Non enim ego tanto muneris idoneus: Magna nimis mea tepiditas, fortitudo & quidem magna necessaria est, tum ad Pharaonis duritiam evertendam, tum ad præcedendum populo innumerabili. *Quis sum ego, ut vadam ad Pharaonem, & educam filios Israel de Ægypto?* Respondit D. Gregorius Papa. Quod hæc in re Moyses iterum fortiter resistit, ut quater Deus hoc illi præceperit, omnes eius oppositas delinens rationes, illas non admittens, & alias multas, (quas nos Rex Cardinalis Caietan. enucleat) dein eo modo

se huic negotio subtraxit, & ire tenuit, ut videatur Deus ostendisse quandam huius subtractionis displicentiam, & quod partim ei concederetur, assignans ei adiutorem fratrem suum
 Exod. 3. Aaron, qui eam comitaretur. *Iratus Dominus in Moysen, ait: Aaron frater tuus egredietur in occursum tuum, &c. Ipse loquetur pro te.*
 Non absimile considerandum in Ieremia, quem Deus in ventre matris suae sanctificauit, eum Prophetam suum & praedicatorum constituens, dein precipiens, ut populo suo praedicaret, abnuic, & his submissae humilitatis se verbis excusat: *A, a, a Domine Deus: ecce nescio loqui: quia puer ego sum.* An non miraris hos praecellentes? Iam igitur aliorum Sanctorum actiones attende. Eo tempore, quo Moyses se subducit, & iam quater se excusat, ne Dei mandatum inpleat: videbis (ait D. Gregor. Nazianzen.) fratrem eius Aaron, qui ad primam Dei vocem, qua ei praecipitur ut fratrem suum Moysen comitetur, & ead Pharaonem, abstitit replicat, ut se subducatur, quinimo illico obediit, & ad Dei praecipium, magno se affectu operi accingit, ut describit Spiritus S. Videbis pariter euangelicum Prophetam Isaiam, contemplatione extaticum coram Diuina Maiestate, quam vidit ex celso residentem throno, Seraphinis circumstipatum, & dum populi sui Deus intendit salutem, inter se Diuina colloquuntur Persona, (nostro modo) quasi discutientes, & interrogantes quem mittemus ad populum istum, qui illis conueniat? *Quem mittam autem qui ibit nobis?* Verba haec (teste D. Hieronymo) ex quo haustit D. Thom demonstrant apertissimè, mysterium SS. Trinitatis, unitatem essentiae, in verbo (*Mittam*) quod est singulare, & personarum pluralitatem, in pronomine (*Nobis*) quod est plurale. Audit hoc Propheta, & seipsum ultionens offert. *Ecce ego, mitte me.* Mirabile mysterium: mittit Deus Moysen ad Pharaonem, & abnuic, replicat, triplicat, quaduplicat ut alium mittat. *Obsecro Domine, mitte quem misurus es.* Et Hieremiam mittit Deus qui se subducit, & contra vocatus Aaron se ad Deum offert, & Isaias, se non inuitatus inuitat. Quis horum bene egit? Cuius modus agendi securior? Omnes rectè, respondent hi SS. Patres, nullus horum reprehendendus agendi modus: diuersis adducti sunt rationibus. Moysi diuersa, ses, Hieremias negotij pondus perpenderunt, & ratione, be-
 ne duxerunt. Aaron autem & Isaias Dei potentiam

illos mittentis pra oculis habebant, & obsequium magnum quod Deo praestabant, & pro se cum illos comitante gratia. *Enim enim est (ait D. Gregor. Nazianz.) Deo se parumper subducere ut Moyses illo olim, ac postea Hieremias, & rursus ad vocantem promptè atque impigè accurrere, quemadmodum Aaron & Isaias modò virum, que pro animo suas, alterum ob propriam imbecillitatem, alterum ob vocantis potentiam.* Videtur verba, & agendi formulae diuersae ait, D. Greg. Papa: vnus annuitatus tenuit, alter non vocatus se spontaneus offert, verumtamen ambo laudandi. *En ab utriusque diuersa vox prodit, sed non à diuerso fonte dilectionis emanauit, & quod laudabiliter alter appetit hoc laudabiliter alter expauit.* Vnus in se & in propria oculos defleat infirmitatem: alter in Deum & eius obsequium: huic calcar addit Diuini amor, ex eo quod Deo adeo gratum sit, peccatorum studere conuersioni, & saluti. Illum refranat, & propria remouat imbecillitas legato tanti Domini inconueniens, & ad supremam ac difficillimam committionem ineptitudo. Irreprehensibiliter ambo procedunt, quique pro sua parte: Tu amorum partem sumito, & erit tuus agendi modus plenus & integer. Ex vno disce periculum, disce timorem, & disce cautionem, tuam indignitatem & pusillanimitatem, miseriamque recognoscens, quò non mereris accedere, agere cum Deo, & in corde tuo tantam hospicio excipere Maiestatem. Ex altero imitare amorem & desiderium, te cum Deo coniungendi & indigentia tuae cognitionem, ob quam tibi sit necesse, eum apud te detineat: & pendere fructus, quos inde tibi possis metere, & verba proferes pulcherrima: *Spon: a: In portu nostrum omnia poma, noua & vetera seruauit tibi, dilecte mi.* Dilecte mi: dum ad te accedo, conspectui tuo me sisto, & praecipue, ut te in venerabili Sacramento recipiam, comparo mihi poma noua & vetera. Sonat Arabicum, sed mysteriosa est confessio: Poma vetera, quae in veteri testamento suauè olebant, timor erat ac terror accedendi ad Deum, quo se subducebant: Poma noua, quae sanctos in noua lege consolantur, amor est & feruens vnionis cum Deo desiderium, vtraque tibi poma compara, ut ad Dei ianuam accedat haec te sustineat & roborat, & si vnum te trahat, indignitatem tuam cognoscentem alterum te excitabit, tuam considerantem necessitatem, sustineat vnum, quod destrucere videtur alterum & dicit: *Stipate me malis.* Si ex parte vna te propria infirmitatis & miseriae deliciae con-

Exod. 3.

Hier. 1.

Isa. 6.

Isa. 6.

In c. 6.

Isa. 6.

V.

Omnes an.

tem ex

diuersa

ne, be-

ne.

scientia,

scientia, assurge ex anime tuæ necessitatis con-
sideratione, ad cuius miseriam & infirmitatis re-
medium, Dei in te necessarius est aduentus, &
vno: vt tibi liceat dicere: *Si ambulauero in me-
dio umbra mortu, non timbo mala: quoniam tu
mecum es.* Si vero te, nescio quâ temeritate hæc
attollat consideratio, hoc ita sit, vt paululum
temporis impendens præparationi, & miseriam
tuam cognitioni, & scias tibi esse necessarium
tanto hospiti cubiculū euertere. Verum enim ve-
ro hoc aduertere: cum ex parte tua debitam mun-
dandæ conscientie tuæ adhiberis diligentiam,
superet propriæ indigentie cognitio, eam quæ
est, tuæ indignitatis, & spiritus amoris Euan-
gelicus, veteris legis timorem expellit: hoc enim
vethis prædictis significat sponda, quæ sic trans-
ferunt Theodoretus Græci PP. *Omnes nubes,
nubes super veteres, quas dedit mihi mater mea,
seruauit tibi.* Mater nostra Ecclesia est, semper
vna fuit: primas timoris nubes dedit in veteri
lege, in noua dat nubes amoris. Ambæ sunt ne-
cessariæ: verum præcedant veteres, vt ineamus
tantam Dei Maiestatem, & nostram imbecilli-
tatem: verumtamen nouæ amoris sint superior-
res quæ te ad Dei visionem compellant &c.

§. 19 Admiratione dignus fuit illius argumenti
d'sursus, ex militari obedientia desumptus,
in qua ipse viuabat Centurio.

47 Siquidem fulgidi fuerint lucis radij, quos
receptis ex Diuini solis radijs, emisit spe-
culum illud crystallinum, assero tamen, il-
lum loq̄e clariorē esse radium, quo suam
concludit orationem. Nam ego homo sum sub po-
testate constitutus, habens sub me milites, & dico
huc vade & vadit. Quis non verba hæc admie-
retur plena mylleris? Notat subtiliter D. Bern.
bene fundatam Centurionis humilitatem: cui ve-
tertam fundamentalem posuit sui ipsius cogni-
tionem. Quod homo erat: Nam *Ego homo sum.*
Quod omnium primum tibi cogitandum he-
re docuimus. *Quam pulchrè* (ait) *locutus est bea-
tus ille Centurio cuius fidei nulla par inuenta est in
Israel. Et ego* (inquit) *homo sum sub potestate con-
stitutus, habens sub me milites. Non reclabat po-
testatem quam nec solam protulit, nec proferem.*
*Dicitur quippe: Habens sub me milites, prami-
sit: Homo sum prius se agnouit hominem quam po-
tentem, & vt in se iam impleri ostenderet, quod
longe ante dixerat Dauid: sciant Gentes quoniam
homines sunt.* Manu mittamus, hæc & alia my-

stetia, & illa dico valde esse profunda, quæ de-
tulerunt. D. Chrysol. a. D. Petrus Chrysol. b. Ho. 27.
quibus videbatur Centurionem, non posse cla-
riori ratione Christi declarare, & Diuinitatem, b. serm.
& potentiam, & providentiam, & gubernatio-
nem, quâ vniuersum regit mundum: quid tam
difficile intellectu totius Gentilitatis sapientissimi-
mis? Argumentatur à minori ad maius, à sua
potestate contracta ad centum milites, ad Chri-
sti potestatem super omnes creaturas illimita-
tam. *Ego, (inquit) homo sum, qui supremam
non obtineo potestatem, quin potius plures ha-
beo, me superiores, vt campi Magistrum, Ca-
pitaneum generalem, Imperatorem, quibus ser-
uio: Homo sum, sub potestate constitutus.* Hac
tantum fulgeo potestate, quæ vltra centum mi-
lites non extenditur: *Habens sub me milites.* Et
cum tam limitatam, & coactatam habeam po-
testatem, tam ad nutum mihi hi obediunt, vt ad
vnicum meum verbum perficiant, quidquid illis
præcepero. Dicendo huic *veni huc, & venit, &
alteri, vade illo, & vadit:* militia enim est, vbi
viget obedientia sine replicâ, promptior quàm
in reformatissimis Religionibus. Si ergo vt mi-
hi obediunt & mei milites, vnicum meum suffi-
ciat verbum, cum sim tam ridiculus Dominus.
Tur, qui vniuersalis & tam supremus es Domi-
nus, vt resupinorem neminem agnoscas, tam
plēnipotens, vt ex tua manu earum tota de-
pendeat essentia creaturarum, quorū magis de-
illis & in illis solo tuo verbo & præcepto effe-
ceris quidquid animo libuerit.

Mentem suam (aiunt hi SS. Patres) altius su-
stulit hic Centurio & Dei supremam potestatem
gubernationem perpendit, quæ correspondet
potestati Capitanei generalis, qui superio-
rem non agnoscit, qualis erat in suis exercitijs
Iulius Cæsar Imperator. *Amagistatus mihi fuisse
videtur, (ait) D. Chrysol.) Calisten militum, D. CHR.
cuius Christum Ducem ac Dominum esse credidit, Ho. 27. in
cui etiam mortem ipsam, & mortuos ipsos, castra. Math.
que omnia sic esse subiicit, non dubitas. vt mil.
tes, & Generals Capitaneus habet sub se inhi-
tor milites, sed bene ordinatos: quidam enim
eius sunt vniuersarii, cum quibus agit, & quibus
suis communicat conceptus: alios habet in di-
uersas copias, tributos, & sub diuersis vexil-
lis, pro quibus varia instituit diuerticula, musi-
câ, & ludibus. Nec illi desunt apparatus &
quos vocant, præpositos, satellites & ministris,
ad fugitios capiendum, & prosequendum, vt
eos comprehendant, & in vincula disciolos con-
ijciant, adstant & carceres ad vexilli desertores
& in-*

& infideles fiducialis torquendum & hi omnes tam prompti ad obedientiam, vt vel minimo verbo se accingant, ad opus, & opus intermitant. Hoc enim exigit, militia, promptiorem videlicet obedientiam quam inter Religiosos. Ita Deus Dux est generalissimus, qui sub se habet plures exercitus, id est, choros Angelorum, & Archangelorum, & velocissimorum Spirituum, tot, vt quida in Iob amicus iudicabit eos non cadere sub numerum: *Numquid est numerus militum eius?* Ocurrit Iacob legioni cuidam eorum, quos ad quoddam stratagemata Deus miserat, quos vt videt, ait: *Castra Dei sunt haec.* Habet amicos status sui Consiliarios, suos a pollos, quibus sua communitate aicit: *Vos di ei amicos meos, quia omnia, quae auarus a patre, nota feci vobis.* Habet & suos familiares ad nutum paratos, insuper habet & apparitores, tortores, latelites, ad inquirendum fugitivos, & fiducialis torquendum immorigeros. Hos bene dixerit infirmitates, famem, febres, pestem, podagram, colicam & alias morborum species. *habet enim* Divina plaude phrasi hoc nobis descensit Spiritus S. dum vult supremi Ducis illius exponere independentiam, & supremam potestatem. Agit primo de eius maiestatis praecellencia, omni praeconio dignissima. *Dare nomini eius magnificenciam.* Deinde declarat, qua ratione omnis creatura eius oculis subijctur, de qua secundum voluntatis suae beneplacitum disponit. *Opera omnis carnis coram illo.* Et sicut bonis referuat spirituales fauores, consolationes, delicias: *Boni bona creata sunt.* Et ita habet & suos carnis ad puniendum malos. *Suos spiritus, qui ad vindictam creati sunt.* Et, *ignis grando, fames, mors, omnia haec ad vindictam creata sunt.* Si Deus orbem regat, & sic ipsa bonitas, ad quid detinet, famem, mortem dolores, infirmitates, ignes, ventos, tempestates? Ad quid habet Dux Generalis ministros & tortores? Ad quid Rex potentissimus in aula sua canes alit leporarios, sagaces, molossos, qui strident dentibus, retrefaciunt feras? Ad quid aues rapaces, ad onces vnguibz falcones, accipitres, miluos: vt feras seclatur. Occlusum salu tenet aprum, terram rostro suo eruentem; quod si eum capere delectet, in eum venator insurgit, occurrat ex aduerso, eurrat canis leporarius, auribus apprehendat, accedat, & irruat molossus, & inter maxillas aprum faciat sibi praedam: eoque modo fera silitur, & capta manibus offerunt Regijs. Scandit in aera perdix, euolat ardea, fugit cornix, inlequatur accipiter inijciat vngues, & manibus deferat Domini sui. An modo non

adueris cur penes se Deus destineat dolores colicæ, auditis, lateris, pestes, paralyfes, apoplexias? vt sine ministris & apparitores. Vt dum domo eius aufugis, te apprehendant, & ad eum deducant. Discedit ex tuo exercitu & domo (ait D. Chrysoft.) miles Domini Ionas: *fugit a facie Domini.* Illico conuocat apparitores suos ventos & tempestatem. Ite, inquire mihi Ionam, adducite ad me: hoc enim Deus praetendebat. Carnifices Dei sunt venti, & tempestates eius apparitores, & agritudines, calamitates, milites eius, & carniscees, qui semper adstant parati ad ictum oculi, vt quod Deus mandatur, opere compleant. *Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quae faciunt verbum eius.* Insurgit in te infirmitas, incenditur ignis, domum tuam in cineres redigit: pungit te lateris dolor. Omnes acutissimus: scito esse Dei apparitores, quos e mittit, vt te comprehendant, & in domum suam reducant. Quos super hoc alter discursus facit? obediens qui secundum suum iudicium sapientior es sunt, tiffini quam si fuissent a Salomone prolatis, quibus ita multas argumentatur. Hoc processit ex illo, & illud ex hoc, infirmatus sum: quia comedi, quia a turbine non me seruauit, & inuasit me nimis alger. Febris me adurit: quia hoc aut illud sumpsi. Male argumentaris: noueris, illum ignem, illud frigus, tempestatem accidisse: quia sunt De milites, eiusque satelli es: *Et faciunt verbum eius.* A Deo fugiebas, post tuas insulcias, inconstantiam, leuitatem: viam libertatis tuae latissimam insequeris, quo te vsna desideria propellebant, verbo Dei surdis praebentem aures, eius Diuinae potentiae proflus ignarum: emittit illos apparitores: *Faciunt verbum eius.* Ignis dum domum tuam inuadit, febris viscera tua exurit: *faciunt verbum eius.* Ventus Aquilo, qui fruges tuas congelat, & ventus Auuster meridionalis adhuc teneras consumit: *Faciunt verbum eius.* Tempestas, qua nauis tua fluctibus absorbetur, & turbo, qui tegulas tecti tui in aera dispergit: *Faciunt verbum eius.* Grando, quae segetes tuas prostermit, & nebulia eas disperdens, eruca, seu bruchus eas corrodens, & locusta eas deuorans: *Faciunt verbum eius.* Febris, qua sit i arefcis podagra, qua torquetis: colica, quae te ad lachrimas & singultus prouocat: calculus quo inter renes comprimis, paralyfis qua frigore contremiscis; apoplezia, qua instat trunci, detineris; *Faciunt verbum eius.* Faciunt quod Deo eis faciendum praecipit, & nullus miles, aut minister tam obediens in iustitia suo Duci, vt haec Deo, sicut notat D. Ambrosius, pendens subtiliter, verba Dauidis, quando occur-

13 48

Ecl. c. 39

Ecl. 39

33

33

33

33

33

33

reute illi Semei, maledicente, pulverem & lapides
 des proiciente contra David, Abisai g. qui hac
 Regis sui contumelia offensus profuit, interfe-
 citur Semei, quem David prohibuit, & Roma-
 chalus ait. *Quid mihi & vobis est filij Saruid;*
amittite eum, ut maledicat. Dominus enim prace-
pit ei, ut malediceret David. Audi, quoniam ius latio-
rum prelegat David. Quam moraliter docuit, quod
incurram vel periculum nostrorum tempora, ren-
tationum certamina, & examina venationum sunt;
& ideo non sine Domino castragari solere iudic d. x.
excitatur bonis Athleta conatus, exercetur laboribus
& periculis, ut dignus sit, cui deferatur corona: tu-
stia, & ideo seruanda: t. tuer sunt; que putantur
aduersa Dei; & alia te docet Scriptura Divina,
dicente iusto: si bona acceperis de manu Domini,
quis mala sentiat, cur non iustitiamis? Et hoc ipsum
ta Regio propheta considera: Dominus praecipit, ut
male dicas, ut videas humilitatem meam. & re-
tribuat mihi Dominus pro mal dicto hoc. O altitu-
do prudentiae! O insignis patientiae! O deploranda
contumelia grande inuentum! Quam pulchrum
& c. et humi: Puteus est, qui omnes absorbeat a-
que horum consideratio: calor est, qui deuorare,
& digerere faciat Elephantos.
 Claret hoc intellexit patiens Iob, quando cala-
 mitatibus oppresso, accurrunt vinctus & iudicat:
 Ignis deiecit de caelo & tallas oue: consump-
 tit, alius: ventus vehemens a regione deserti do-
 man tuam tundit solo euectit, & tuos opprel-
 lit liberos, & c. Longè aberas *Domini ubi illi.*
 Igni hoc non imputo, qui ex se hoc non fecit,
 nec venio sunt enim milites Dei. Iterum Dau-
 id profertur qui vicia sua praeterite remittens,
 & considerans, quas ei Deus immiserat calami-
 tates, hanc est elocutus veritatem. *Quasus ofen-*
dit mihi tribulationes multas & malas & con-
uersus u. uicisti me. Et ubi sis terra iterum redi-
xisti me? Satis huic congruum est id, quod aduer-
 sit. Hic. *Propheta: Aperuit Dominus thorsuum*
suum caelum, & protulit uasa irae suae, quia opus est
Domino Deo exercituum in terra. Omnia dicit. Quod ex
predictis possemus declarare, sed alibi dicemus.
 Hinc facile phrasim S. Scripturae intellexeris
 quae representat & describit res illas, quae nec
 intellectum nec sensum habent, quasi illis posi-
 terentur, ita ad iurum paratas audientes, & Dei
 preceptis obediens. Voluit Deus populo dare
 contumices, & solimando eis mandando, tanta
 decide multitudine, ut nimis floccos esse dixeris.
Letitiam & venit contumix. Voluit et fortissi-
 mus ventus silet, qui mare turbum effecerat
 deglutientem quandam infernum: vincto verbo

illum continet: *In sermone eius sicut ventus. Di-*
xit & sicut spiritus procellae. Voluit quandam pu-
 nire reipublicam ob perfidas suas seditiones, 27.
 vocat famem, cui praecipit, ut illam inuadat. *Voca. Ps. 104.*
uir famem super terram. Voluit castigare Aegy-
 ptios: vocat cyathos. *Dixit & venit canonia & Psal. 104.*
cyathos. Voluit agrorum fegetes disperdere, 34.
 vocat locustas, ut illas corrodant. *Dixit & venit Psal. 104.*
locusta, & bruchus cuius non erat numerus. Voluit
 ut Ionam piscis redderet, quem deglutierat, solo
 verbo, quod profert, fit & *dixit Dominus pisci &*
e somus Ionam. Ne cogitaueris, monet D. Hier. *Luc. 8.*
 famem, pestem, mortem, morbos, res esse capaces
 obedientiae, sicut quidam crediderunt haeretici,
 vel earum singulas habere. Ang. lum, qui eas mo-
 ucat, & ad Dei praecipitum agat, ut alij volue-
 runt, quos refert D. Aug. Sed ut S. S. ostenderet,
 quam facile in manu Dei & eius potestate sit, im-
 mittere & reuocare famem, pestem, mortem, mor-
 ventorum vires, morbos, illo loquendi modo vti-
 tur, qui hanc depingat, quasi milites Duci subdi-
 tos obedientia, qua nulla maior, quod vocante
 Deo veniant, & eodem reuocante stant, & vadant.
 Hinc procella motus ille loquedi, quem Deus
 seruauit, dum Pharo Dei praecipit rebellis po-
 pulum Dei noluit ex Aegypto dimittere, misit
 enim Moysen ad ipsum, ei comminantem: haec
 mandat Deus: *Dimittite populum meum ut sacrifi-*
cet mihi quia hac vice mittam omnes plagas meas
super cor tuum, & super seruos tuos, & super po-
pulum tuum. Et Percutiam te, & populum tuum
peste, & c. Obijcit Cardinalis. Caietanus ad illa
verba: Omnes plagas meas. Quid hoc retri, Do-
mine? Et qua ratio est hunc velle? An illi sit ih-
q. id quod gloria non sit, diuitiae, quies, salus &
o nec bonum non sit? Et vnde habes tu pestem,
& xanthemata, lateris dolo, es famem, cordis an-
gustias? Omnes pl. g. u. e. u. Loquitur ad modum
in ppi Ducis, qui nonnum misit Calli g. u. e. u.
enatori, qui ei sedere reuocant calli & fortalium,
 quod requirit. Hoc ei dicitur quod si voluntarie
 hoc quod ego praecipio non egeris, mittam ei de
 exercita meo viros fortissimos, qui cum ad ea
 cogent extrema ut velit nolite tradat arcem quam
 antea libera uoluit tradere voluntarie.
 Dei milites sunt plaga verbera pestes, morbi,
 fames, colica, podagra, nervorum contractio-
 nes, paralyfes, qui adstant parati eos percutere,
 quos ille voluerit, & dispoferit, & qualiter lu-
 tenderit, & sunt, quasi quot sunt milites, &
 fuerunt in exercitibus mundi ad faciendum
 id quod eis fuit praecipit Capitaneus, aggre-
 dientes quando & qualiter ille voluerit & gra-
 dum

Luc. 8.
 Matth. 7.
 In 104.
 Exod. 7.
 9. 14.
 V. 3.
 Plaga
 Dei
 milites

domi retrahentes, quando eis hæc mandat, siue
vlla specie caritatis aut replicæ, & ob hoc vo-
cat plagas suas? *Omnes plagas meas &c. psalm.*
Ita D. Aug. expendit, quod Dauid descenderit
impetantem, quæ ad vnam Dei vocem, ad nu-
tum adit, parata seu præcincta iustar militis:
Dixit & facti spiritus procella, & exaltati sunt
fluctus eius, ascendunt usque ad caelos. Ita vidit
Hieremias mucronem fulgentem & eracutum,
qui eodem ederet magnam, stragemque sangui-
nolentam. Accedit Propheta, supplex rogat, ut
cesset, & iunctis manibus ait: *O mucro Domini,*
usquequo non quiesces ingredi in vaginam, re-
frigerare & sile. Audit de caelo vocem, quæ
respondet. *Quomodo qui fecit cum Dominus præ-*
cepit ei adversus Asanem &c. Ibiq; condi-
xerit illi: Hoc modo cuncta Deo obediunt, quæ
nos torquent, & illa quæ nos occidunt & vir-
tificant: Ob quam causam, is cui optime nota
erat Dei potentia, cum nominat, *Dominus*
virtutum. Incipit Pl. ex nomine iustorum, de-
monstrans, quam sine vlla suspitione mali viuunt
Dei defensione securi. *Deus noster refugium & vir-*
tus: quocirca, non timebimus dum turbabitur
terra, montes fumigent, mare insoleat, ita ut
ipsis rupibus, terrorem incutiat, quæ ad oram
maris indurantur: ut terrefieri videamur, dum
eius furibundos & tumefcentes fluctus aduer-
tunt. *Souerunt & turbata sunt &c. Conturbati*
sunt montes: Verumtamen iusti alacres. *Flumi-*
nis impetus letificat civitatem Dei. Illis licet oc-
currat rapidissimo fluxu fluminis impetus, non
turbabuntur, quoniam latibunt. Quare? *Do-*
minus virtutum nobiscum, susceptor noster Deus
Iacob. *Dominus virtutum.* Si mare vires suis ha-
bet fluctibus; si fluctus vires suis habent furis,
si terræ motus efficaces habet vires, ex Deo ha-
bent, & tantum faciunt, quantum illis Deus per-
mitteret: & certum est, quod non permittet ut
vires illas contra electos suos exerant, de illis
enim curam agit particularem: *Susceptor noster*
Deus Iacob. O quam efficax ista consideratio ad
vestram pacem & internam quietem, & ut in
omni velle ad Deum tribulatione recurratis!
De hoc commendatur, noster Centurio, Per-
pende quam sublimem habeat cognitionem hu-
ius celestis philosophiæ & quam præclare res
illas consideret. Cognouit (ait D. Pet. Chryso-
log.) sanitatem esse militem, quendam Dei, quod-
que sicut dum præcipit venire, & esse cum vno,
est cum illo, & sanum conseruat, & præcipiens
ut vadat, mauet ille siue illa, & sit infirmus: &
eodem modo quo paralysis casualiter non intra-

uerat domum suam, sed à Deo missa, velut qui-
dam lætelles, ut seruum eius comprehenderet &
captiuaret, ut calamitate ferui, dominum eius,
manibus Christi traderet, qui eius erat Domi-
nus. sic ait: Domine colorum omnipotens, lex
militum hæc est, ut ad vnicum Ducis verbum
obediunt milites, vadant & veniant, & sic mei
faciunt, cum sim tantilla Centurio potestatis:
sanctas & infirmitas vestri sunt milites; præce-
pisti sanitati serui mei, ut vadat, & continuo
eum cecidit, & discessit; in hoc proficere,
te esse qui das salutem, & adiuvas & pro libitu
tuo & bona voluntate. Tu similiter mandasti
paralyti, ut veniret, & manus illi iniiceret, &
cum tam fortiter strinxit ut iam illum pedat:
sufficit, ut paralyti, quæ venit, eo solo quia ei
præcipisti, præcipias ut vadat, & sanitati, quæ
ad præceptum tuum discessit, imongas, ut ve-
niat, & in lectu oculi fiet. *Dixit vobis & sanabitur*
puer meus. Valde eloquenter ait Diu. Pet. D. Pet.
Chrylog., hoc ipsum voluit indicare noster
Centurio: *Ego homo sum, tu Deus; ego sub po-*
testate constitutus, tu ipsa potentatum potestas, ha-
bens sub me milites, tu virtutes, dico huic, vade
& vadit: veni & venit. Tu dic sanitati, veni &
veniet, & seruo meo, fac hoc & facit: dic tu puero
meo, qui seruus est tuus, sanus esto, & valetis. Dis-
cite o Christiani, ex milite, dum tempus viget
necessitatis & angustiar: An te paupertas affligit
necessitas te deprimat? infirmitas, te torquet?
persecutio, te exagrat? Hoc consideres, omnia
hæc magni illius Ducis esse apparitores & qua-
rtionarios, quos tibi immitte ut manus iniicias,
& de tua peruersa vita exerant: febris, ut ad
Deum te conuertas, paupertas, ut teipsum diui-
nis eius manibus consignes, illi te erade, ad
eum te conuerte, illius implora subsidium: *Dixit*
verbo & sanabitur puer meus.

§. 20. Admiratur Centurionem Christum: verè
enim & realiter hunc assumptis defectum,
ipsa morte maiorem: ut in eo Centurionem
honoraret.

Adiens autem Iesus, miratus est. Opinatus est
est Origines, quod clarius patere non
potuerit splendor, quo huius Centurio-
nis mens illustrata fuit, quam dicendo, quod ipse
sol, qui ei illucebat, splendorem illum sit admi-
ratus: *Miratus est Iesus.* Sed mirantur SS. Pa-
tres, hanc in Christo admirationem, & hanc
obiciunt difficultatem: quomodo hoc fieri po-
tuerit?

miratus est Iesus, videns huius Centurionis fidem, quam licet speculativè cognitam haberet non tamen experimentaliter; & addit: D. Thom. *Et assumpsit hunc defectum, ad nostram instructionem: ut & nos talem admitemur fidem, qualem miles ille ostendit. Non prætereamus modum hunc dicendi: Assumpsit hunc defectum.* Pater omnibus, admirationem esse quandam defectum, qui præsupponat ignorantiam. Inquit D. Thom. an Christus omnes nostros allumpserit defectus? Respondet, quod sic, exceptis defectibus intellectus & voluntatis, qui sunt ignorantia & culpa. Hos duos non assumpsit, ceteros quidem bene, ut famem, sitim, lassitudinem, infirmitatem, timorem & mortem: & ratio est: quia venit ut Redemptor & præceptor, quamobrem hos solum defectus assumere eum oportebat, qui his duobus officiis non contradiceret. Redemptori indecens erat culpa; dedecet enim peccatorem, redimere peccatorem; Præceptor indecens erat ignorantia: nescit enim alios ignarus docere. Non assumendo ignorantiam consequens erat, non assumere admirationem: hæc enim ex illa oritur, verumtamen in hoc casu voluit hunc assumere defectum. *Assumpsit hunc defectum.* Qualis ille? Maior ipsa fame, siti, & dixero ipsa morte: hi enim non erant defectus intellectus, nec voluntatis: Ignorantia autem reduciatur ad defectum intellectus & scientiæ, quæ magis repugnabat Christo, quam ipsa mors: Nihilominus eum assumpsit, ut Centurionem honoraret & nos erudiret, ut talem fidem admiremur, cognitionem talem, humilitatem, talem devotionem, talem scientiam, talem qualem ipse habuit spiritum. Quæ ratione novit Deus sanctos suos honorare, qui, ut illos, ipsi Angelis redderet admirabiles, ipse eos eorumque opera ac virtutes admiratur. Ingitur Christus (ait Origen.) civitatem illam celebrem, ditem, illustrem Capharnaum ubi mille (teste Christo) visebantur sumptuosa ædificia, capitella, turres, palatia, porticus, foræ, opes, equitatus. Hæc omnia nihil admiratur, nec eorum quidemquam contactus erat enim celestis mercator, qui tantum venit ad gemmas pretiosas virtutum comparandas. Nihil horum eum stupescit, & admiratur militem inter fistulas, tympana, aleas, chartas ruforias, & hastas educatum. Seraphinorum sapientiam non admiratur, nec Angelorum pulchritudinem, calorum splendorem, solis claritatem, siderum fulgorem, & si dem militis villus admiratur, eam extol-

D. Tho. 1. p. 1. 14.

Ham. 5. in diversis.

107.

lit, iactat, ut eum honoret, & vult, ut eam omnes intueantur, magnificent, & admirentur. Quæ admirationis signa, & verba non ostentat, quando Abraham eius obsequitur voluntati, in offerendo filium suum? Rem perpendit D. Chrylost. & stupendum quid est, videre, quod Deus ipse ita loquatur, quasi desint illi verba, ut tale opus extollat; *Quia fecisti hæc rem.* Quæ res? An desit illi nomen? Non videtur Deus illud invenire, ut eius ostendat magnitudinem, ut illis gestibus omnes admirentur, videntes hunc Dei fidelissimum amicum, ita eius voci obedientem, ut ipsam ei vocem operis excellentia eriperet videretur. Moris est, ut magni fiat fauor, & beneficium, quo Princeps, seu Rex sibi subditum dignatur: quæ non oritur admiratio, si aliter Rex scribat epistolam, duas manu sua lines interponens quid, quod alteri discum mittat cæsarum, aut de mensa sua quosdam cupedias, quæ non exurgit æmulatio, quis non oritur stapor, quis non mouetur discursus? Obsequia vero, à subdito pauperulo, aut milite Regi præstita nec æstimantur, nec attenduntur: considerantur enim ut debita. Quod miles quispiam iter anticipat; nauiget in Regis obsequium nauti hoc fit: quod Regi, munera, & cupedias mittat, quasi non aduertitur: hic autem omnia inuerti se habent modo. Quæ nobis beneficia non præstitit Deus? quas gratias? quæ opera in nostram salutem facta? suos dedit tibi celos, suos Angelos, suas stellas; Dedit tibi seipsum, carnem suam in cibum, sanguinem suum in potum, sua sacramenta in medicinam: in cruce pro te mortuus est. O quanta beneficia! videntur omnem fidem excedere: *Quis credidit auribus nostris?* Dixit Iudas, quando ea prædicari præcipiebantur. *Quis credetis quod pro homine moritur Deus, Dominus pro rebus seruo?* *Nec oculi videri, nec auris audiri, nec in cor hominis ascendit &c.* Dixit idem de his beneficiis & Dominus Paulus. *Quæ cum cæca sint & planè inspicenda, quanti tu ea facis? quid ea æstimas? quam parum ea admiraris?* Admiratur cæcus, quia obsecrantur, sol; quia obrenescunt, terra, quia tremunt, petra; quia seinduntur. Solus homo insensibilis, velut illi incedit, de quibus D. Ioannes: *Cum tanta signa fecisset coram eis, non credebant.* Adhuc ait: *Admirabundè Seraphim, & cor hominis fumo repleti, insensibilis.* Sed attende modo omnia inuenta quàm pa-

32. 17.

Am. 2. in Manu.

Gen. 11. 16.

1. a. 33.

1. a. 44.

D. Pa. 1. 1. 1.

1. 1. 1.

Cap. 11.

37.

1. 1. 1.

II. *Omnia opera imperfecta & parua sunt.*
 rum hoc est. quod homo facit propter Deum, & quam eius infirma sunt obsequia? Multa licet homo faceret, res foret, quam nemo iure admiraretur, cum, propterquam quod homo Deo sit debitor, parum Deo referat, quantum omnes facere possunt creaturæ, licet quàm plurimæ forent: *Si infirmè egeris, quid donabis ei?* Inquit Iob, *quid est homo, aut qua gratia eius?* Ad summum, minimum quid est, quidquid agit. Quam imperfecta sunt, quæcumque facis obsequia? Vnius diei ieiunium ex tepido spiritu; durissimi panis fructum in eleemosynam; lachrimula statim exsiccata, actus fidei remissus, lenta disciplina, leuis mortificatio. Et cum talia sint hæc obsequia, & tam parua in se substantia, Deus ea exaggerat, & particulariter ad ea attendit, ita ut ea ipse admirari videatur, ut te honoret, opera tua extollat, & ostendat, quam largus & velox sit illorum futurus retributor, qui tanti ea facit.

III. *Deus opera nostra bona confidat.*
 Notat D. Basil. quod dum ieiunas, vel te recolligis deplorans peccata, Deus Angelos suos & cælestes conuocet, quibus tuam exaltat ieiunium & penitentiam, & ut te admittentur, hortantur. *Cum Deus conficit, vocat omnes cali eius, ut eos insueantur, qui penitent ac ieiunans.* Nec opineris, hanc meam esse inuentionem (ait) Attende quid dicat Spiritus S. Cum Deus Regi impio Achab mortem intentasset ob immanitatem eius crimina: ille verò timore perculsus, & in se reuersus cogitare coepit de agenda penitentia, sed quæ tantum esset simulatio penitentia, illico vocat Eliam Deus, inuitat, ut videat id quod peccator ille faciebat. Qui iam primas pro peccatis suis fundebat lachrymas, & iuitia lectabatur humilitatis: *Dices, unde id nosti, quod Deus cali eius vocet, ut conficiam penitentem?* Ex eo id perspicuum efficitur, quod etiam seruos suos, qui in terra degunt in id spectaculum vocat, sicut dicit ad Eliam, *Nonne vidisti humilitatem Achab.* Quis vidit Christum nocte sequenti illis diei quo S. Martinus dimidium chlamydis diuise mendico pauperi, inter Angelorum Choros, quasi admirandum super militis facto, & omnes Seraphios inuitantem, ut oculos in illud chlamydis fructum præcicum, conuertat dum ait: *Martinus adhuc carboeum e- nus hac me veste contexit.* Numquam Princeps sic sui subditi extulit obsequium, ut Christus in die iudicij coram mundo vniuerso extollet,

quod esurienti dedisti fructum panis: discissam & laceram chlamydem, quæ nudum operuisi: beneuolentiam quæ indignum excepisti: trium quadrantum, quisquilias quibus viduæ succurristi: fauorem quo puellam in matrimonium promouisti: minutum quod ad redimendum captiuum expendisti: regellus tuos ad reuodochia: micæ quas misisti incas ceratis. Diligenter perpendo, quod sermonem instituturus de amico suo, quibus verbis vtatur, loquens de Iob, producens in publicum eius obsequia, ac bona opera: quas non profere de illo laudes, quæ non audis præconia, & quantâ cum admiratione diabolo loquatur? *Numquid confiderasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra? Vir simplex, & rectus, ac timens Deum. Et recedens à malo. Et alius retinens innocentiam?* Nonne dixeris Deum ipsum admirari, nec satis congrua inuenire verba quibus virtutes eius exaggeret?

Idem agens de S. Simone sic ait: *Homo erat in Hierusalem cui nomen Simoon, & homo iste iustus, ac timoratus, expectans redemptionem Israel, & Spiritus S. erat in eo.* Quid opus, Domine, tot verbis? Hic enim scimus, tam esse efficacia tua verba, & tantæ significationis, ut vno & cum vno, quantum dici potest, comprehendas: Et ita ait Dauid, quod ad quodlibet tibi sufficiat vnicum: *Semel laetus est Deus.* Et id iam ante amicus quidam Iob aduerterat. Ad quid ergo tot verba, & illa cum quadam admiratione & emphasi de amicis tuis proloqueris? Nunc, cur sic admiraris ob id quod miles agit in tui famulatum? O Domine mi, diuitem non est admirari diuitias, nec in purpura nati stupeant videre pretiosa: stupeant educti de malua, & stramine reclinati. Quid te rapit in admirationem? Vult (ait D. Thom.) iustitiam attollere & ostendere quanti faciat eius obsequia. O ter beatum Centurionem, ait Origen. *Ofides viri: o confidentia militis: o charissime amice veritatis? Te admiratur Dominus, & tuam indeficientem magnificat fidem; quando de sanobris gentium processit lumen tantum.* O viri iusti, ne meliorem operum vestrorum operum Prædicatorem, nec facundiores eorum oratorem, quam ipsam Deum, in cuius honorem hæc facitis. Bene & optimè vobis heri consului, ut illa abscondere- tis, & eius fidei committeretis illa, in honorem vestrum prædicanda.

Iob 6. 2. 2.

Luc. 2.

Ps. 61. 12.

Iob 33.

Hom. 5. in diuer.

gnitionis gradibus, ut eius verba demonstrant. Hæc est fides (ait Christus) quæ maiorem in Israel non inueni. Voluit his verbis confundere (ait D. Petr. Chrysol.) Iudeorum incredulitatem, & eorum qui præsentibus adstantibus, perfidiam, & ex ore militis pagani populi sui primores condemnare. *Non inueni tantam fidem etc.* O fidem militis Hispani, quæ maior fuit, omnium istorum fide Iudeorum. Talis fides quid meretur? *Vade, sicut credidisti: fiat tibi* Tua fides sit beneficiorum meorum æqua mensura, & cum ita cæteris præcellat, quàm non erunt cæ-

teris præcellentia beneficia? O magnum militem! O præclarum Magistrum! O eloquentem Oratorem, qui tantam hanc orationem gratiam composuisti. *Domine non sum dignus &c.* Hanc ex eius ore sumamus, dicamusque: *Domine non sum dignus* Domine, non meremur, nisi flagella, & perditionis abyssum: verumtamen vnicum à te deprecamur verbum: *Tantum dic verbo*: Loquere animæ nostræ, illam erudi, ei inspira, & salua erit, in hoc mundo per gratiam, salua in altero per gloriam. Amen.

S V M M A R I V M

HOMILIÆ TERTIÆ SEQUENTIS.

CONTINET hoc Euangelium præceptum diligendi inimicos: a f. 1. iruitum est durum, & ut digeri possit, debent illud mandere b f. 2. prædicatores, qui sunt dentes Ecclesiæ a. Hoc vero fit, ostendendo, non solum non nocuum esse illud obseruare, quin potius secum trahere, tria genera bonorum, quæ posuit D. Ambrosius. Delectabile, honestum, & vtile b. Primum est bonum delectabile c & facile d. Secundum est bonum honestum & honorabile e quo se quis ostendit fortem f Christianum, g & honestum, quo se Deus ipse h & sancti eius honorari censentur. Tertium est bonum utile k l m. eo quod sit efficax remedium ad obtinendam peccatorum remissionem l & ut homo verè per gratiam sit Dei filius m.

- §. 1. Prædicatores sunt dentes Ecclesiæ, quorum cura est duriores diuina legis morsus commanucare, ut possint deglutiri.
- §. 2. Est hoc præceptum difficile, & si fieri potuisset iam nunc per contrariam consuetudinem fuisset abrogatum, maxime inter Hispanos.
- §. 3. Est hæc lex ex delectabilior cum sit Dei lex, quo duriores sunt: & crudeliores leges Daemonis.
- §. 4. Facile est hoc præceptum, est enim scedula in signationis Dei, ex amore, quo eum diligere obligaris.
- §. 5. Lene tibi erit inimicum diligere, non eum considerans, sed eum qui tibi hoc præcipit, ne periret ut ceruum, nec te furor occidat.
- §. 6. Christi nomini obediunt omnia. excipio cor hominis, ipso fluuine Pado magis refractarium.
- §. 7. Versatur hæc lex circa bonum honestum: Deus enim tu sollicitus est honoris, & magis honoris actus est, offensam remittere.
- §. 8. Hæc est fortitudo maxima, iniuriarum oblitio: ut patet in Deo & Davide.
- §. 9. Hæc lex, lex est Republica Dei, quocirca honorificum est ei illam seruire, qui venit in illa.
- §. 10. Conseruit Danid eos qui vindicta legis sectantur, Iob mitare: corona te hoc libro, & equi collo circumdila hinnitum.
- §. 11. Summo sibi Deum deputat honoris, remittere iniurias, quem sancti imitantur.